

પુલકાચે રાશીદીન.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૬૭૫ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ખુલ્લું ૨૧૨૦૧૦૧

વિષય પૃથક

૭૮૬

ચીસ્તીઆ અંથમાળા
નં. ૨ જો.



ખુલફાએ રાશેદીન

અનુવાદક

મુન્શી નેઅમતપરમાર વલીપરમાર.

માંગરોલ. (મોટામીયાં સાહેબનું.)

સુરત નજીક.

આવૃત્તી પહેલી.

પ્રત ૫૦૦.

પ્રકાશક

પંડાણ નીલામખાન તુરખાન વકીલ

લાલ દરવાજા-અમદાવાદ.

કિંમત રૂ. ૧-૦-૦

અનુક્રમણીકા.

હ૦ અબાખકર સિદ્ધીક રદી૦	૧
હ૦ ઉમર રદી૦	૪૭
હ૦ હિમાન રદી૦	૮૧
હ૦ અલી ક૦ વ૦...	૧૦૦

આ પુસ્તક સન ૧૮૬૭ ના પચીસમા એક્ટ પ્રમાણે રજીસ્ટર્ડ કરાવી
પ્રગટ કરતાંએ સર્વ હક પોતાને રાખીને રાખ્યા છે.

અમદાવાદમાં

ધી અમરસિંહજી પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ. લાલ દરવાજા લાલકાકા લોજમાં
પકાણુ તુરખાન અમીરખાન વકીલે છાપી.

અર્પણ પત્રીકા.

હમદર્દ શેઠ અહમદભાઈ મુશાભાઈ ડામણીવાળા રહેવાસી મુસ્તનાં
તે હાલ મુંબઈના

દુવાએ સુન્નતુલ ઇસ્લામના સાથ લખવાનું કે:—

મહાન પરમપુણ્ય ચિસ્તીઆ ખાનદાન માંગરેલની ગાદીના
સજ્જદેનશીન અમારા પીરસાહેબ શ્રી મોટામીયાં સાહેબથી પ્રસંગોપાત
આપની પાક ઇસ્લામ ધર્મ તરફની મુસ્તકીમ પામંદી, હમદર્દી
વિવેક આદિક ઉંચા સદગુણો વિષે સાંભળેલું તે ઉપરથી આપની
મુલાકાત લેવા ઇચ્છા થઈ અને તે ઇચ્છા નાં પીરસાહેબ શ્રી મોટા-
મીયાં સાહેબનાજ મારફતે ખુદાએ પુરી કરી જેને હજુ માત્ર બેજ
માસ પુરા થયા છે.

આ ટુંક મુદતમાં આપના સમાગમમાં ઘણી વખત આવવું થયું
તેમાં અમેને ઐટપો બધો સંતોષ થયો કે જેના દાખલા બતાવવા
એ અરથાને ગણાય એમ સમજી તે વિષેનું વર્ણન બીજા યોગ્ય
પ્રસંગે લખવા ઉમેદ રાખીએ છીએ.

આપની સાથનો તેવો માયાળુ અને પ્રમાણીક સંબંધ સદાય
જળવાઈ રહે તેવા હેતુથી અમારા તરફથી પ્રગટ થતું પુસ્તક “ખુદા,
શાએ રાશેદીન” કે જે પાક ઇસ્લામ ધર્મના સાથે સંબંધ ધરાવે
છે અને તેવા એક પુસ્તકની ગુજરાતી જાણનારા ઇસ્લામીભાઈઓની
ખોટ પુરી પાડવાનો અમારો તે એક અદના પ્રયાસ છે તેવા પુસ્તક
ક્રના સાથે આપનું મુજારફ નામ સદાય જોડાઈ રહેવા આપની
મહેરબાની ભરી પરવાનગીથી આપનેજ તે અર્પણ કરવામાં મોટું
માન સમજીએ છીએ આપે મહેરબાનીથી અર્પણપત્રિકાનો સ્વીકાર કર્યો
તેવા માટે આપના આભારી છીએ

પ્રગટકર્તા

❦ પ્રસ્તાવના ❦

મુસલમાન દેશની સ્થિતિનું અવલોકન કરતાં તેમને માટે ધાર્મિક કેળવણીની અગત્ય સ્પષ્ટ જણાઈ આવે છે, પ્રાચીન અને સાંપ્રત ઇસ્લામી કેળવણીમાં આકાશ પાતાળ જેટલો તફાવત છે. આગલા સમયમાં ઇસ્લામી બાળકોને ધાર્મિક શિક્ષણ લેવા માટે પ્રથમ મદ્રેસા આમાં મોકલવામાં આવતા હતા. જ્યાં તેમને પવિત્ર ધર્મપુસ્તક, શરાહ, શીકાહ, અને હદીસોનું શીક્ષણ આપવામાં આવતું, આટલા વીષયોનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન મેળવ્યા પછીજ તેમને બીજા ઉપયોગી સાહિત્યોનું શીક્ષણ આપવામાં આવતું. આ પ્રમાણે બાળપણથીજ ધાર્મિક સંસ્કારો પડેલા પોવાથી તેઓ મોટપણમાં ધર્મચુસ્ત મુસલમાનો નીવડતા, અને ઇસ્લામને માટે પ્રાણ આપવાને સદા તત્પર રહેતા. ઇસ્લામ તરફની તેમની દ્રઢ ભક્તી અને ખંતીલી સેવાના પતાપેજ આજે ઇસ્લામ ટકી રહી પોતાનો દીવ્ય પ્રકાશ દુનીઆના ચારે ખડમાં પ્રકાશી રહ્યું છે. જે લોકોએ ઇસ્લામોન્નતી માટે તન, મન ધનથી પ્રયત્ન કર્યો હતો તે મુસલમાનો આજે ક્યા છે ? કાળચક્રના સપાટામાં સપડાઈને તેઓ સદાની ધોર નીદ્રામાં પડ્યા છે. જો કે તેમના પંચભૂત રૂનો શરીરો તો માટીમાં મળી ગયા છે, પણ તેમની અક્ષય કીર્તી હજી પણ દુનીઆમાં સુર્યની પેઠે પ્રકાશી રહી છે. અને આપણને તેમનું સ્મરણ કરાવે છે. તેમના નામ જબ હિપર આવતાજ અંતઃકરણ આનંદથી પ્રદુસ્તીત બની તેમના વખાણ કરવાને પ્રેરાય છે. આજે માતો મુસલમાનો છે કે નાતો તે ઇસ્લામના તેવી

સ્થીતી છે, જેનું કારણ ધાર્મિક શીક્ષણની કોતાહીન છે. ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે આગલા જમાનામાં મુસલમાન બાળકોને શરૂઆતમાં ધાર્મિક કેળવણી આપ્યા પછીજ બીજું શીક્ષણ આપવામાં આવતું, પણ તેને બદલે હાલમાં બાળક હિમર લાયક થતાંજ તેને ગુજરાતી નીશાળે મૂકવામાં આવે છે. જે બીલકુલ ઇચ્છવા જોગ નથી. કેમકે વર્નાક્યુલર નીશાળોમાં જે ટેક્ટ બુકો શીખવવામાં આવે છે તેમાં ઇસ્લામી ધર્મને લગતી કોઈ પણ બાબત દેખાતી નથી. પણ તેને બદલે હીંદુ અને ખ્રીસ્તી ધર્મને લગતા દેટલાક પાઠો તેમાં જોવામાં આવે છે. મુળમાં ધાર્મિક શીક્ષણ તો મળેલુંજ નહીં, છતાં જ્યાં અન્ય ધર્મને લગતા પાઠો શીખવવામાં આવે તો તેમના કુમળા અંતઃકરણ ઉપર તેવીજ છાપ પડે એમાં શી નવાઈ ? કહેવત છે કે “કુમળું છોડ વાળીએ તેમ વળે” તેજ પ્રમાણે નાના બાળકને જેવી ટેવ પાડીએ તે ॥ પડે જો તેને બાળપણથીજ ધાર્મિક શીક્ષણ આપીએ તો તે આગળ જતાં ધર્મચુસ્ત નીવડે. એમાં કોઈ પણ નવાઈ નથી. પણ વર્નાક્યુલર નીશાળોમાં આજે જે શીક્ષણ આપવામાં આવે છે તે વડે તો મુસલમાન બાળકોને તેમના ધર્મને લગતું કોઈ પણ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થતું નથી તેથી કોલેજ અને યુનીવરસીટીના ડીપ્લોમા મેળવ્યા છતાં તેઓ પોતાના ધર્મ વંશે તો કેવળ અજ્ઞાન રહે છે, આવા ધર્મ વીહીન મુસલમાનો ધર્મોન્નતી કે કોમનું શ્રેય કરી શકે નહીં એ સ્વભાવિક છે, જે વિષયનું તેમને જ્ઞાનજ ન હોય તે વિષયમાં તેઓ શું કરી શકે ! ધાર્મિક કેળવણીના અભાવે તેઓ પોતાના ધર્મના શીત શિવાજીને જોમ સમાન ગણતા હોય તો ધ્રમના ધાર્મિક હકોનું

શક્ષણ કરવા માટે તેઓ કાંઈ પણ કરી શકે નહિ, આવા ઘણા દાખ-
લાઓ આપણી કોમમાંથી મળી શકે તેમ છે. આ સઘળું ધાર્મિક
શિક્ષણના અભાવેજ ગણી શકાય. શરૂઆતમાં બાળકને એકદમ વર્ના-
ક્યુલર નિશાળમાં મોકલવા દરતાં કોઈ સારા મદરેસામાં મોકલી ધર્મ
શાસ્ત્રનું યથાયોગ્ય શિક્ષણ આપ્યા પછીજ તેને નિશાળે મૂકવામાં
આવે તો કાંઈ પણ વાંધા જેવું નથી. કેમકે બાળપણમાંજ ધાર્મિક શિક્ષણ
મળેલું હોવાથી મોટપણે તે સંસ્કારી અને ધર્મચુસ્ત બને છે,
પોતાના ધર્મ સિવાય તેને બીજી કોઈ પણ વસ્તુ વધુ પ્રિય લાગતી
નથી, તેથી તે ધર્મોન્નતી અને કોમની સેવા બજાવવા માટે સદા
તત્પર રહે છે, આવી ભાવનાઓ ધર્મચુસ્ત મુસલમાનોમાંજ ઉત્પન્ન
થઈ શકે છે, અને તેવા ભાવનાઓ વડે તેના બંને સંસાર સુધારે
છે, એટલુંજ નહિ, પણ તેના હાથે ધર્મોન્નતીના અનેક કામો થાય
છે. આ સઘળું મુસલમાન બાળકોને ધાર્મિક કેળવણી આપવાથીજ
બની શકે છે. આ પ્રમાણે જેતાં મુસલમાનો માટે ધાર્મિક કેળવણી
અતિ અગત્યની છે. તેથી પ્રત્યેક મુસલમાને પોતાના બાળકને પ્રથમ
ધાર્મિક શિક્ષણ આપવું જોઈએ. વળી હુદ્દા નિશાળોમાં જે પુસ્તકો
શિખવવામાં આવે છે, તે એવા પસંદ કરવા જોઈએ કે જેમાંથી
વિદ્યાર્થીઓને ધર્મને લગતું સંગીન જ્ઞાન મળી શકે.

ઉત્તર હિંદુસ્થાનના કેટલાક ભાગોમાં આ પદ્ધતીનુસાર કામ
લેવામાં આવેછે, એટલે ત્યાં એવા પુસ્તકો પસંદ કરવામાં આવે છે કે
જેમાંથી બાળકોને ધાર્મિક જ્ઞાન મળી શકે, મજદુર શહેરોમાં હઝરત
મહમદ સં ૨૦ વ૦, તેમજ ચારે ખલીફાઓ અને અન્ય ઇસ્લામી

મહાત્માઓના દુઃક જીવનચરિત્રો પ્રગટ થઈ કેટલાક મહરસાઓમાં
 શિખવવામાં આવે છે. અમારા વાંચકવર્ગને તેવો લાભ આપવા માટે
 મહમ્મદ શર્શીઉદ્દીનખાન મુરાદખાદી રચિત સિરતે સિદ્દીક, સિરતે ઉમર
 સિરતે ઉસ્માન અને સિરતે ખલી” નામના ઉર્દુમાં પ્રગટ થયેલ પુસ્ત-
 કોનું ભાષાંતર મુન્શી ન્યામતપરમાર વલીપરમાર પાસે કરાવી “ખુલ્લકાએ
 રાશેદીન” નામનું પુસ્તક અમારા તરફથી બહાર પાડવામાં આવ્યું
 છે. જેમાં ચારે ખલીશઓનું દુઃક જીવનચરિત્ર આપવામાં આવેલું છે.
 હઝરત મહમ્મદ સં ૨૦ વં ની વફાત પછી આપણા ખલીશઓએ
 કેવી કાર્યદક્ષતા અને ન્યાયથી રાજ્યાસન ચલાવી ધર્મોન્નતી કરી
 તેનું આગ્રેહુત વર્ણન આ પુસ્તકમાં આપવામાં આવ્યું છે, તે
 સમયના ખલીશઓની સાદી રહેણી કરણી સમસ્ત મુસલમાનો તર-
 ફની સમભાવના, અને ઇસ્લામ તરફની અપુર્વ ભક્તિ વાંચક વર્ગ
 ઉપર સારી અસર કરશે એવી અમે આશા રાખીએ છીએ. આવા
 પુસ્તકો અન્ય ભાષાઓમાં તો અત્યાર આગમ્ય પ્રગટ થઈ
 ચુક્યાં છે, પણ માત્ર ગુજરાતી ભાષામાંજ તેની ખોટ હતી જે
 હાલમાં અમારા તરફથી પુરી પાડવામાં આવી છે, ભાગ્યેજ કહેવાની
 અમત્ય છે કે ચારે ખલીશઓનું જીવનવૃત્તાંત ગુજરાતી ભાષામાં તો
 આ પહેલુંજ છે. અને જે વાંચકવર્ગ તરફથી અમને યોગ્ય કિતેજન
 મળશે તો અમે ચારે ખલીશઓના જીવનચરિત્રો જુદા જુદા પુસ્તક
 રૂપે બહાર પાડવાને શક્તિવાન થઈશું, એટલુંજ નહિ પણ “ધર્મ”
 ને લગતા અનેક પુસ્તકો પ્રગટ કરી કોમની સેવા બજાવીશું. પણ
 તે સંઘળું વાંચકવર્ગ તરફથી મળતા કિતેજન ઉપર આધાર રાખે

છે. કાગળ શાહી, વિગેરે વસ્તુઓની મેંઘવારીને લીધે સદરહુ પુસ્તકની એક રૂપિઓ કિંમત રાખવામાં આવી છે, આ પુસ્તક પ્રગટ કરવામાં શેઠ અહમદ મુસા દામનીવાળાએ અમને જે આર્થિક મદદ આપી છે, તે વડેજ અમે આ પુસ્તક બહાર પાડવાને શક્તિવાન થયા છીએ. સીં દામનીવાળા જેવા ખીજ ઉદાર ગૃહસ્થો આવા કોમોપયોગી સાહિત્યમાં મદદ કરે તો બેશક કોમને લાભ થયા વિના રહે નહિ.

આ જગ્યાએ અમે મીં દામણીવાળાનો પણ આભાર માનીએ છીએ. આ પુસ્તકનું અનુવાદ મુન્શી ન્યામતપરમાર વલીપરમારે કરેલું છે. કંપોઝીટરો મોટા ભાગે હિંદુ હોવાથી પુસ્તકમાં જે કાંઈ ભુલ રહી ગઈ હોય તો તે દરગુજર કરવા અમારા વાંચકવર્ગને વિનંતી કરીએ છીએ.

પ્રકાશક.



ખુલકાએ રાશેદીન.

હું અખાબકર સિદ્દીક રદીં

વંશ.

હજરત અખુબકર સિદ્દીકનું પવિત્ર નામ અબ્દુલ્લાહ બહેર હતું અતે મહા વિદ્વાન તુદી પણ તેજ કહે છે, વંશાવળી નીચે પ્રમાણે.

અબ્દુલ્લાહ બિન તહાશ, બિન હુસ્માન; બિન આમિર, બિન હુમર, બિન કુઅબ, બિન સઅદ, બિન તીમ, બિન મરહે, બિન કુઅબ, બિનલબી બિન ગાલિબલ ફરશી.

હજરત પયગમ્બરે ખુદા સં અં સં તું વંશ મરેહથી બ્રહ્મ મળે છે.

ઈલકાબ.

એમ કહેવામાં આવે છે, કે આપનું મુન્શરફ નામ અતીક હતું પરંતુ ઘણા લોકોના અભિપ્રાયથી આ લકબ હતું. તેનું કારણ એ કે આપનો ઉપર દોઝખની અગ્નિ હરામ છે એટલે આપ દોઝખથી મુક્ત છે. ઘણા અરહામો કહે છે કે આપ અતિ રૂપાળા હોવાથી આપનું નામ અતીક પ્રસિદ્ધી પામ્યું છે.

ખીજે ઇલકાબ આપનો સિદ્દીક (સાચા) છે. જમકુરી ઇસ્લામના ઇતિહાસકારોનો આ ઉપરજ અભિપ્રાય સિદ્ધ થયો છે. નારક ફિયતના સમયમાંજ આપ આ લકબથી ઓળખાવવા લાગ્યા હતા. અને જ્યાં સુધી પોતાની જાંદગી રહી ત્યાં સુધી ખીજ કોઈપણ નામથી પોતાને ન બોલાવ્યા હજરત સં અં સં ને મઅરાજ થઈ તે હકીકત ઉપર પહેલાં આપેજ સત્ય માની તેના ઉપર ઇમાન મજબુત કર્યો હતો.

જન્મ.

હજરત અમીરુલ મોઅમેનીન હજરત સલ્અમથી બે માસ પછી અવતર્યા અને હુન્નુરે અનવર સં અં સં ના સ્વર્ગવાસ સમયે આપની ઉંમર ૬૩ વર્ષની હતી.

કામ (ધંધો)

આપ પોતાની કામમાં અગ્રેસર માનવંતા ગણાતા હતા. અને આભાર કરવો તથા મરૂંવત રાખવા તે તો આપનો મુખ્ય ધંધો

હતો આપ જે નખતે નાવાકિર (જહીલ) હતા તે સમયમાં પણ અરબસ્તાનના મોટા મોટા અમીરો પણ આપની સલાહ લેતા હતા. ખુની કેસ અને ભારે દંડના જજમેન્ટોના કેસલા આપજ કરતા હતા જહાલતના સમયમાં પણ આપ પવિત્ર અને પ્રમાણિક હતા. હઝરત ઉરમાન રદી૦ અને આપે કોઇ દિવસ દારૂ પીધો નથી. તેમ એવું કોઇ કામ પણ નથી કયું કે જેની ગણના ખોટા કામેમાં થાય આપથી એક વખત ખુલાસો કરવામાં આવ્યો કે આપે દારૂને પણ મોઢું અડકાડ્યું છે ? આપે કહ્યું કે કદી નહિ. હું નથી ઇચ્છતો કે આવી નકામી અને નાપાક વસ્તુને મારે મોઢું અડકાડું કે જેથી આત્મા અને મરુવતના રાદગુણો મારામાંથી નાશ પામે; ને શરીરમાં દુર્ગંધ આવે જનામ સં અં સં ને જ્યારે આ વાતની ખબર પડી ત્યારે જે વખત આપે તરહીક કરી. (એટલે ખાતરી કરી લેકાંત બોધ આપ્યો.]

સ્વરૂપ.

હઝરત ઉમ્મુલ મોઅમેનીન આયેશા સિદ્ધિકા રદી૦ ફરમાવે છે કે આપનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણે હતું—રંગ ગોરો, શરીર હલકું, ગાલ બેઢેલા, આંગળાના મુળમાં માંસ ઓછો કપાળ પર હમેશ પરસેવો, મેહદીના ખિઝાખનો ઉપયોગ કરતા હતા, આપની પધરા-મણીનાં સમયે (મદીનામાં પધારતી વખતે] હઝરત સરવરે કાયનાત સં અં સં ની દાઢી મુખારકમાં કંઈક કાળા તથા કંઈક ધોળા એ પ્રમાણે વાળ હતા.

ઇમાનથી ભાગ્યશાળી થવું.

હઝરત સરવરે કાયનાત સં અં સં એ જ્યારે આપની રૂબરૂ ઇસ્લામ કબુલ કરવાની ભલામણ કરી તો તરત આપે ઇસ્લામ કબુલ કર્યું વિદ્વાન બહીકી શરમાવી ગયા છે કે. ઇસ્લામ કબુલ કરવાનું આમંત્રણ જ્યારે અયુબકર સિદ્દીકને આપવામાં આવ્યું તો આપે બીજા લોકોની વિરુદ્ધ કાંઈપણ તકરાર કરી નથી. અને ફક્ત [સદકત યા રસુલલ્લાહ] [સાચું છે. યા રસુલલ્લાહ] એમ કહી ઇમાન લાવી મુસલમાન થયા. ઘણું કરીને હઝરત સં અં સં નો પવિત્ર હુકમ છે કે જ્યારે લોકો ઇસ્લામને જુદું સમજી તેની ખોટી ચરચા એા કરતા હતા તેમાં ફક્ત અયુબકરજ એવા હતા. કે જેમણે સાચું માની ઇસ્લામ કબુલ્યું.

ઈસિ આદત બજોર બાજુ નેસ્ત;
તાન બખ્શદ ખુદાએ બખ્શદાહ.

ભાવાર્થ—આવી નેકી કંઈ હાથના ઝોર લડાઈથી મળતી નથી જ્યાં સુધી આપનારો તેને ન આપે ત્યાં સુધી મળી શકે નહિ.

રિસાલતના દરઆરમાં આપની હાજરી (હઝરત સં અં સં ની સેવામાં હાજર રહેવું.)

હઝરત અમીરૂલ મોઅમેનીન : હઝરત સં અં સં ની સેવામાંથી પગલાનગી લીધા સિવાય જુદા થતા નહોતા. મુસાફરીમાં મુસ્લી-

અતમાં જેવી રીતે દીવા ઉપર પતંગીયું આશક રહે છે તેવીજ રીતે. આપ હજરતની સાથે રહેતા હતા. ખીખી અને બચ્ચાંઓને ખુદાને હવાલે સોંપી આપ હજરત રસુલે ખુદા સં અં સં ની મહોબતમાં તેમને (ખીખી બચ્ચાંને) મૂકી રવાના થયા. ને ધરા (ગાર અગર ખાટો) માં હુઝુર સં અં અં ની સાથે રહ્યા. યુદ્ધમાં પહેલાં આપ રહ્યા તેમજ ઓહદના યુદ્ધમાં આપ એકલાજ હતા. ને તે છેલ્લે સુધી અચળ રહ્યા. નહિતર ખીખી લોકો તો નાશી ગયા હતા. બદની લડાઈમાં હજરત અખ્દુરરહેમાન રહીં (આપનાં દીકરા કે જેઓ પછીથી મુસલમાન થયા) મુશરિકોની મદદે રહેતા હતા. અને હજરતથી તેમનાં એ ત્રણ વખત વઢવાનો પ્રસંગ આવ્યો હતો. હજરત અખ્દુરરહેમાન. રહી. એ. સન્માન રાખી અદબના કારણે પોતાના હાથને રોકી લીધે અને ધમાન લાવી મુસલમાન થયા. ત્યાર પછી આ હકીકત કહી આપે કહ્યું કે જો કદાચ મને એવો પ્રસંગ મળત તો હું જરૂર તમને (નિશાન બનાવત.) જગજહેર કરવા તજવીજ કરત.

બહાદુરી.

હજરત અમીરુલ મોઅમેનીન અલી. કરં વં એ એકવાર હાજર રહેલાઓને હુકમ કર્યો કે આપ બહાદુર માણસને ઓળખી શકો છો. બધાએ મળી હજરત તરફ ધસારો કર્યો (કે આજ) આપે ફરમાવ્યું કે હું મારા બરોબરીવાળાથી લડું છું. હું બહાદુર છું એ વાત ખરી નથી. બતાવો બહાદુરમાં બહાદુર કોણ છે. બધાએ મળીને અજાણપણું જાહેર કર્યું હજરત અલી રહીં એ હુકમ કર્યો કે અખાખકર

સિદ્ધીક છે. બદરની લડાઈના પ્રસંગે હજરત સલ્અમના રક્ષણ માટે અમોએ એક સાદખાન બનાવ્યું હતું. અને જ્યારે તબવીજ કરી કે કોઈ પણ માણસ આ વખતે જીવ કુરબાન કરનાર છે ? ત્યારે ખુદાના કસમ કોઈની હિંમત ચાલી નહિ પરંતુ હજરત અયુબ-કર ઉઘાડી તલવાર કરી ઉભા રહ્યા અને કોઈ મુશરિકની તાકત નહોતી કે આપનો સામનો કરી શકે.

ખીજે પ્રસંગ એ કે એક વખત મુશરિકોએ હજરત રસાલત અમરુ. સ. અ. સ. ને ઘેરી લીધા હતા. અને કહેવા લાગ્યા કે તમેજ ખુદાને એક બતાવો છો ? તે વખત પણ કોઈની હિંમત ચાલી નહિ કે આવી એક મોટી ફોજ સાથે મુકાબલો કરી શકે ! તે વખતે પણ હજરત અયુબકર સિદ્ધીક રહ્યા. આવેશમાં આવી આગળ ધસ્યા તે કુદ્દાર લોકોને મારવાની શરૂઆત કરી અને કહેતા હતા કે, ટીલગીરી છે. તમારા ઉપર કે પરવરદિગારની અક્યતાનો જે નમને ખોલ અને કેળવણી આપનાર છે. તેને દુઃખ આપવાને તત્પર છો. આ હકીકત ફરમાવી અમીરૂલ મોઅમેનીન અલી કર. વ. ની આંખોમાં આંસુ નીકળી આવ્યાં અને કહેવા લાગ્યા કે મૃદસ્થો જરા બતાવો તો ખરા કે ફિરઅોન ઓલાદના મોઅમેનીન સારા હતા કે, અયુબકર !! કોઈએ જરાય ન આપ્યો. ત્યારે આપે હુકમ કર્યો નિઃસંશય હજરત અયુબકરની ભક્તિની ૧ ઘડી તેમની હજાર ઘડી-ઓની ભક્તિ કરતાં સારી છે તેઓ પોતાના દમાનને સંતાડી રાખતા હતા. એમ આપે જાહેર રીતે શરમાવ્યું.

હજરત ઉમ્મુલ મોઅમેનીન આયેશા સિદ્ધીકહ, રહી.

કરમાવે છે કે જ્યારે ૮ માણસો મુસલમાન થયા ત્યારે હઝરત અમુખકર સિદ્ધિકે જનાબ હઝરત સરવરે કાયનાત આગળ વિં કરી કે મસ્લામને માટે જાહેરાત કરવી જોઈએ.

હુંજે અનવર સ. અ. સ. એ ફરમાવ્યું કે, હમણા સંખ્યા ઓછી છે એટલે આવી જાહેરાત કરવી બાજબી નથી. પરંતુ હઝરત અમુખકરે આગ્રહપૂર્વક પોતાની વિનંતી ફરી પણ નિવેદન કરી છેવટે હજુરે મંજુર કરી મસજીદમાં જાહેરાત આપી અને પોતાની ખૂબી હતી કે આવા બારીક સમય છતાં પણ મુશરિકો કંઈ પણ કરી શક્યા નહિ.

નરમાશ અને સ્વાગતા.

અમીરૂલ મોઅમેનીન રદી. ઘણાં ખાતર બરદાસ્ત કરનારા ને નરમ સ્વભાવવાળા હતા, સામાન્ય મુસલમાનોમાં એવી રીતે બેસ્તા હતા કે કોઈ ઓળખી શકે નહિ હઝરત અમીરૂલ મોઅમેનીન ઉમર ખતાબ રદી. એક ધરડી અને લાચાર ડોસીની સેવા રાતના સમયે કર્યા કરતા હતા. તે ગરીબ ડોસી મદીના તૈયબાની પાસેજ રહેતી હતી. થોડા દિવસ પછી આપે જોયું તો આપના આજ્ઞા પહેલાં તે ડોસીનો કોઈ બીજો માણસ કામ ધંધો કરી જાય છે. આપને આશ્ચર્ય લાગ્યું અને સંતાઈ રહીને જોયું તો તે માણસ અમુખકર સિદ્ધિકજી હતા. હઝરત ઉમર રદી. એ આપને જોઈ લીધા અને કહ્યું કે બેલાશક આપથી કોઈ વશેષ નરમાય અને ચાકરી કરનારો નથી.

ને તે સમયની જરૂરીયાત, અડચણોમાં આવી રીતે મદદ આપવાથી વધારે નામવરી ઉત્પન્ન થાય છે, તે પ્રસંગે આપના ઉપરજ ખિલા-શતનો ખોળે પણ હતો.

એક વખત અમીરલ મોઅમેનીન રદી. રિસાલતના મીન્મર ઉપર ખેસેલા હતાં એટલામાં હઝરત ઇમામ હસન રદી. આગ્યા હઝરત ઇમામ રદી. નહાની વયનાં હતા દહેવા લાગ્યા મારા પિતાજીના મિન્મર ઉપરથી ઉતરી જાઓ. આપે તેમને ખોળામાં લઇ લીધા. અને રોવા લાગ્યા. ને જવાબ આપ્યો કે ખેશક મિન્મર આપનોજ છે.

પૈસાની સખાવત. (માલની સખાવત)

તમામ અસ્લાખીઓ પૈકી આપ બધાથી વધારે સખી હતા. જનાબ સરવેરકાયનાત સ. અ. સ. નો પવિત્ર હુકમ છે કે જેટલો શાયદો અખુબકરના માલથી પહોંચ્યો, તેટલો કોઇથી નહિ. એક હદી-પમાં છે કે હઝરત સ. અ. સ. પોતાના ખર્ચ જોગ વાપરવા સાદ રાખતા. જ્યારે આપ મુસલમાન થયા ત્યારે ચાલીસ હજાર દીનાર આપની પાસે હતા તે બધા હઝરત સ.અ.સ. ઉપર કુરઆન કરી દીધા.

ઇસ્લામની પ્રસિધ્ધીમાં હમેશાં આપ પ્રથમ રહેતા અને કેટલેક પ્રસંગે આપે તમામ પુંજી કુરઆન કરી નાખી હતી. હઝરત અમી-રલ મોઅમેનીન ઉમર રદી. ફરમાવે છે કે, એક વખત હઝરત સ. અ. સ. એ કંઈ માલ કુરઆન કરવાનો હુકમ આપ્યો ત્યારે મેં કહ્યું (હઝરત ઉમર) કે હઝરત અખાબકર સિદ્દીક કરતાં હું વધારે આપીશ

(કુરબાન કરીશ) આવો વિચાર કરી અર્ધો મીલકત વહેંચી દીધી હઝરત સં અં સં એ તજવીજ કરી કે બીબી અને બચ્ચાંઓ માટે કંઈ રાખ્યું કે નહિ? મેં કહ્યું કે અર્ધો અર્ધ. હઝરત અખ્યાબકર સિદ્ધીકે તમામ મીલકત કુરબાન કરી નાખી હઝરત સં અં સં તેમને પણ ઉપર પ્રમાણે પૂછ્યું. ત્યારે આપે જવાબ આપ્યો કે ખુદાની ઝાત અને આપ એ જે મારા માટે ઘણુંજ છે મેં કહ્યું કે હું કોઈ પણ રીતે એમનાથી વધી શકું તેમ નથી હઝરત સં અં સં ફરમાવે છે કે મેં બધાના ઉપકારોના સરવાળો કર્યો પરંતુ અખ્યાબકર રહીં બાકી રહી ગયા ને તેનો બદલો ક્યામતના દીવસે પરવરદિગાર તેમને આપશે. (આ :રિવાયત અબુ હુરેરા રહીં એ કરી છે.)

હઝરત હખ્ખ અખ્યાસ રહીં ફરમાવે છે કે, જનાબ સરવરે કાયનાત સં અં સં ફરમાવે છે કે અખુબકર રહીં ફરતાં કાઠના ઉપકારો મારી જાત ઉપર વધારે થયેલા નથી આપે (અખુબકરે) પોતાના જીવ કરતાં પણ મને વધારે વહાલો સમજી મદદ કરી છે. માલ કુરબાન કર્યો અને પોતાની દીકરી સાથે મારો નિકાહ કર્યો.

હઝરત અમીરૂલ મોઅમેનીનનો ઇલ્મ.

બધા અસ્હાબીઓ કરતા આપ વધારે વિદ્વતા ધરાવતા હતા. ને પવિત્ર પણ હતા. આપનો એવો હુકમ હતો કે જે માણસ જકાત અને રોઝામાં તક્લાવત બતાવશે તેને હું કતલ કરીશ-હઝરત સરવરે કાયનાત સં અં સં ના વખતમાં જે પ્રમાણે આપતા હતા તેમાંથી

એક લગાર પણ ઓછું આવશે. તો તેનો બદલો તેને હું આપીશ ને સિક્કા ભોગવવા તેણે તૈયાર રહેવું. કેવા બહોળા વિચારનો બોધ !!!

જ્યારે કોઈ કામમાં અસહાણીઓના મત જુદા જુદા થઈ જતા તો તેનો ફેંસલો આપ કરતા હતા. ને તે ફેંસલો બરોબર ઇન્સાફીજ લેખાતો હતો. ને તેમાં કોઈને કંઈ પણ કહેવાનો માર્ગ રહેતો નહોતો. હજરત સં અં સં ફરમાવે છે કે બધાથી વધારે અને સારી મિત્રતા અબ્બાબકર સિદ્દીક રદીં ની છે. તેમજ ઇસ્લામી બાઈચારો અને પ્રિતી સદા બધા અસહાણીઓ કરતાં આપને કુરઆન શરીફની વકફીયત (માહિતી) વધારે હતી. ને આજ કારણથી હજરત રસુલે ખુદા સં અં સં એ નમાઝમાં ઇમામ બનાવ્યા. ને પોતે (હજરત સરવરે કાયનાત સં અં સં એ, હુકમ આપ્યો હતો કે હજરત અબ્બાબકર રદીં કરતાં ઇમામતને માટે વધારે હકદાર કોઈ નથી કારણકે આપ અલ્લાની કિતાબના આલિમ છે.

કુરઆન શરીફના ઇલ્મ સિવાય આપ સુન્નતોના પણ તેવાજ આલિમ હતા. જનાબ સં અં સં નીસોબતનો લાભ શરૂઆતથી તે અંતકાળ સુધી મેળવ્યો હતો. આ વાતો છતાં બધાને આશ્ચર્ય લાગે છે કે આપનાં તરફથી થોડીજ બહાર પડી છે તેનું કારણ આ કે હજરત સં અં સં ની પછી આપની ઉમર થોડી થઈ રહી ગઈ. કદાચ આપની જીંદગીમાં વધારો થયો હોત. તો આશા હતી કે આપના તરફથી ઓટલી બધી હદીષોને રિવાયતો બહાર પાડવામાં આવત કે તેની સંખ્યા બધા અસહાણીઓ કરતાં વધી જત ખીજું કારણ એકે

અસ્હાબીઓ રહીં અને હઝરત અમીરૂલ મોઅમેનીનનો સમય એકજ હતો. ને હઝરતની ખાસ પ્રસ્ન્નતા મેળવી હતી. (એકએ) અને જે જે અડચણો દીનમાં આડે આવતી હતી હઝરત સરવરે કાયનાત સં અં સં થી તેનો ખુલાસો થઈ જતો હતો. માટેજ આપના તરફથી રિવાયતો ઓછી જોવામાં આવે છે હઝરત અમીરૂલ મોઅમેનીન રહીં નો એવો રિવાજ હતો કે દરેક ખુલાસા માટે કુરઆન શરીફમાં શોધ કરતા હતા. કદાચ ન મળે તો હઝરત સં અં સં ના અનુકરણ અગર પુછી લઈ ખુલાસો મેળવી તે પ્રમાણે વર્તતા કદાપિ આવો પણ પ્રસંગ ન મળતો તો બધા અસ્હાબીઓની સલાહ મેળવતા ને તે પ્રમાણે ફેંસલો કરતા હઝરત કિમર રહીં દરેક મસલા માટે કુરાનમાં શોધ કરતા ને ન મળેથી હઝરત અખ્યાબકર સિદ્ધીક રહીં તુંજ અનુકરણ કરતા.

અમીરૂલ મોઅમેનીન હઝરત અખ્યાબકર રહીં આખા અરબસ્તાન અને ખાસ કરીને કુરેશના તો મોટા નરસાખ હતા.

અરબસ્તાનનો પ્રસિદ્ધ નરસાખ જખીર ખિન મઅતમ કહે છે કે આ વિધામાં હઝરત મોસુદનેજ સંપુર્ણ માનું છું અર્થાત જખીરથી વધારે અનસાખ અરબનો જાણનાર કોઈ નહોતો માટે સાબિત થાય છે કે હઝરત રહીં નો દરજો પણ આ વિધામાં કેટલો વધ્યો હતો. ઇશ્મ તાઅખીર [સ્વપ્નાના ખુલાસા કરવાની વિધા] માં પણ આપને ઘણી માહિતી હતી. હઝરત સંઅંસંના વખતમાં આપ સ્વપ્નાની હકીકતો કહેતા હતા વિદ્વાન મોહમદખિન સીરી રહીં ને ઇતિહાસવેત્તાઓ

સ્વપ્નાના ખુલાસા કરનારને મોટો વિદ્વાન લેખે છે. કહે છે કે હઝરત સં
અં સં ના પછી આ વિધામાં હઝરત અમીરૂલ મોઅમેનીનનો
દરજો હતો.

શુદ્ધ બાપામાં આપ સુપ્રસિધ્ધ હતા. અરબસ્તાનના લોકોની
કહેણી છે કે-ઇસ્લામમાં શુદ્ધ વક્તા એવા એવા થઇ ગયા છે કે
તેમના જેવા ખીજ નથી થયા. એટલે હઝરત અબ્બાસકર સિદ્દીક તથા
હઝરત અલી કરં વં હઝરત સં અં સં એ એક બાપણની મિ
ટીંગ ભરી જેમાં હઝરત અલી:રદીં હઝરત અબુબકર રદીં ઉમર
રદીં ઉસમાન રદીં તલહા રદીં ઝુબીર રદીં અસીદ રદીં વીગેરે
સાહેબો હતા.

મઆઝ રદીં ની યમનની રવાનગી બાબતનો મસલો હતો.
તમામ અરહાબીઓએ અબુબકર રદીંનો અભિપ્રાય પસંદ કર્યો. તે
તે ઉપર હઝરત સરવરે કાયનાત સં અં સં એ ફરમાવ્યું કે પર-
વરદિગાર પણ એજ ઇચ્છે છે કે કોઇપણ કામમાં આપે ભુલ ન કરવી.

હઝરત સં અં સં રદીં ફરમાવે છે કે હઝરત રસુલે ખુદા સં
અં સં ના સમયમાં ચાર ખુજુર્ગોએ કુરઆન શરીફ હિફઝ કર્યો
હતો. તેમાં હઝરત અબ્બાસકર સિદ્દીક પણ હતા. ઈમ્ત અબી દાઉદનો
આ હુકમ છે કે આપના સમય સુધી કુરઆને પાક એકઠું થએલું
નહોતું. માટેજ હાલમાં જેવી રીતે એકઠું કરી પધ્ધતિસર ગોઠવણ
થઇ છે. તેવી (ઉસમાની ગોઠવણ નહોતી) તે તેજ પ્રમાણે આપે મોદે
યાદ કરેલ હવું.

હજરત અખુખકરનો મરતખો ખીજી અસ્હાખો કરતાં સુખત જમાતના તમામ આલિમોનો એવો અભિપ્રાય (માન્યતા) છે કે હજરત મયગમ્મર ખુદા સં અં સં ના પછી તમામ અસ્હાખીઓમાં અખાખકર સિદ્ધિક રહીં શ્રેષ્ઠ છે. આપના પછી નીચેના અનુક્રમ પ્રમાણે ખીજી અસ્હાખીઓના દરજ્જા છે.

હજરત ઉમર રહીં હજરત હિસમાન રહીં હજરત અલી રહીં અસ્હાખે અશરા મુખશરહ રહીં બદરના યુધ્ધમાં સામિલ રહેલા તથા ઝોલદની લલાઇ વખતે સામિલ રહેલા અને હજરતના અહલે બચ્ત એ સિવાય તમામ ખીજી હજરત સં અં સંના અસ્હાખીઓ હતા.

હજરત હબ્બન ઉમર રહીં શરમાયે છે કે હજરત સરવરે કાયનાત અમો બધામાં શ્રેષ્ઠ હજરત અખુખકર રહીં ને ગણુતા હતા. ને તેમના પછી હજરત ઉમર રહીં અને હજરત હિસમાન રહીં ને ગણુતા હતા. હજરત ઉમર રહીં એ એક વખત પોતાને (હજરત ઉમર રહીં ને) ખયરન્નાસ બઅદ રસુલલ્લાહે સલઅમ (એટલે રસુલલ્લાહ સં અં સં ના પછી નેક માણસ) આવી રીતે કહ્યું ત્યારે આપે જવાબ આપ્યો કે તમે પોતાને શા માટે જુદા પાડ્યા. તમે તે મોટા માણસ છો કે જેમના માટે હજરત સં અં સં એ ખાસ વખાણુ કર્યા છે. કે ઉમર રહીં કરતાં શ્રેષ્ઠ માણસ ઉપર સૂર્યની પ્રકાશ પડતો નથી. (ઉમરસે બેહતર શખ્સ પર આરતાખકી રોશની નહિ પડતી]

પરવરદિગાર જાણે કે આ કેવો લેહજતદાર હિતર છે ને બેઉ સાહેબો અરસપરસ પોતાના દરજ્જાઓ પોતેજ જાણી શકતા હતા

સાચું છે કે “ કદરે ગવહર શાહ દાનદ યા બદાનદ જવહીર ” એટલે
ઝવેરની કદર બાદશાહ જાણે અગર ઝવેરી જાણે.

હઝરત મોહમ્મદ ખિન અલી કર. વ૦ ફરમાવે છે કે એક વખત
મેં મારા માતપિતાને પૂછ્યું કે હઝરત સરવરે કાયનાત પછી
કોણ શ્રેષ્ઠ છે ? આપે જવાબ આપ્યો કે અબ્બાસકર રહી૦ અને તેમના
પછી ઉમર રહી૦ હઝરત ઉમર રહી૦ એ એક વખત મિસ્ખર ઉપર
રહી કહ્યું કે અમો બધામાં અબ્બાસકર શ્રેષ્ઠ છે, જે માણસ આથી
વિરુદ્ધ કહેશે તે કનિષ્ઠ છે. હઝરત અલી કર૦ વ૦ નો ખાસ ર-
માન છે કે જે માણસ મને હઝરત અબ્બાસકર સિદ્દીક રહી૦ તથા
હઝરત ઉમર રહી૦ ઉપર શ્રેષ્ઠતા આપશે. તેની શિક્ષા (કુરો) એટલે
શટકા છે. હઝરત અબ્બાસકર ખિન શરીફે હઝરત ઉમ્મુલ મોઅમેનીન
આગેશા મિદ્દીક રહી૦ થી તજવીજ કરી કે તમામ ઉમ્મતમાં હઝ-
રત રસુલે ખુદા સ૦ અ૦ સ૦ ને કોણ વધારે વહાલું છે. આપે
જવાબ આપ્યો કે હઝરત અબ્બાસકર રહી૦ ને તેમના પછી હઝરત
ઉમર રહી૦ નું નામ લીધું,

હઝરત અમાર ખિન યાસર રહી૦ ફરમાવે છે કે જનાબ રિસા-
લત મઆબ સ૦ અ૦ સ૦ નો હુકમ છે કે જે માણસ હઝરત
અબ્બાસકર સિદ્દીક રહી૦ હઝરત ઉમર રહી૦ ઉપર બીજાને શ્રેષ્ઠતા
આપે છે. તે મહાજરીન તથા અનસાર ઉપર જુલમ કરે છે, (મહા-
જરીન એટલે સાથે આવનારા ને અનસાર એટલે મદદ દેનારા.)

કુરઆન શરીફની આયાતોથી હઝરત અમીરલ મોઅમેનીન રહી. ની સાબિત થએલી મોટાઈ

ધણાક ઇસ્લામી વિદ્વાનોએ આ હકીકતને મક્રમપણે વર્ણવી છે. પરંતુ સિદ્ધીક રહીં ના જીવનચરિત્રની કિતાબમાં એટલો બધો લંગા-જુથી વિવેચન કરેલો નથી કે તેમાં બધાનો સમાવેશ થાય. માટે થોડીક હકીકત ઉપરથી લખવામાં આવે છે. પરવરદિગાર કુરઆને પાઠમાં હુકમ ફરમાવે છે કે પાની યપ નયન ઇઝ હુમાફલ ગનાદે ઇઝ યકુલો લેઆહિબહી લા તહઝન ઇન્નલ્લાહા મઅના ફનઝલલ્લાહો સકીનતહુ અલયહે. ઉલ્મા લોકો ફરમાવે છે કે ઉપરની આયતમાં જ્યાં સાહિબહી લખ્યું છે. તે હઝરત અખ્યાબકર રહીં નેજ માનવા.

હઝરત અમીરલ મોઅમેનીન રહીં એ ઉમીયા બિન ખલફ અને અબી બિન ખલફની પાસેથી હઝરત બિલાલ રહીં ને વેચાતા લઈને મુક્ત કર્યા હતા. (માલિકપણાથી) ત્યારે વલ્લયલે ઇઝા અખ્શા યા ઇન્ન સઅય કુમલશત્તા સુધી સુરત ઉતરી.

આપનો હમ્મેશ એવો રિવાજ હતો કે ઘરડી ઓરતોને મુસલમાન કર્યા બાદ વેચાતી લઈને આઝાદ કરી દેતા હતા. તે ઉપર આપના પિતાશ્રીએ એક વખત કહ્યું કે તમે જવાન સ્ત્રીઓને પણ ખરીદ કરી તેવી રીતે કરો તો સાફ કે પ્રસંગે તમારા પણ ખપમાં આવી શકે હઝરતે કેવો યોગ્ય જવાબ આપ્યો કે ઘરડાઓને મુક્ત કરવાથી પરવર

દીગાર રાજ રહે તેવો સંભવ છે. નહિ, કે સંસારના શાયદા માટે. જીવનને શું કરીશ. દુનિયા કમાવવાની જરૂર નથી. અર્થાત. પરવર-દિગારે. કંઈમ્મા મન અમતા વત્તકાથી હેલી સુરત સુધી પોતાના શુભ સમાચાર જાહેર કરેલા છે.

આપે એક વખત સાત મુસલમાનોને મુકત કરાવ્યા. કે જેમના ઉપર ફક્ત ઇસ્લામ ધારણ કરવાથીજ જીલમ ગુજરતા હતા. અહીં તઆલાએ વસયજન્ન બોહલ અતકદલ્લી સુધી હેલી સુરત ઉતારી.

હઝરત અમીરલ મોઅમેનીન અલી કરં વં એ એક વખત સમ ખાધા (અહાના સમ ખાધા) તે બાબત અબાબક સિદ્દીકથી તજવીજ કરતાં આ આયત ઉતરી વલ્લેહી જાઅ બિન્નિસદ્દે વ સદ્દકો બિહિ હિલાએકા હુમુલ મુત્તકુન આયત વસ્સાવિરો હુમાફલ અમરે હઝરત અબાબકર સિદ્દીક તથા હઝરત ઉમર રદીં ના સંબંધમાં ઉતરી છે.

હઝરત ઇબ્ન હાતમ રદીં પ્રમાણે છે કે આયત વલેમન ખાફા મકામ રખાહિ જન્નતાને હઝરત અબુબકર માટેજ ઉતરી છે.

હઝરત ઇબ્ન ઉમર રદીં તથા ઇબ્ન અબ્બાસ રદીં થી રિવાયત છે કે વસા બોહલ મોઅમેનીન થી મતલબ હઝરત અબુબકર રદીં તથા હઝરત ઉમર રદીં છે.

આયત ઇન્નલ્લાહા વ મલા એક્તહિ વસલ્લુન અલ્લખી

ઉતરી તે તે વખત હજરત અખ્યાખકર રહીં એ હજરત સં અં વં
ની હજુરમાં અરજ કરી કે જેટલી સારી વાતો હજરત સં અં વં
ના માટે ઉતરી છે. તેમાં પરવરદિગારે અમોને પણ શામિલ કર્યા
પરંતુ આ પ્રસંગે અમે નાઉમેદ રહી ગયા. ત્યારે આ પ્રમાણે આયત
ઉતરી હો વહનઝી યુસ્વદને અલયહુમ વમલાએકતહુ હજરત
મુખ્ન અસાકર રહીં ખરિવાયત હજરત અલીં બિન હુસેન રહીં
ફરમાવે છે કે આયત વનઝમના માફીસુદરે હિમ બિન ગિ-
દિલન ઈબવાના અલાસોરો રિન મુતકાબોલિન આપણા હજરત
અખ્યાખકર રહીં તથા હજરત ઉમર રહીં ના સંબંધમાં ઉતરી છે.

હજરત અખ્યાસની સનદ છે કે મુખ્ન અસાકર રહીં ફરમાવે
છે કે આયત વ વસટયનલ મુશાના ખલ વાલદહે એહસાના
યા લખને વઅદસ્સ દહલઝી કાતુયો અહુન સુધી હજરત અખ્યા-
ખકર રહીં માટે ઉતરી છે.

હજરત અખ્યાખકર રહીં ખાખત અસહાબીઓનાં મત

આ સિવાય બીજી ઘણી હદીસો આપના સંબંધમાં છે ને તે
હદીસો, આયતો, અને જુઝુર્મોના કહેલા વાક્યો આપની ખિલાફતની
સાબીતી માટે કંઈ ઓછા નથી. આ કહેવું હજરત ઉમર રહીં
નું છે કે: -

(૧) હજરત અખ્યાખકર સિદ્ધીક અમારા સરદાર છે. (૨)
અમર તમામ જગતના લોકોના ધર્માનને અને હજરત અખ્યાખકર રહીં

ના ઇમાનને કાંટામાં જોખવામાં આવે તો હઝરત અમામકર રદી૦ ના ઇમાનનો પક્ષો નમશે. (૩) હઝરત અમામકર સિદ્દિક રદી૦ દરેક કામમાં ઘણા કુશળ હતા. (૪) કદાપિ જો હું એમની છાતી ઉપરનો વાળ હોત તો સાફ થાત. (૫) જે સ્થિતીમાં હું તેમને સ્વર્ગમાં જોઉં છું તો આશા રાખું છું કે મારી પણ તેવી સ્થિતી થાય. (૬) હઝરત અમામકર રદી૦ ના શરીરની સુગંધી દસ્તુરીથી વધારે મળતી છે.

હઝરત અલી કર૦ વ૦ ફરમાવે છે કે:-

પરવરદિગારના સોગંદ ખાઇને કહું છું કે અમો નેહીમાં હઝરત અમુમકર રદી૦ કરતાં વધેલા નથી. (૨) હઝરત રસુલે ખુદા સ૦ અ૦ સ૦ ના પછી હઝરત અમામકર રદી૦ તથા હઝરત ઉમર રદી૦ શ્રેષ્ઠ છે. મારી માયા અને આ સાહેબોનો દોષે એકબીજા મનમાં એકદા રહી શકતા નથી.

હઝરત ઇબ્ન ઉમર ફરમાવે છે.

કુરેશના લોકો પેકી ત્રણ મહાત્માઓ છે કે તેમના જેવા ખીજા નથી. (૧) હઝરત અમામકર સિદ્દિક રદી૦ (૨) હઝરત ઉસમાન બિન અફફાન રદી૦ (૩) હઝરત અમુઓબૈદા બિન લબરાહ રદી૦

હઝરત ઇબ્રાહીમ નખ્ખ૦ રદી૦ ફરમાવે છે કે હઝરત અમામકર રદી૦ ઘણા મહેરબાન અને દયાવાળા ખુજુર્ગ છે.

હજરત રખીઅ બિન અન્સ રહીં ફરમાવે છે કે (૧) હજરત અખાખકર રહીં રહેમતના પાણી રૂપ છે. કે જે રહેમતના વરસાદથી બધે સ્થળે શાયદો પહોંચે છે. (૨) જુના નખીઓના અસ્હાખીઓ પૈકીમાં હજરત અખાખકર સિદ્ધિક રહીં ની કોઈ બરાબરી કરી શકે તેમ નથી. હજરત રખીઅ બિન બકાર રહીં ફરમાવે છે કે હજરત સં અં વં ના ખતીબ (ખુતબો પઢનારા) હજરત અખાખકર રહીં તથા હજરત અલી રહીં છે.

હજરત અબુ હસન રહીં ફરમાવે છે કે આદમ અત્યહિસત્તામી ઝોલાદમાં અંખીઆ તથા મુસલીનોની પછી હજરત અખાખકર રહીં થી કોઈ શ્રેષ્ઠ થયો નથી.

વિદ્વાન ઝહદી રહોં અં પોતાની રચેલી કિતાબ મજલસતમાં લખે છે કે (કહે છે) ઇબ્ન અસાકર અને રિયાયત શઅખીથી કહે છે કે, પરવરદિગારે અખાખકર સિદ્ધિકમાં ચાર અમુદ્ય સદગુણો રાખેલા છે. જે બીજાઓમાં નથી. (૧) પોતે સિદ્ધિક છે તે આપના વિના બીજા કોઈને પણ આ ઇલકાબ મળેલો નથી. (૨) આપે ગારમાં હજરત સં અં વં ની સાથે રહી મદદ આપી. (૩) આપે હજરત સરવરે કાયનાતની સાથે પોતાના વતનનો ત્યાગ કર્યો. (૪) હજરત સં અં વં એ તમામ મુસલમાનોને સુક્તદી (દમાવની પછવાડે રહી નમાઝ પઢનારા) અને આપને ઈમામ બનાવ્યા. (નમાઝમાં સર્વથી આગળ રહી નમાઝ પઢાવનાર.)

ઇબ્ન મસીબ કહે છે કે હજરત અખાખકર સિદ્ધિક રહીં હજરત

સં અં વં ના પ્રધાન હતા. ને દરેક કામમાં હુન્નુરે અન્વર સં અં વં આપની સલાહ લેતા હતા.

ખિલાફત.

હઝરત સં અં વં ના સ્વર્ગવાસ પછી મહાજરીન અને અન્સારના બે ટોળા થઈ ગયા. હઝરત અલી કરં વં અને હઝરત ઝુમર રદીં અને થોડાક લોકો હઝરત ખીખી ફાત્મા રદીં ના ઘર આગળ ગયા તમામ અન્સાર લોકો ખની સાઅદના ઘરમાં એકઠા થયા અને તમામ મહાજરીન હઝરત અબ્બાસ કર રદીં ની સેવામાં હાજર થયા. ને મસલા બાબત મતભેદ કરવા લાગ્યા. છેલ્લે હઝરત ઊમર રદીં હઝરત અબ્બાસ કરની સાથે મહાજરીન ખની સાઅદના ત્યાં ગયા. ત્યાં અન્સારોનું મોટું ટોળું હતું. ને એક માણસ વાટાઘાટ કરતો હતો. કે અમે ખુદાના અન્સાર અને ખુદાનું લશ્કર છીએ. મહાજરીન થોડા લોકો છે તેમને ધરાદો છે કે અમારા વિરુદ્ધ મસલાનો ખુલાસો કરે. હઝરત ઊમરે તેનો જવાબ દેવાનો વિચાર કર્યો પરંતુ હઝરત અબ્બાસ કર રદીં એ રોક્યા. અને પોતે શરમાળું કે જેવી રીતે તમે કહો છો તેવાજ તમારામાં ગુણો છે. પરંતુ ખિલાફતના હકદાર તો કુરેશ લોકોજ છે. કારણકે તે અરબસ્તાનના મધ્ય ભાગના રહીશ છે. ને હું તમામ અરબસ્તાનનો જાણીતો છું ને તેજ આધારે કહું છું કે આ મસલાનો સાચીને સમજીને ખુલાસો કરી નાખો. કારણ કે તોફાન ઉઠવાનો સંભવ છે. ત્યાર બાદ આપે હઝરત ઊમર રદીં અને હઝરત ઓમૈદ બિન લજરાહના હાથ ઝાલી શરમાળું કે બેઉ સાહેબો.

પૈકી ગમે તેની બચાવત કરી લ્યો. હું પણ રાજી છું ને તમામ મોબિનો પણ રાજી છે. હજરત ઉમર રદીઁ ફરમાવે છે કે જ્યારે આપે આવે હુકમ કર્યો ત્યારે મને ઘણી નારાજી ઉપજી બેશક હજરત અબુ ઓબૈદ ખિલાફતના હકદાર પૈકીના હતા. પરંતુ હું હજરત અબાબકરના મુકાબલામાં લાયક નહોતો. અન્સાર લોકોએ હજરત અબાબકરનો જવાબ સાંભળી કહ્યું કે અમે પણ મજબૂત છીએ માટે બેહતર છે કે એક સરદાર અમારામાંથી થાય ને તેની તાબેદારી! અમારું ટોણું કરે, ને બીજો સરદાર આપ મુકરર કરે ને તેનો હુકમ કબુલ કરે. આ વાત પર ઘણો શોર બકાર થયો. હજરત ઉમર બારીક સમજ જોઈ લાગણી ધરી પોતાનો હાથ લાંબો કર્યો અને કહ્યું કે અબાબકર હું આપની બચાવત કરું છું. આવા ઇશારાથી ટોળેટોળા ત્યાં અડી હાજર થયા. ને તમામ મહાજરીન તથા અન્સારોએ બચાવત કરી લીધી એવી રીતે આ મસલાનો ખુલાસો થયો. બચાવતના પછી આપ ભિચ્ચર ઉપર ગયા. અને બીડને જોઈ કહેવા લાગ્યા. હજરત ઝુબેર દેખાતા નથી. તેમને બોલાવો, અર્થાત તે પણ આવ્યા. તો આપે ફરમાવ્યું—તમે રસુલાહના ભાઈ થઈને ઇસ્લામને ઢીલો કરી નાખવાનું પસંદ કરે છો? હજરત ઝુબેરે પણ તરત બચાવત કરી લીધી અને થોડી વાર પછી હજરત ખલીફરૌ વૉ પણ આવ્યા ને પોતે પણ બચાવત કરી.

આ બધી વાતોનો ફેસલો થયા પછી બીજો દીવસે ફરી પોતે ભિચ્ચર ઉપર ગયા. હજરત ઉમરે પરવરદિગારની સ્તુતિ ને હજરતની તારીફ કરી કહેવા લાગ્યા કે મુસલમાનોનો ખલીફા એવો છે કે

જે અમો બધામાં સારો અને શ્રેષ્ઠ ગણવામાં આવે છે. ખસ એ કામ તે બધાએ મળી આપને બચત કરવી જોઈએ. અર્થાત હાજર રહેલા તમામ લોકોએ બચત કરી આ બચત બચી મોટી કહેવાય છે જે બચત શકીશ બાદ થઈ પછી હજરત અબાબકર રહી બિલા થયા. ને ફરમાવવા લાગ્યા કે તમો લોકોએ મને સરદાર બનાવ્યો છે જોકે હું તે દરજ્જાને લાયક નથી પરંતુ કોશીશ કરીશ. કે કોઈ પણ કામ ખુદ અને રસુલની વિરૂદ્ધ મારાથી થશે નહિ. હું જે સાઈ કઈ તેમાં તમો મારી મદદ કરો. અને જરાપણ ખોટું જણાય તો બેશક શિક્ષા આપો સાચું એક સાચી અમાનત છે. ને જૂઠું બોલવું તે તુકાનના મૂળ તમારા પૈદીમાંના જે લોકો કમતાકત હોય તો પણ તેઓ મારી દ્રષ્ટી આગળ ત્યાં સુધી જોરાવર છે કે જ્યાં સુધી હું તેમનો હક અપાવું. ને જે લોકો જોરાવર છે. તેઓને ત્યાં સુધી હું કમતાકત સમજું છું કે જ્યાં સુધી તેમનો હક ખીજાઓથી ન લઈ આપું. જે લોકોએ છુદાઈનો ત્યાગ કર્યો તેઓ તિસ્કારમાં સપડાએલા જણાયા. ને જે લોકો ખોટા માર્ગે વર્તવા લાગ્યા તેમના ઉપર પરવરદિગાર તરફથી આશ્વતો આવવા લાગી જ્યારે મને પરવર દિગારના રસ્તા ઉપર વર્તતો જુઓ ત્યારે મારી આજ્ઞા માનો પરંતુ તેથી વિરૂદ્ધ જે હું વર્તુતો મારી આજ્ઞાને તમારે માન આપવું નહિ. અને ખુદની સાક્ષીએ કહું છું કે-મને મોટાઈની લાલચ નથી. ને પબ્લિકમાં તે માટે મેં તેની માગણી પણ કરી નથી. પણ વાત આ છે કે-મને તોફાનની દહેશત રહેતી હતી. માટેજ તેને કબુલવામાં આવ્યું છે ને મોટાઈમાં મને લેશ માત્ર પણ સુખ નથી. ને એવા ઝઘડામાં સપડાઈ ગયો છું કે તેમાંથી નીકળવાની મારામાં શક્તિ નથી. ને

પરવરદિગારની દહેશત વિના મારો કોઈ પણ :ખીને મદદગાર નથી. તેમજ તમારા પૈકી કોઈ પણ માણસ આ ખિલાફતનો ખોળે ઉપાડવાને લાયક હોય તો હું ઘણી ખુશીથી તેને આપવા રાજી છું હું પવિત્ર નથી. અને મારા ઉપર પણ શયતાન મોંઘુદા છે તો પણ પરવરદિગારની ધચ્છા છે તો સુન્નતે રસુલસાદ પર આલીશ પરંતુ હું તેમની બરોબરી કરી શકતો નથી (હઝરત રસુલે ખુદાની) હઝરત સં અં સં ઉપર તો વડી (આકાશથી આવતો સંદેશો.) દિતરતી હતી. અને મારો તો કોઈ મદદગાર નથી. ને હું પણ ખીજ લોકોની માફકજ છું ને જ્યાં સુધી મારામાં મકમપણું જુઓ ત્યાં સુધી તાબેદારી કરો. ને જ્યારે તેનાથી વિરુદ્ધ જુઓ. ત્યારે મારી આરા માનવાનું મૂકી દ્યો. અને જ્યારે મને ક્રોધાવસ્થામાં જુઓ. ત્યારે ત્યાંથી ખસી જાઓ.

આ ખુતબા પછી હઝરતઅલી રદીં અને હઝરત ઝુબેર રદીં એ દલું કે હઝરત અબ્યાબકર બેશક બધા કરતાં વધારે ખિલાફતના હકદાર છે ને તેઓ હઝરત સં અં વં ની હયાતીમાંજ મુસલમાનોના ઇમામ થયા-ને રિસાલતના મદદગારોમાં પ્રથમ પદ તેમનેજ મળેલો છે-હઝરત સં અં વં ના સ્વર્ગવાસ પછી મદીના તૈયબામાં એક કકલાણ ને રડાકુટ થવા લાગી હતી. આ હકીકત સાંભળીને હઝરત અબુકહાદા રદીં એ પૂછ્યું કે કેવી હકીકત છે જ્યારે બધી હકીકતથી આપ જાણીતા યા. તો ફરી પણ પૂછ્યું કે હઝરત સરવરે કાયનાત સં અં વં ના ખલીફા કોને મુકરર કરવામાં આવ્યા ? લોકોએ હઝરત અબ્યાબકર રદીં નું નામ લીધું-આપે ફરમાવ્યું કે

આ બાબતમાં બની અબ્દ મનાર અને બની મુગીરા પણ એક થઇ ગયા. લોકોએ કહ્યું બેશક તેઓ વિરુદ્ધ નથી. ત્યારે આપે પરવરદિ-ગારનો ઉપકાર માન્યો અને કહ્યું કે અલ્લાતઆલા જેને મોટાઇ આપે છે તેને કોઈ ઘટાડી શકતું નથી.

ખિલાફતના સમયે બનેલા બનાવો.

હઝરત સં અં વં ના સ્વર્ગવાસ પછી પહેલો કુસંપ એ થયો કે હઝુર પાકે સં અં વં ને હયે સ્થળે દફન કરવા જોઇએ? કેટલાએક લોકોનો એવો અભિપ્રાય થયો કે પોતાની જન્મભૂમિ-એટલે મક્કા શરીફમાં દફન થવા જોઇએ કેટલાક કહેવા લાગ્યા કે મસ્જિદે નબવીમાં અને થોડાક કહેવા લાગ્યા કે જન્નતુલ બકીયા અથવા બયતુલ મુકદ્દસમાં એ પ્રમાણે કહેતા હતા. પરંતુ હઝરત અબા બકર રહી. એ ફરમાવ્યું કે—મેં હઝરત સં અં વં થા સાંબળ્યું છે કે દરેક નબીને જે સ્થળે સ્વર્ગવાસ થાય તેજ સ્થળે તેમને દફન કરવા જોઇએ. માટે હવે સદર બાબતમાં કોઇએ વાગાવાટ કરવાની જરૂર નથી તે પછી હઝરતના વારસાની તકરાર ઉડી. આપે ફરમાવ્યું કે હઝુર સં અં વં પોતે ફરમાવતા હતા કે અંબીયાઓનો કોઈ વારસ નથી. ને જે કંઈ બાકી રહે તે ખમરાત કરી દેવું. એટલે આ વાતનો પણ આપના અભિપ્રાયથી ફેસલો થઇ ગયો.

હઝરત સં અં વં ની હયાતમાં એક ફોજ મુલક સામ તરફ મોકલી હતી તે દરમ્યાન હઝરત સં અં વં એ દુનિયાથી સ્વા-નગી ફરમાવી (સ્વર્ગવાસ થયો) બ્યારે આ તરફના એટલે મદીનાના

અરખો ફરી ગયા. અને અસહાણીઓ પણ ચિંતાતુર થયા. પરંતુ અખાખકર રહી. એ હુકમ કર્યો કે રસાલતના હુકમમાં લેશ માત્ર પણ ફેરફાર થઈ શકશે નહિ. તેમજ શામ તરફ મોકલેલા લશ્કરને પરત પણુ બોલાવી શકાશે નહિ. પોતાના મકમને અચળ ધરાધાથી પરવર દિગારની મેહન્યાનીથી સદર લશ્કર જય મેળવી પરત આવ્યું. હવે ફરી ગએલા લોકો બાબતની હકીકત એવી થઈ કે આ અભાગી લોકોએ હઝરત સં અં વં ના સ્વર્ગવાસની ખબર સાંભળતાની સાથે નમાઝ અને ઝકાતથી ઇન્કાર કર્યો હઝરત ઉમર રહીં એ અભિપ્રાય બાંધ્યો કે આ લોકો જંગલી છે. માટે તેમના હૃદયે સચોટ છાપ પડે તેવો બોધ આપવાની જરૂર છે પરંતુ હઝરતે જવાબ આપ્યો કે (અખાખકરે) ઇસ્લામે ખાસ આવા પ્રસંગ માટેજ જિહાદનો હુકમ નિર્માણ કરેલો છે. ને કોઈપણ કામ સુન્નત વિરૂદ્ધ જોવાતું પસંદ નથી કરતો. ખચિત પરવરદિગારના સમ ખાદને કહું છું કે જ્યાં સુધી મારા હાથમાં તલવાર છે. હું લડીશ ને જય આપનારો પરવરદિગાર છે. હઝરત ઉમર રહી. એ જવાબ વાળ્યો કે હઝરત રસુલે ખુદા સં અં વં તો હુકમ છે કે “કુફરો સાથે ત્યાંસુધી લડવાનો હુકમ છે કે જ્યાં સુધી તે (લાઇલાહા ઇલિલાહ) કહે અને જ્યારે કલમાના શરીક થઈ જાય. ત્યારેજ તેમના ખુન અને દોલતનું રક્ષણ થાય—” આવી હાલતમાં આપ તેમના ઉપર કેવી રીતે તલવાર ઉપાડી શકો છો. આખરે તેઓ કલમે પઢનારા તો છે. હઝરત અખાખકર રહીં એ ફરમાવ્યું કે અરે ઉમર રહીં જહાલતના સમયમાં તો આપ ધણીજ કહ્યું હૃદયના હતા. પરંતુ હવે નરમ જણાઓ છો. જ્યારે ફરી ગએલા લોકો નમાઝ અને ઝકાતથી ઇન્કાર કરે છે તો તેઓનું

ધસ્લામે ક્યાંથી સાચું ગણાય ? બચતુલ માલનો હક ઝકાત છે. અને હઝુર અન્વર સં અં વં એ હુકમ ફરમાવ્યો છે કે પોતાનો હક માગવા માટે જિહાદ કરવી યોગ્ય છે. હઝરત ઉમર રદીં આ સાંભળી ચુપ થઈ ગયા. ને આપ મહાજરીન તથા અન્સારો સાથે ગયા. અને શ્રી ગએલા અરબોને નજદની નજીકમાં હરાવ્યા. આખરે હઝરત અલી રદીં એ (ઉમર રદીં ના ઘોડાની) આપના ઘોડાની બાગ પકડી લીધી. કહેવા લાગ્યા કે આપણા સિવાય ખીજ માણસને તેમની પાછળ રવાના કરો કેમકે આપને ખીજ બંદોબસ્તો કરવાની જરૂર છે. આપે હઝરત અલિ સેફુલ્લાહ રદીં ને લશકરના સરદાર બનાવી રવાના કર્યા. અને બોધ આપ્યો કે જ્યાં સુધી તે શ્રી ગએલા લોકો લાઇલાહા ઇલદલાહ મોહંમદુર રસુલદલાહ ની કબુલત કરી ફરી નવેસરથી મુસલમાન ન થાય ત્યાં સુધી પરત આવવું નહિ. અર્થાત હઝરત સેફુલ્લાહ રદીં હઝરત મકાશા બિન મહસન રદીં તથા પાખત બિન અકરમ રદીં સાથે રવાના થયા. વિરોધીઓ ધણા કેદ થયા. અને બાકીના મુસલમાન થયા અને બાકીની હકીકત ખિલાફતના સમયની નીચે પ્રમાણે છે.

હઝરત ફાતમા રદીં એ ૨૪ વરસની વયમાં રમઝાન માસમાં સ્વર્ગવાસ કર્યો. ને તેઓ સાં ના એક માસ ફિપહેલાં ઉમ્મ એમન રદીં નો સ્વર્ગવાસ થાય છે.

હઝરત ખાલિદ બિન વક્કીદ રદીં મુસ્લીમા કઝાબથી લડવા સારૂ ચમામા ગયા. ને તે નાલાયક ને જબરદસ્ત કાતિલે હઝરત અમીર હમઝાએ કતલ કર્યો. તે મર્યો ગયો તે વખતે તેની ઉમર ૧૫૦.

વરસની હતી. યમામાના યુદ્ધમાં-અખુ હઝીશ બિન અતબા શબ્દઅખીન
વહબ-ઝહફ બિન ખતાબ-અખદુલા બિન સહલ-માલિક બિન ઉમર-તફેલ
બિન ઉમર-યઝીદબિન કેસ-આમિરબિન બકીર-અબદુલ્લાબિન યખરમા
સાયબબિન ઉસમાન-અબાદબિન અદી-ખાબિતબિન કેસ-અખુદબના
સ્માક હરથ-વિગેરે સાહેબો સામિત હતા.

બહરને અમા વિગેરે તરફ પણ મોકલેલું લશ્કર પણ જ્ય મેળવી
પરત આવ્યું બસરા તરફ પણ ફોજ ગઈ, અને ઇલા શહેર પર ફતેહ
મેળવી-પછી મદાયન ઉપર પણ સલાહકારી કરીને કબજે કર્યો હતો.

હઝરત અખ્યાનકર રહીં હઝ માટે બયતુલ્લા પધાર્યા અને
ત્યાંથી આવ્યા બાદ હઝરત ઉમર બિનલઆસ રહીં ની સરદારી
હેકુળ ઇસ્લામી ફોજને શામ તરફ રવાના કરી આજ વરસમાં
અહબાઝીનના બનાવનો પ્રસંગ આવ્યો અને મુસલમાનોની ફતેહ
થઈ આ લડાઈમાં હઝરત અકરમા બિન અખુબહલ-અને હઝરત
હુશામ બિન મઆસ રહીં શામિલ હતા.

મર્જલ સફરના યુગના પ્રસંગો આવ્યા જેમાં હઝર નફલ બીન
અઆસ રહીં શામિલ હતા.

હઝરત અખુલઆસ રહીં '(હઝરત ઝયનઅ હઝરત સં અં
સં ની દીકરીના પતિ) અને હઝરત સઅઅ બિન હમામ અને અખુ
મરસદ રહીં આ યુદ્ધમાં સ્વર્ગવાસી થયા.

હઝરત ઉમર ફારુક રહીં એ બેયું કે મુસલીમા કઝાબના

યુદ્ધમાં ધણીક કુરઆન શરીફના હાકિઓ માર્યા ગયા. જેથી આપને ચિંતા પેદા થઈ કે આવી રીતે કુરઆન શરીફના હાકિઓ ઓછા થતાં થતાં બિલકુલ હાકિનેનો નાશ થઈ જશે તો ! આ ચિંતાને આપે હઝરત અબુઅકર ઉપર જાહેર કરી. હઝરત જેદ બિન સાબિત રહીઁ એના અભિપ્રાય : સાથે (જેદ વહિનાં લખનાર સાહેબ હતા) કાગળો ઝાડની છાલો પાંદડાં વિગેરે એકઠા કરી તે ઉપર લખી કુરઆન શરીફ તૈયાર કર્યું. ને : હઝરત સં અં વં ની સેવામાં રજુ કર્યું ને તેજ કુરઆન શરીફ હતું કે જે હઝરત ઉમરની પાસે હતું ને આપના પછી ઉમુલ મોઅમેનીન હકૂસા બિન્તે ઉમર રહીઁ ની પાસે આવ્યું.

હઝરત અલકરં રહીઁ ફરમાવે છે કે કુરઆન શરીફ એકઠું કરવા બાબતમાં સર્વથી વધારે પુન્ય હઝરત અબુઅકર રહીઁ ને મળશે. હઝરત ઉસમાન રહીઁ ના સમયમાં આજ રીતને જોઈને બીજી રીતે કુરઆન શરીફ તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું.

હઝરત અબુઅકર રહીઁ કુરઆનની તફસીર અને કુરઆનના ધલ્લમનાં બધાથી મોટા વિદ્વાન હતા. ને આપના સમયમાં કોઈ વિદ્વાન આપની બરોબરીમાં નહોતા.

આપની હુકુમત સમયે વર્તનના કાનુનો.

હઝરત અબુઅકર રહીઁ એવા મોટા બુઝુર્ગ હતા કે જેઓ સૌથી પહેલાં મુસલમાન થયા. બધાથી પહેલાં કુરાન શરીફ આપેજ એકઠું કર્યું ને તેનું નામ મસહફ (કિતાબ પવિત્ર) રાખ્યું. તેમજ

છસ્લામના પહેલા ખલીફ આપ હતા ને પોતાના પીતાશ્રીની હયાતી-માંજ આપ આવા મોટા હોદ્દા ઉપર બિરાજમાન હતા.

બચઅત થયા બાદ હઝરત મોસ્લુની એ ચાલેરો લઈને આપ બજારમાં ગયા હતા તેટલામાં હઝરત ઉમર રહીં આપને મળ્યા અને પૂછ્યું કે ક્યાંનો ખરાદો છે ? આપે જવાબ વાળ્યો કે ખાલું પીલું પેદા કરવાનો. હઝરત ઉમરે ફરમાવ્યું કે આપ મુસલમાનોના અમીર છો માટે તેઓના કામકાજના મામલામાં આપને એટલી ક્યાંથી કુરસદ મળે કે, આપ આ કામ કરી શકો. માટે આ બધી માથાકુટ હઝરત અબુ ઓબૈદા રહીં ને સોંપી દ્યો. મતલબ કે બેઉ સાહેબો તેમની પાસે ગયા. ને આ હકીકત કહી. હઝરત અબુ ઓબૈદા આપના ધરે હમેશા અર્ધ બકરીની તરકારીને જે લૂગડું જરૂરી જોઈએ તે મોકલતા હતા. પણ તાકીદ એટલીજ હતી કે રોજંદાની વસ્તુ સાધારણ હોવી જોઈએ. જ્યારે સરદી અને ગરમીની મોસમનો લિબાસ ફાટી જાય તો તે પરત મોકલી તેના બદલે નવો લઈ લેતા હતા.

ઈબ્ન સઅદ રહીં એ મયમુન રહીં થી હિકાયત કરી છે કે હઝરત અબુખરર રહીં નો પગાર એ હજર દીનાર ઠરાવવામાં આવ્યો હતો આપે કહ્યું કે, મારું કુટુંબ મોટું છે ને ખિલાફતના કામકાજના અભાવે બ્યાપારી કારોબાર થઈ શકતો નથી તેથી પાંચસો દીનારનો વધુ પ્રમોશન આપવામાં આવ્યું હતું.

આપના સ્વર્ગવાસ સમયે હઝરત આયેશા રહીં ને આપે વસીયત કરી કે મારા પછી મારે આ હબશી ગુલામ-ઉટથી-ગુની

આદર-અને મોટા ખાસો કે જેમાં હું જન્મતો હતો તે તમામ હજરત ઉમર રદીબની પાસે મોકલી દેવાં. જ્યાં સુધી હું ઇસ્લામનો ખલિફો હતો ત્યાંસુધી આ વસ્તુઓને વાપરવાનો હક ધરાવતો હતો. ને વફાત પછી તેનો કોઈ વારસ નથી. મુસલમાનોની માલકી છે. તેને પરત મોકલી દેવાં જોઈએ. હજરત ઉમરની સેવામાં આ વસ્તુઓ પહોંચી ત્યારે આપે ફરમાવ્યું કે અલલા તઆલા હજરત અબુબકર પર રહેમત કરો કે તેમણે મારા માટે કેટલી બધી તકલીફ ઉઠાવી છે.

અરહામે હજરતથી અરજ કરી કે બચતુલમાલ માટે ચોક્કીયાત કાયમ કરી દેસો? આપે જવાબ વાળ્યો કે જ્યારે તાણું હાજર છે તો ચોક્કીયાતની શી જરૂર છે? હવે 'સાંભળો બચતુલમાલ (ખાદશાદી ખબનાની) ની કેવી હકીકત હતી. જેટલો માલ આવતો તેટલો મુસલમાનો માટે ખર્ચ થઈ જતો. એટલે જ્યાં માલજ નથી ત્યાં ચોક્કીદારની શી જરૂર હતી?

થોડા દિવસ પછી બચતુલમાલને આપના ઘર આગળ લાવ્યા. એક વખત કંઈક માલ આવ્યું. તે આપે રોજના રિવાજ પ્રમાણે કુટીરો અને મિસ્કીનોને સરખે બાગે વહેંચી નાખ્યું. પછી થોડાને હથા-આર ખરીદ કરી તે પણ ખુદા વાસ્તે વહેંચી નાખ્યાં. પછી લૂગડા ખરીદ કરી મરીબો અને જંગલવાસીઓ માટે મોકલી દીધાં.

આપે પોતાની હયાતીમાં એકંદર મુસલમાનો માટે ચિંતા રાખેલી છે ને માલનું ખર્ચ ખૂટાણુ ધણુંજ બદોબસ્ત સાથે કર્યું

હતું. આપના સ્વર્ગવાસ પછી હઝરત ઉમર રહીં એ જ્યારે માલનું સરવૈયું કાઢ્યું તો કંઈ નહોતું બધું ખુદાની રાહમાં ખર્ચાઈ ગયું હતું.

હઝરત જામિર રહીં કહે છે કે એક વખત હઝરત સં અં ૧૦ એ મને દરીયાઈ આવકમાંથી કંઈ આપવાનો વાયદો કર્યો હતો. જ્યારે સ્વર્ગવાસ પછી માલ આપ્યું ત્યારે હઝરત અખાખકર રહીં એ સાદ પડાવ્યો કે જેમનું લહેણું હઝરત સં અં ૧૦ પર નીકળતું હોય તે આવીને લઈ જાય હું પણ સેવામાં હાજર થયો ને હકીકત જાહેર કરી. હઝરતે ફરમાવ્યું કે રૂપીઆ લઈ લ્યો જ્યારે મેં લઈને ગણ્યા તો પાંચસો હતા. તે પછી હઝરતે એક હજાર ખીજા આપ્યા.

હઝરત અમીરલ મોએમેનીનના વાક્યો અને ખુલાસા વીજેરે આપે એક વખત તયેઆમાં ફરમાવ્યું કે લોકો પરવરદિગારથી શરમાઓ. જ્યારે હું મયદાનમાં પ્રગટ માટે જાઉં છું (પાંચખાના માટે) તો અલ્લા તઆલાથી શરમાઈને માથું નીચું કરે છું.

હઝરત ઇબ્નઅઈના રહીં ફરમાવે છે કે હઝરત કોઈ કોઈ વખત જ્યારે કોઈ ઉઠાસીનને પૂછતા ત્યારે પ્રમાવતા કે સખર કરવામાં કંઈ દુઃખ નથી. અને રોવા કુટવામાં તુકસાન વિના ખીજું કંઈ નથી. ને તે તુકસાન મોતના પછી જલ્લાશે ને તે કરતાં મોત વધારે સહેલી છે. હઝરત સરવરે કાયનાત સં અં ૧૦ ના સ્વર્ગવાસને યાદ કરશે ત્યારે તેના મુકાબલામાં તમારી મુસીબતને દુઃખ કંઈ લેખામાં જલ્લાશે નહિ. ને તેનો ખદલો પરવરદિગાર તમને આપશે.

હજરત બિન ઓબેદા રદી૦ શરમાવે છે કે હજરતનો હુકમ હતો કે આવો રહનાર સુધી ઉભા રહી અને નમાઝ પઢી રાત્રી ગુળરીએ આપનો હુકમ હતો કે માણસે મરેલી માછલી દરિયામાં તરતી હોય તે ખાવી દુસ્ત છે હજરત ઇમામ સાશ્હ રહમતુલ્લા અ૦ શરમાવે છે કે હજરત અબાબકર સિદ્દીકે-મિલકતમાં દાદને આપના મરતબામાં બતાવ્યા છે અને પોતાને દીકરાની બરોબર એવી શરતે કે બાપ અને દીકરો કોઈ બાકી રહેલા ન હોય [હોયજ નહિ તો] જે માણસ પોતાના બાપને ખરાબ ગણ્યો હોય-તેની બાબતમાં આપ કહે છે કે એવા નાલાયકને ગરદન મારવો જોઈએ કેમકે તેના મગજમાં શયતાની વિચારો ભરેલા છે.

આપ જ્યારે કદી કોઈ જનાજાની નમાઝ પઢાવતા તો શરમાવતા કે અય પરવરદિગાર આ બંદને એના બૈરી છોકરાં અને માલમિલકતો તને સોંપ્યા છે પાપોનું વજન આને માથે વધારે છે. તો તારી ઉદાર બરકતથી એને મુક્ત કર.

હજરત આસમ બિન ઉમર રદી૦ ની આપની માતૃશ્રી સાથે કંઈ ખટપટ થઈ ગઈ હતી આપે ફેંસલો કરતી વખત શરમાવ્યું કે અય આસમ સારી રીતે સમજી લ્યો કે તમારી માતૃશ્રીથી દરેક વસ્તુ ચાહે મિલકતવાળી હોય અથવા શારિરીક તમારાથી તમને મળી હોય તે લાખ દરજે સારી છે.

એક માણસે આપની સેવામાં આવી કહ્યું કે મારો બાપ મારી પાસેથી તમામ પૈસો ટકો લઈ મને કંગાલ કરવા છુટે છે. આપે તેને

બોલાવીને કહ્યું કે તને જોટલા પૈસાની જરૂર હોય તેટલો લઈ લે બાકીનો તારા હાકરાને આપી દે તેણે કહ્યું કે અય હજરત, નથી લોકોનો એવો હુકમ છે કે-હાકરો અને તેનો પૈસો એ બધું બાપનું છે. આપે જવાબ દીધો કે તે ઠીક છે પરંતુ પવિત્ર હુકમનો અર્થ પોષણ કરવાનો પણ છે.

હજરત અમાબકર રહીં અને હજરત કિમર રહીં એ ગુલામને મુક્ત કરવાના બદલામાં કંસાસ (કંઈ માલ ખેરાત કરવા)નો હુકમ નહોતો આપ્યો જ્યારે સામના મુલક તરફ ધરવામી ફોજ યજીદ બિન સુફીયા-નની સરદારી હેઠળ જવાને તૈયાર થઈ સારે આપે કેટલીક શીખામણો આપી.

(૧) કોઈ સ્ત્રી બચ્ચાવાળી અથવા ગર્ભવંતીને કતલ કરવી નહિ. (૨) ફળવાળા ઝાડોને કાપવાં નહિ (૩) ખેતરોનો નાશ કરવો નહિ. (૪) બકરાં અને ઉંટોની શીંચો કાપવી નહિ (પગની નસો) (૫) ખજુરના ઝાડને જડબૂળથી કાપવું નહિ તેમજ બાળવું પણ નહિ (૬) ઉડાઉપણું કરવું નહિ તેમ કંજુસી પણ કરવી નહિ.

હજરતને એક માણસ ઉપર ધણો ગુસ્સો આવ્યો અયુબરઝા રહીં એ કહ્યું કે આપ એની ગરદન મારવાનો હુકમ આપી દ્યો આપે શરમાવ્યું કે હજરત સં અં વં ના પછી આવીરી કરવાની પરવાનગી નથી.

અમીર કામીયાની પાસે બે સ્ત્રીને બાંધીને લાવ્યા એક તો હઝરત સં અં વં ની જ્ઞાનમાં બેઅદબી કરે છે. અને બીજી મુસલમાનોને તિરસ્કારના માધ્યમે ગાય છે અમીરે બેઉ સ્ત્રીઓના હાથ કપાવીને દાંત પણ કઢાવીને કાઢી દીધી હઝરત અબુબકરને જ્યારે આ વાતની ખબર થઈ હુકમ કર્યો કે અગર અમીરે આવી સજા ન આપી હોત તો હું તે સ્ત્રીને કે જે હઝરત સં અં વં ની બે અદબી કરતી હતી. તેને કતલ કરત કારણકે નખીઓ સામાન્ય માણસો કરતાં ચઢતા અને યુઝુર્ગ છે ન ખાસ કરીને આવી બેઅદબી કોઈ મુસલમાનથી થાય તો તે સૂણી ચઢાવવાને લાયક છે ને બીજી સ્ત્રી જ્યારે તે મુસલમાન હતી તો તેને વિવેકનું શિક્ષણ આપવાની જરૂર હતી.

એક માણસે કુંવારી છોડીથી બિચાર કરી તે ગુન્હાની કબુલત પણ આપી (કબુલ કર્યું) ત્યારે આપે તેને ફટકા મારવાનો હુકમ આપ્યો ને તે પછી તેને કાઢી મુક્યો (શહેરમાંથી)

એક માણસે એક ચોરને પકડી રજુ કર્યો જેના હાથ પહેલાંની ચોરીઓની શિક્ષાથી કપાએલા હતા. હઝરતે જોઈને ફરમાવ્યું કે આને કતલ કરી નાખવો જોઈએ કેમકે હજુરે પણ આજ હુકમ આપ્યો છે થોડાક ચમનના માણસો હઝરતની સેવામાં આવ્યા અને કુરઆન શરીફ સાંભળી ધણું રડ્યા. આપે ફરમાવ્યું કે પહેલાં અમારી પણ આવીજ સ્થિતિ હતી. પરંતુ પાછળથી મન સખત થઈ ગયું એટલે પરવરદિગારની સાચી લાગણીએ લિમ્મત આપી ને ધીરજથી

હુકમ ફરમાવે છે કે જે માણસ ઇસ્લામની શરૂઆતમાં મરી ગયો તે ધણો ભાગ્યશાળી હતો. કેમકે તે ધણાંજ અપાર ઝગડાઓથી બચી ગયો છે.

બહીકી રહીં ફરમાવે છે કે હઝરત ઉમર બિન આસ અને શર-
જીલ બિન હસનાએ બતરીક શામતું માથું કાપીને હઝરત અપ્પાબકર
રહીં ની સેવામાં મોકલ્યું. આપે હુકમ કર્યો કે હવેથી કોઇનું પણ
માથું કાપીને ન મોકલવા લક્ષ રાખવું. લાવનારાઓએ અરજ કરી
કે કુદ્દાર લોકો અમારાં માથાં પણ કાપીને તેમના સરદારો તરફ
મોકલે છે. આપે જવાબ આપ્યો કે જ્યારે અમારી પાસે ખુદા અને
રસુલના હુકમ તૈયાર છે તો રૂમ અને ફારિસના બાદશાહોના હુકમનું
અનુકરણ શી રીતે કરવામાં આવે ? હઝરત ઉમ્મુલ મોઅમેનીન આયેશા
સીદ્દીકા રહીં ફરમાવે છે કે હઝરતના ગુલામે એક દિવસ ખાવાનું
લાવીને હઝરતને ખવરાવીને કહ્યું કે મેં આજ એક માણસનું
ભવિષ્ય ભાખ્યું હતું તેના બદલામાં તેણે આ વસ્તુ આપી છે. હઝ-
રતે આ સાંભળતાની સાથેજ ગળામાં આંગળી નાખી ઉલટી (વામીટ)
કરી તે વસ્તુ કાઢી નાખી. જાણવાની જરૂર છે કે ભવિષ્ય ભાખવું
તે જુદું છે. ને સાબિતી વિનાની ગયો છે તો તેનો બદલો પણ તે-
જ છે. મહમ્મદ ઇબ્ન સીરીન રહી. કહે છે કે હઝરત અપ્પાબકર
સિવાય કેઇ ખુઝુર્ગ (મરતબાવાળો) મને યાદ નથી કે જેણે આવી
વસ્તુઓ ખાધને કાઢી નાખી હોય.

હઝરત ઉમર એક દિવસ ખવડું કે ખતરત અપ્પાબકર રહીં

પોતાની જામને પકડીને કહેવા લાગ્યા કે આણેજ મને મુસીબતમાં નાખ્યો છે.

હજરત સલમાન ફારસી કહે છે કે અય મુસલમાનો ખુદાથી ડરતા રહો. તે વખત નજીક છે કે દરેક વાત ઉઘાડી થઈ જશે. અને લોકો જણાવશે. કે દરેક વસ્તુમાં તારો કેટલો ભાગ છે. જે માણસ પાંચ વખતની નમાઝ પઢ્યા કરેછે અને ખુદાના રક્ષણમાં આવી ગયોછે તેને કોણ મારી શકે છે. અને જે ખુદાથી વિરુદ્ધ થઈ તેનાપર યકીન નથી લાવતો. તેની જગ્યા ખાસ દોઝખ છે

હુકમ છે કે નેક માણસો એક પછી એક એમ ઉઠાવવામાં આવશે ને બાકીના લોકો એવા રહી જશે કે જેને પરવરદિગાર સાથે કોઈ પ્રકારનો સંબંધજ નથી અને તે આટાના ભુસા તુલ્ય ગણાશે.

પોતે દુઆ માગ્યા કરતા હતા કે પરવરદિગાર છેલ્લે મારી ઉમર સારા માર્ગે પૂરી કરને સારા કૃત્યો સાથે મારી વય પૂરી કર ને સારા કૃત્યો માટે બુદ્ધી આપ. તારી રાજી ખુશીથી મોટું માન-અને જન્નત બખ્શ-

ફરમાવતા હતા કે જેનાથી થઈ શકે તેવી રીતે ખુદાથી ડરે. અને રૂબે કે એક દિવસ એવો આવવાનો છે કે રોવડાવવાનો આવશે.

પવિત્ર ફરમાન છે કે સ્ત્રીઓને સોનાની લાલાશ અને કેસરની પીળાશ મરણ તોલ કરી રાખેલ છે.

ફરમાવતા હતા અગર મુસલમાનોને જરાપણ દુઃખ પહોંચે છે. તો અદલાતઆલા તેનો બદલો આપે છે.

આપની સેવામાં એક માણસ કાગડો મારીને લાવ્યો—આપે ફર-
મ્યું કે અગર કોઈ ઝાઝ કાપી નાખે અગર કોઈ પ્રાણીને મારી નાખે
તો તે પરવરદિગારની જપના [માળા ફેરવવાથી] બંધ થઈ જાય છે.

હઝરત ઇમામ યુખારી રહે અ. ફરમાવે છે કે હઝરતનો
આ પણ હુકમ હતો કે કોઈ માણસ પોતાના બાઈના માટે ખુદા વાસ્તે
દુઆ માંગે તો તે કબુલ થાય છે. અલ્લુ નહમ રહી. ફરમાવે છે કે
એક માણસે બદરના યુદ્ધના માણસને ઇનામ આપવા માટે કહ્યું. હુકમ
ફરમાવ્યો કે હું તેના દરબથી વાકિફ છું પરંતુ સંસારમાં તેની રસ-
વાઈ કરવાનું પસંદ નથી કરતો.

એક વખત બદરના યુદ્ધમાં આપે લોકોને માલ સરખી રીતે
વહેંચી આપ્યો ને આ પણ હુકમ ફરમાવ્યો કે તેનો સારો બદલો ને
પુન્ય આકેબતમાં વધારે મળશે.

આપ ગરમીના દિવસોમાં રોજને રાખતા હતા. શિઆળામાં નહિ
આપના મહઝર નઅમુલ કાદર અદલાહ હતા.

હઝરત મુસા બિન અકબા ફરમાવે છે કે એવો માણસ કોઈ
નથી કે જેણે ચાર પેઢીઓ સુધી રિસાલતનોજ વખત જોયો હોય
પરંતુ હઝરત અલ્લુ કહાફા રહી. (આપના પિતા) આપ અબ્દુરહે-
માન બિન અખ્યાતકર સિદ્ધિ રહી. હઝરત અનીક બિન અબ્દુરહેમાન

હજરત અન્સ રદી૦ ફરમાવે છે કે ઇસ્લામના લોકો હજરત અબ્બાસકર રદી૦ અને હજરત સહીલ બિન ઉમર બિન બયઝા રદી૦ બધાથી વધારે ઉમરના હતા.

હારિજ ઝહબી રદી૦ એ નીચેના સાહેબોને પોતાના સદ્ગુણોને લીધે બધામાં શ્રેષ્ઠ માનેલા છે.

નસાં હજરત અબ્બાસકર સિદિક રદી૦ કિરાઅત હજરત અબી બિન કઅબ કુવતે અમરુલ્લાહ-હજરત ઉમર ફારુક રદી૦ ઇલમીરાસ હજરત ઝયદબિન સાબિત-રદી૦ હયા-હજરત ઉસમાન ગની જિન્નુરેન રદી૦ અમાનત હજરાય અબુઅબીદા બિન લબ્રાહ રદી૦-કઝા-હજરતઅલી કર૦ વ૦ તફસીર-હજરત અબ્બાસ રદી૦ સિદક લેહઝાહ-હજરત અબુઅર રદી૦ શુબઅત-હજરત ખાલિદ બિનવલીદ સયફુલ્લા-રદી૦ વાઅઝ હસન બસરી રહ૦ કસમ હજરત વહબ બિન મન્યાહ રદી૦ તઅબીર અલ્લમા-મોહમ્દ બિન સીરીન-કિરાઅત-હજરત નાફઅ રદી૦ ફિકાહ-હજરત ઇમામ આઝમ અબુ હનીફાહ-રહ૦ અ૦ મગાઝી વિગેરે હજરત ઇબ્ન ઇસ્હાક રદી૦ કસસુલ ફરઆન અલ્લામા કલબી રહ૦ ઉરઝ-અલ્લામા ખલીલ ઇબ્રારત-હજરત ખવાબહ ફઝીલ ઇબ્ન-અમાઝ રહ૦ નહવ [વ્યાકરણ] અલ્લામા સીપયાહ-બાષા હજરત ઇમામ ગાલિક-રહ૦ હદીસ૦ ઇમામ શાશ્ષ રદી૦ સુન્નત-હજરત ઇમામ અહમદ હંબલ રહ૦ ગરીબ-અબુ અબીદા-રહ૦ અલલ અલીબિન મદની-રહ૦ રબાબ-અલ્લામા યહયાબિન મુઇન શઅર અબુ લમૂમ-ફિકા હદીસ-હજરત ઇમામ બુખારી-તરબી-હજરત જુનુદ

પુગદાદી રહું છખતીલાઈ-મોહમદ બિન નસરુલ મરોઝી એતેઝાલ
હયાઈ-કલામ-અશઅરી-તિખ અલ્લામા મોહમદ બિન ઝકરયા રાઝી
નુજુમ-અયુ મઅશ્વર રલકી-તઅખીર-છપરાહીમુલ કરમાની-ખુતમાહ
છખ્ન બનાના-સવાલો જવાબ-અયુલ્લખરહ અરશહાની-ગવ્વાલી-અયુ
કાસમ તીરાની-જહેર-છખ્ન હઝમ રોગગોષ્ટ અયુલ હસન બસરી
સુકામાત-હરીરી શઅર મુતન્નખી-મુસ્તકી-છપરાહીમ મુસલી તથા
ઈસ્હાક મુસલી-[બાપ દીકરા] શતરેજ-સુલી-રવાં પઢવું-અતીખ
પુગદાદી-લખવું અલી બિનહલાલ-ખોઈ-હઝરત અતા અસલીમી રહું
મન્શા કાઝીઉબ ફાઝલ નવાદર-અલ્લામા અસમઈ-તમઅ-અશઅખ
મુસ્તકી મઅખદ શિલસોફી-શેખુરીસ ખુઅલી સીના.

એવા વાઝો કે જેનાથી પરવરદિગારની ઘણીજ ખીક પેદા થાય
થાય જે. એક પક્ષી ઝાડપર બેલી રહું હતું. આપે જોઈને ફરમાવ્યું.
તું બાઅશાળી છે કે જ્યાં ઇચ્છે છે ત્યાં બેસે ને ખાવા પીવા માટે
પણ નાચુંત છે. હિસાબ વિના હાલેચાલે છે કદાચ અખુબકર પણ
આવેજ થાત તો કેવું ? જ્યારે કોઈ માણસ આપના વખાણ કરતો
તો આપ તોખા ઇસ્તગશાર પઢતા અને કહેતા કે પરવરદિગાર તું
મારા મનને મારા કરતાં વધારે જાણે છે લોક જેવી રીતે મને સારો
લેખે છે તેવોજ તું મને બનાવી દે ને મારા પાપો છુપેલા છે તેને
ક્ષમાકર અને લેકોના વહેમોનો બદલો મળવા મારાથી ઇકરાર ન કર.

કહે છે કે મોમિનની છાતીનો એક વાળ હું હોત તો સારું

જીહ્વા કરનારા કહે છે કે જ્યારે આપ નમાઝ પઢવા ઉભા થતા હતા ત્યારે ખુદાની ખાકથી લાકડા જેવા થઈ જતા હતા.

હઝરત હસન રદી૦ ફરમાવે છે કે, હઝરતનો હુકમ છે કે હું ઝાડ હોત તો કપાઈ જાત અને પ્રાણીઓ ખાતા અથવા ધાસ ખાનારા પશુઓ મને ચરી જતા (ખાતા).

અલ્લામા મોહમ્મદ ઇબ્ન સીરીન ફરમાવે છે કે, હઝરતનો ધણોજ રૂઆબ હતો. આપ કોઈ તકરારનો ફેંસલો કરતા તે વખતે ફરમાવતા કે જો હું સારા માર્ગ પર છું તો ખુદાના તરફથી તે છે ને તેનાથી વિરુદ્ધ છું તો તેનો જોખમદાર છું અલ્લાહ મારી બક્ષીશ કરે.

તાઅખીરો.

હઝરત અમીરૂલ મોઅમીનીન સ્વપ્નાની તાખીરની વિધામાં પોતાના સમયમાં જખરદસ્ત વિદ્વાન ગણાતા હતા મોહમ્મદ બિન સીરીન કહે છે કે હઝરત સ૦ અ૦ વ૦ ના પછી ઉમ્મતે મોહમ્મદીમાં અબ્બાબકર રદી૦ ભરસા લાયક ને વજનદાર લેખાતા હતા સદા બિન મસઅ્યબ કહે છે કે એક વખત હઝરત ઉમ્મુલ મોઅમીનીને સ્વપ્નામાં ત્રણ ચંદ્ર પોતાના મદાનમાં ઉતરતા જોયા હઝરતે તેની તાઅખીર કરી અને કહ્યું આપના ઘરમાં સંસાર પૈકીના ત્રણ મહાત્મા માણસો દફન થશે હઝરત રસુલે ખુદા સ૦ અ૦ વ૦ ના સ્વર્ગવાસ પછી કહ્યું કે,

એક ચાંદ તો હઝરત સં અં વં ની જાત મુખારક હતી. હઝરત ઉમરબિન શરજીલ રદીં ફરમાવે છે કે, એક વખત જનાખ સં અં વં એ સ્વપ્નામાં જોયું તો હઝરત પોતે કાળી બકરીઓની પાછળ પાછળ જાય છે. તેના પછી સફેદ બકરીઓ જોવામાં આવી અને તે કાળી બકરીઓ તેમાં મળી ગઈ. હઝરત અમીરૂલ મોઅમ્મીનીને ખુલાસો કર્યો કે કાલી બકરીઓ તે અરબસ્તાનના મુસલમાનોને સફેદ બકરીઓ તે અજમના મુસલમાનો છે. જે ઘણીજ સંખ્યા સાથે અરબોમાં મળી જશે, હઝરતે હુકમ ફરમાવ્યો કે બરાબર છે. આવોજ ખુલાસો સહવારે એક ફરિસ્તાએ પણ આપ્યો હતો.

હઝરત સં અં વં એ સ્વપ્નું જોયું કે પોતે અને હઝરત અખાખકર રદીં એકી વખતે સાથે દોડ્યા તેમાં હઝરત અમીરૂલ મોઅમ્મીનીન હુઝર સં અં વં કરતાં અઢી હાથ આગળ વધી ગયા. સહવારે આ સ્વપ્નાની હકીકત જ્યારે આપની આગળ જાહેર કરી ત્યારે આપે ફરમાવ્યું કે પરવરદિગાર હઝરત સં અં વંને પોતાની રહમતમાંજ જગ્યા આપશે અને હું પછી આ વરસ સુધી જીવતો રહીશ એક માણસે સ્વપ્નામાં જોયું કે પોતે લોહીના પેશાબ કરે છે. જ્યારે આ હકીકત હઝરત આગળ નિવેદન કરી તો હુકમ થયો કે તું તારો સ્ત્રીથી અમહાએલી અવસ્થામાં સંભોગ કરે છે. માટે પરવરદિગારથી ક્ષમા થવાની અરજ કર અને હવેથી તેમ કરીશ નહિ.

સ્વર્ગવાસ અને ખીજ બનાવો.

ખૂબ ઉમર રદી. ફરમાવે છે કે હઝરત સરશર કાયનાત સં

અ. વ. ના સ્વર્ગવાસથી હઝરત અમીરુલ મોઅમીનીન રદી. ને એટલું બધું દુઃખ સહન કરવું પડ્યું કે તે દુઃખથી પોતે અસક્ત અને ધરડા બની જઈ આખરે આપની રવાનગી થઈ (વફાત થઈ) જેથી આખા જગતને દુઃખ વેઠવું પડ્યું. તેમની સ્વર્ગવાસની ખીમારીનું કારણ એ થયું કે એક માણસે માંસ રાંધીને હઝરતની સેવામાં મોકલ્યું. આપે હારસ બિન કલદાહ રદી. ને પણ ખાવામાં શામિલ કર્યા તેમણે કહ્યું કે આ ખાવામાં ઝેર છે. તે જોઈને ખાતરી કરી બેશોળ. એક વરસની મુદત દરમ્યાન આપ આ સંસારથી જુદા થઈ જશોળ. (વફાત પામશો) ખરેખર તેમજ થયું. અને એકજ સાલમાં બેઉ સાહેબોએ આ સંસારનો ત્યાગ કર્યો. શરૂઆતમાં આપને તાવ આળ્યો. પછી એવી સખ્ત ખીમારી થઈ ગઈ કે પંદર દિવસ સુધી તો નમાઝ માટે પણ ન જઈ શક્યા. મંદવાડ સ્થિતીમાં એક માણસે અરજ કરી કે આ માંદગીના ઉપાય માટે કોઈ વૈદની તબીબી કરવી જોઈએ. ઉત્તર આપ્યો કે હકીમે મને જોયો છે. ફરીથી પૂછ્યું કે તેણે શું કહ્યું (હકીમે) જવાબ દીધો કે ઇન્ની ફઆલુલ લિમાયુરીદ અમે જે ઈન્દીએ છીએ તે ફરીએ છીએ જ્યારે આપની તબીબત વધારે બગડી ત્યારે હઝરત અબ્દુરરહેમાન બિન ઓમરથી તબીબી કરી કે તમે ઉમર રદી. ને કેવા સમજો છો. તેમણે જવાબ વાળ્યો કે જેવો આપ સાહેબનો અભિપ્રાય હોય તે કરતાં પણ વધારે સારા સમજું છું. હઝરત ઉસમાન રદી. સાથે પણ આવીજ વાતચીત થઈ તેમણે પણ જવાબ વાળ્યો કે તેઓ જાહેરમાં ને ખાતીનમાં સરખા છે ને અમે સખળાઓમાં તેમના જેવો કોઈ નથી.

તે પછી સમ્રાટ બિન એક-અસીર ભન જરીર-અને બીજા મહા-
જરીર તથા અન્સારોથી પણ પૂછવામાં આવ્યું. તમામ સાહેબોએ
જવાબ વાળ્યો કે સારાની સાથે સારા-અને ખોટાની સાથે ખોટા છે
તેમનું હૃદય તેમના પશ્ચિષ્ઠ સ્વભાવ કરતાં પણ ઘણું સાફ છે. અને
ઉમ્મતે મોહમ્મદીમાં ઘણાજ સારા માણસ છે. તે પછી બીજા અસહાબો
આવ્યા. તેમનાથી પણ આજ સવાલ કરવામાં આવ્યો. એક સાહેબે
અરજ કરી કે અય અમીરલ મોઅમીનીન આપ ઉમર રહીં જેવા
સખત માણસને અમારા ઉપર ખલીફા બનાવવા ઇચ્છો છો. તો પર-
વરદિગારને શો જવાબ આપશો? આપે કહ્યું કે પરવરદિગારથી અરજ
કરીશ કે મેં મુસલમાનો ઉપર સારામાં સારા માણસને ખલીફા બના-
વ્યો છે. હઝરત અલી કરં વં એ ફરમાવ્યું કે જો હઝરત ઉમર
રહીં ને હઝરત અબુબકર રહીં ખલીફા ન બનાવતા તો અમે કદી
રાજ થતા નહિ.

હઝરત અમીરલ મોઅમીનીને માંદગીની અવસ્થામાં તમામ વા-
રસાનો હિસાબ કર્યો. એક ખજુરનું ઝાડ હઝરત આયશા સિદિકાને
આપે આપ્યું હતું. જે ૨૦ ઝુમકા ખજુરો આપતી હતી. હુકમ
કર્યો કે મારા પછી આ તમામ ભાઈ બહેનોમાં વહેંચી આપવાની
તજવીજ કરવી, એકલા તમારેજ વારસ થવું નહિ. એટલે સુધી કે,
હઝરત ઉમ્મ કુલસુમ રહી. કે જે તે વખતે સગર્ભા હતા તેમના
ભાગ માટે પણ વિચાર કર્યો હતો. ઇબ્ન સમ્રાટ કહે છે કે હઝરતે
પોતાની મિલકતનાં પાંચ ભાગ બાબત કહ્યું. કે જેવી રીતે બીજા
મુસલમાનો પણ પોતાના માલનો ૧-૫ (પાંચમો ભાગ) ખુદના

માર્ગે આપી દે છે. તે પ્રમાણે આ પશુ આપવામાં આવે હઝરત અલી કરં વં એ પશુ આજ પ્રમાણે કયું હતું કોઈ સંગાવહાલાને વારસ બનાવ્યો નહોતો.

આપે વસીયત કરી કે સ્વર્ગવાસ થયા પછી બન્ને આદરોને ઘોઈ નાખી તેનોજ કશન કરવો. સારા કપડાની કંઈ જરૂર નથી. અને તેથી કંઈ આખર કે રૂસવાઈ થવાની નથી. તે સીવાય આપે શરમાવ્યું કે હઝરત અસમારા બિન્તે કેસ રદીં અને આપની પાક ખીખી સાહેબ નવરાવે હઝરત અબદુરરહેમાન બિન અબુબકર રદીં પાણી નાખે અને લાશને હઝરત રસુલે મક્રમુલ સં અં વં ની જોડેજ દફન કરે. બધા કામોથી નવરા થઈ ગયા બાદ આપે હઝરત ઉસમાન રદીં થી નીચે પ્રમાણે લખાવરાવ્યું.

બિસ્મીલ્લાહહિરહેમાનિર્હીમ.

આ લેખ અબુબકર રદીં એ આ ફાની સંસારથી જુદા થઈ સીધાવતી વખતે (એટલે સ્વર્ગવાસ થતી વખતે) લખાવ્યો છે અમ્ર મુસલમાનો મેં તમારા ઉપર ઉંમર બિન ખતાબને ખલીફા મુકરર કર્યા છે. તમારે તેમની ફરમાંબરદારી કરવી જોઈએ. મારા આગળ તેઓ ધણાજ સારા માણસ છે. જો તેમણે અમલ કર્યો. તો મારા વિચારો મુજબજ થશે, ભોમ જોગે તેઓ બદલી જાય તો દરેક માણસ પોતાના કર્તવ્ય માટે જવાબદાર છે. મેં તમારો સાથે નેકી કરેલી છે. પરંતુ શુખ્ત વાત જાણનાર ખીજો છે. જે જુલમ કરશે તેની શિક્ષા તેને મળશે. ફક્ત અસલામઅલયેકુમ.

આ લખાણ ઉપર હજરતે મહોર કરી અને હજરત ઉસમાન રદીં લખને ચાલ્યા આઠના લોકોએ ઘણી ખુશીની સાથે હજરત ઉમર કાઝક રદીં થી બચાવત કરી.

આપે હજરત ઉમરને એકાંતમાં બોલાવી કંઈ કહ્યું. તેમના ગયા પછી પરવરદિગારની દરગાહમાં આ દુઆ માગી.

હે પરવરદિગાર આ કારકીદર્દીમાં મારી ઇચ્છા મુસલમાનોની બલાઈ માટેજ છે. હું કંકાસ અને તોફાનથી ઘણો ભય રાખું છું અને તેટલાજ કારણથી મેં મારા પોતાના અભિપ્રાય ઉપર અમલ કરી એવા માણસને ખલીફા બનાવ્યો છે કે જે તમામથી સારો જખરદસ્ત ને સારા કૃત્યોનો બધા કરતા વધારે અભિલાષિ છે. પરવરદિગાર હું તારા હુકમથી આ સંસારનો ત્યાગ કરું છું તું તારા બંદાઓનો માલિક છે ઉમર રદીં ને ખુલકાએ રાશેદીન પૈકીમાંના બનાવ અને તેમની દુઆમાં ખરકત થાવ.

આપનો સ્વર્ગવાસ સેહશુમ્યાની રાત્રે તા. ૨૨ જમાદિયુલ આખર સને ૧૩ હીજરીએ થયો. વફાતના પ્રસંગે અસ્લામા જલાલુદીન સ્યુતીના કહેવા પ્રમાણે ૬૩ વરસની ઉમર હતી. જે વરસ અને આઠમાસ ખિલાફત કરી પરંતુ મારા ધારવા પ્રમાણે હજરતની ઉમર ૬૫ વરસ ૯ માસની હતી કેમકે ૬૩ વરસની ઉમર તો ત્યારેજ હતી કે જ્યારે હુઝુર રસુલેખુદા સં અં ૫૦ નો સ્વર્ગવાસ થયો હતો. કબરમાં હજરત અબ્દુરરહેમાન બિન અખુઅકર રદીં એ ઉતાર્યા.

આપની વફાતથી ઇસ્લામી દુનિયાના ખાસ અને આમ તમામ

સોકોને ઉઠાસી થઈ મદીનામાં પણ ત્રાસ વતથિ. જો હઝરત શાફ઼ રદી૦ આપની જગ્યાએ નીમાયા ન હોત તો લગભગ આ દુઃખથી ઘણા માણસોની હાલુ થાત.

૯૭ વરસની ઉમરમાં આપના પિતાશ્રી હઝરત અબુ દહાફા રદી૦ એ સ્વર્ગવાસ કર્યો.



અરબસ્તાનને
ચોતાના મહાન વેગ
અર સલ્વામના શિલ્પજુના
પ્રતાપથી દરિયા અને રૂમનેવો મહાન
સલ્તાનતો નેત નેતામાં તોડી પાડી આખા
એશીયા, યુરોપ, અને આફ્રિકા ઉપર ચોતાનો ફેરા
મજબુત સિકો જમાવો દીધો તે ને નેહું હોય તો....

અ ર બ નો ઇ તિ હા સ.

ગુજરાતી બાષામાં પાઈ બહાર પડી ચુક્યા છે...
કીમત ર-૦-૦ ચો. ગુદું:
દેકાણુ—પોલિટિકલ લોમીઝી.
અમદાવાદ.





વંશ.

હજરત ઉમર ખીન ખતાબ, ખીન નોશીલ, ખીન અબ્દુલક્રીમ
ખીન રિયાહ ખીન કરત, ખીન ઝરરાહ ખીન અદી, ખીન કઅબ, ખીન
લબ્બા, ખીન ફહર ખીન માલિક.

અદીના ખીન બાઇ મરહૂ હત્ર જેઓ હજરત પયગમ્બરે ખુદા
સં અં વં ના વડીલોમાં થાય છે. જેથી હજરત ઉમરનું વંશ
હજરત પયગમ્બરે ખુદા સં અં વં ની આઠમી પેઢીએ વંશાવાળી
હજરતથી મળે છે.

લકબ (ઉપનામ).

આપનું (હજરત ઉમરનું) ઉપનામ ફારકે આઝમ હતું. જ્યારે
આપે ધરલામ કબૂલ કર્યું ત્યારે આ લકબ હજરત સં અં વં એ
આપને બક્ષિશ કર્યો છે. ફારણુ કે પોતાના તુફેલથી સાચ અને જુદામાં
જુદાઈને મળે છે.

જન્મ.

સુપ્રસિદ્ધ વિવેચન અને હકીકતોથી સાબિત થઈ ચુક્યું છે કે હજરત પયગમ્બરે ખુદા સં અં વં ની હિજરતની ૪૦ વરસ અગાઉ આપે આ સંસારમાં પધરામણી કરી (આપનો જન્મ થયો) આપના જન્મની તિથી તથા આપના નાનપણની હકીકત બિલકુલ જાણવામાં આવી નથી.

ધંધો.

ઉમર લાયક થએ ઉંટ ચારવાનો ધંધો આપને સોંપવામાં આવ્યો હતો અને આ ધંધો તે વખતમાં નિંદક નહોતો. તે સિવાય આપ મોટા દરજ્જાના નસ્સાબ અને સશરતની પદવી ઉપર મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. જે તે ખાનદાની માણસ સિવાય બીજાને મળી શકે તેમ નહોતું તે સિવાય આપ ઘોડાની સારી સ્વારી કરનારા તથા ખતીબ એટલે ખુતબો પઢનારા તથા પહેલવાન હતા. ઝોકાઝના અખાડામાં આપે મોટી મોટી કુશલીઓ જીતેલી છે.

સ્વરૂપ વર્ણન.

ધઉં વર્ણો રંગ, કદ ધણોજ લાંબો (હજારો માણસોમાં પોતે ડિંચા જણાતા હતા) ગાંધ પાતળા, દાઢી મોટી, મુઝો મોટો માથામાં પેશાની ઉપર વાળ નહોતા.

ઇમાનતું ભાગ્યોદય.

હઝરત પયગમ્બરે ખુદા સં અં વં એ દુઆ માગી હતી કે પરવરદિગાર: ઇસ્લામને (હઝરત ઉમર યા અબુઅહલ ખીન હુસ્શામ મુસલમાન થાય તેવી રીતે] વિનય આપ હઝરતની આવી દુઆ કયુલ ન થાય એ અસંભવિત હતું. અર્થાત હઝરત ઉમર મુસલમાન થયા અને આપે એવા કામ કર્યા કે કયામત (છેલ્લા દિવસ) સુધી તેનું સ્મરણ રહેશે.

ઇસ્લામ કયુલ કર્યાની હકીકત પણ આશ્ચર્યજનક છે, ઇબ્ન સઅદ રદીં અબુહુલઅલી રદીં : હાકમ રદી. અને બહીકી રદી. એ જુદા જુદા સ્વરૂપમાં આવી રીતે હકીકત નિવેદન કરી છે.

હઝરત ઉમર રદીં ની સત્તાવીસ વરસની વય થઇ હતી તેવખતે અરબસ્તાનમાં રસાલતના સૂર્યનો પ્રકાશ થયો. એટલે પયગમ્બરે ખુદા સં અં વં ની પધરામણી થઇ. (જન્મ) હઝરત ઉમર રદીં ના વંશમાં હઝરત એદ રદી. ના ભત્રીજાના કારણથી પરવરદિગારીની તવહીદના અવાજથી અગ્રણી રહેલા નહોતા. મતલબ કે સર્વથી પહેલાં એદ રદીં ના દીકરા સઇદ રદીં મુસલમાન થયા. ને તેમનો નિકાહ હઝરત ઉમર રદીં ની બેન હઝરત ફાતમા રદીં થી થયો હતો. આ સંબંધથી શતમા રદીં પણ મુસલમાન થઇ ગઇ ને આજ વંશમાં એક ખીજ લોકપ્રીય પુરૂષ હઝરત નઝમિ રદીં ખીન અબુહુલ્લાહ એ પણ ઇસ્લામ કયુલ કરી લીધું હતું પરંતુ હઝરત ઉમર રદીં એ

અઘાપિ પર્યંત ઇસ્લામ કયુલ કરેલું: નહોતું. તેમના કાનમાં જ્યારે આ વાતે પ્રવેશ કર્યો તો ઘણાજ ગુસ્સે થઈ ગયા. ને તે એટલે સુધી કે જે લોકો મુસલમાન થઈ ગયા હતા. તે લોકોના શત્રુ થઈ ગયા. બસીના તેમના વંશજોની એક દાસી હતી જેણે ઇસ્લામ કયુલ કર્યું હતું તેને ખુલ્લી રીતે મારતા હતા. ને જ્યારે પોતે થાપી જતા ત્યારે કહેતા કે થાક ખાઈને શરી મારીશ બગીયા રદીં ના સિવાય જેમના ઉપર પોતાનો કાણુ હતો. મારઘાડ માટે જરાપણુ વિચાર ન કરતા પરંતુ ઇસ્લામની બરકત એવી હતી કે જેને એક વખત મળી ચુકી પછી તેને કંઈ પણ હરકત આવતી નહિ. તે ઉપરાંત આટલી બધી સમ્પત્તિઓ આપ્યા છતાં એક પણ માણસને ઇસ્લામથી ફેરવી શક્યા નહિ છેલ્લે લાચાર થઈ ફેસલો કર્યો કે (ઇસ્લામની જડ ઘાલનાર) ઇસ્લામની શરૂઆત કરનારને કેકાણે દરવા તલવાર કમરે લટકાવી સીધા હજરત સલ્અમના તરફ ચાલ્યા.

રસ્તામાં હજરત નહમ ખીન અબ્દુલ્લાહ રદીં મળ્યા. એકરો જોઈ ઝોળખી જઈ કહેવા લાગ્યા. ખેરીયત તો છે ? કહેવા લાગ્યા કે હજરત સંઅન વં તો ફેસલો કરવા જઈ છું (ફરાવ કરવા) તેમણે કહ્યું પહેલા આપના ઘરની હકીકતની તો સંભાળ લ્યો તમારા બહેન અને બનેલી ઇસ્લામ લાવી ચુક્યા છે એકદમ પાછા વળ્યા અને બહેનના ઘરે ગયા તો તે કુરઆન શરીફની તીલાવતમાં હતા. પણ બાઈના આવવાના ધસારાથી ચુપ થઈ ગયા ને કુરઆન શરીફને સંતાડી દઈ ચુપ થઈ ગયા-તેમનો સાદ કાનમાં સંભળાઈ ચુક્યો હતો બહેનને પૂછવા લાગ્યા. આ સાદ શનો હતો ? તે બોલ્યા કે કંઈ નહી

એવ્યા ના મેં સાંભળ્યું છે તમે એક શરી ગયા આવું બોલી બન-
વીથી મારામારી થઈ જ્યારે બહેન બચાવવા માટે આવ્યાં તો
તેમને પણ માર માર્યો એટલે સુધી કે તેમનું શરીર લોહી લુહાણ
થઈ ગયું અને આજ સ્થિતિમાં તેમની જીભથી નીકળ્યું કે અયે ઉમર
રહીં જે થઈ શકે તે કરો પરંતુ ઇસ્લામ હવે મારાથી છુટી શકશે
નહિ આ શબ્દોએ હઝરત ઉમર રહીં ના મન ઉપર
એક ખાસ અસર કરી જેથી બહેન તરફ માયાની દ્રષ્ટીથી જોયું
તો શરીરથી લોહી વહેતું હતું આ સ્થિતિ જોઈ સ્તબ્ધ થઈ કહેવા
લાગ્યા કે તમે લોકો જે પઢી રહ્યા છો (પઢો છો) તે મને પણ સંભ-
ળાવો. હઝરત ફાતમા રહીં (પોતાની બહેન) એ તે કુન્આન શરી-
રની આયતો સામે લાવી મૂકી દીધી. ઉથલાવીને જોયું તો આ
ચુરત હતી (સખ્ખહલિલાહે માફિસમાવાતે વલઅરદે વહોવલ
અઝીઝુલ હકીમ) એક એક શબ્દ ઉપર આપનું મન નરમ થઈ જતું
હતું ને તેને ઘણીજ પસંદગી બતાવતું હતું ને તે એટલે સુધી કે
જ્યારે આ આયત સુધી પહોંચ્યા (બિલાહે રસોલેહી) તો એકદમ
બોલી કહ્યા અશહોદન લાઈલાહા ઇલીલાહો વ અશહોદઅન્ના
“મોહમ્મદુર રસુલુલાહે.”

આ તે સમય હતો કે હઝરત સદઅમ હઝરત અરફમના ઘરમાં
કે જે કોહિસફાની તજેદીમાં છે. ત્યાં હતા હઝરત ઉમર રહીં એ
બારણા આગળ જઈ કમાડ ઠોક્યા કેમકે તત્તવાર પોતાના હાથમાં
હતી ને આ નવી હકીકતથી કોઈ પણ વાકિફગાર નહોતું જેથી
હઝરતના અસ્હાબે ક્યાર રહીં ને ચિંતા થવા લાગી પરંતુ હઝરત

અમીર હમઝા રદીં સચ્ચદુશશોહદાએ ધરમાવ્યું કે, આવવા દો સેવક તરીકે આવેલા છે તો ઠીક છે. નહિતર તેમનીજ તલવારને તેમનુંજ શીર. હઝરત ઉમરે અંદર પગ મુક્યો. તો હઝરત સલ્અમ પોતેજ આગળ આવ્યા. ને દામ પકડીને ધરમાવ્યું. કેમ ઉમર ! શા ધરાદાથી આવ્યા છો ? નખુવતના જખરદસ્ત રોઅખના અવાજે આપને (ઉમરને) ધુળવી દીધા. ઘણીજ નરમાશથી અરજ કરવા લાગ્યા ઈમાન લાવવાને વાસ્તે હઝરત સલ્અમ એકદમ અલ્લાહો અકબર, ખોલી ઉઠ્યા ને તે સાથે અસ્હાબે કિયાર રદીં એ એવા નેરથી અલ્લાહો અકબરનો પોકાર કર્યો કે મકકા મુઅઝઝમાના પહાડો ગુંજી ઉઠ્યા.

હઝરત ઉમરે ઈસ્લામ કયુલ કરવાથી ઈસ્લામી ઇતિહાસનો એક નવો દોર પેદા થયો. ને તે પ્રસંગે જો કે ૪૦ યા ૫૦ માણસો મુસલમાન થએલા હતા. અને અરબસ્તાન મશહુર ને મુવિખ્યાત બહાદુર હઝરત અમીર હમઝા સચ્ચદુશશોહદા રદીં એ પણ ઈસ્લામ કયુલ કરી લીધું હતું. એટલે શાસ્ત્રીય નિયમેનું વર્તન ખુલ્લી રીતે અદા કરી શકતા નહોતા. ને કાબેતુલ્લામાં ઉઘાડી રીતે નમાઝ પઢવી તો બિલકુલ અસંભવિત અને મુશકિલ હતું. હઝરત ઉમર રદીં એ ઈસ્લામ કયુલ કરવાથી એકદમ તે હાલત બદલાઈ ગઈ આપે સામાન્ય ને આમ રીતે પોતાનું ઈસ્લામ જાહેર કર્યું કુશ્શર લોકોએ પ્રથમ ઘણીજ સખ્તી કરી પરંતુ આપ બરોબર અચળ રહી મુકાબલામાં શામિલ રહ્યા, ને તે એટલે સુધી કે મુસલમાનોની જમાઅત સાથે કાબેતુલ્લામાં જઈ નમાઝ અદા કરી.

હઝરત ઉમર રદી૦ ના ઇસ્લામના શરૂઆત સને હિજરી નખવીના છઠા વરસથી થઇ છે.

હઝરત ઇબ્ને અબાસ રદી૦ ફરમાવે છે કે જે દિવસે હઝરત ઉમર રદી૦ ઇસ્લામ લાવ્યા. કુદ્દારોમાં શોર ઉઠ્યો કે આજે મુસલમાનોએ તમામ બદલો લઇ લીધો.

હઝરત ઇબ્ન મસઉદ રદી૦ ફરમાવે છે કે હઝરત ઉમર રદી૦ ના ઇસ્લામમાં આવ્યાથી ઇસ્લામને બરાબર ઇજ્જત હાસિલ થતી ચાલીને આપનો ઇસ્લામ ફતેહ જેવો ઇસ્લામ હતો. અમો લોકોની શી હકીકત કે કાળેતુલ્લામાં જઇ નમાઝ પડી શકીએ. પરંતુ હઝરત ઉમર એ મુશરિકોથી એવી રીતે ઝપાઝપી કરી કે તેઓ એ લાચાર થઇ નમાઝ પઢવાની પરવાનગી આપી હઝરત હઝીફા રદી૦ ફરમાવે છે કે હઝરત ઉમર રદી૦ ના મુસલમાન થવાથી ઇસ્લામ એક ભાગ્યશાળી મનુષ્ય સમાન થઇ ગયું. ને દિન પ્રતીદિન વૃદ્ધિ થવા લાગી અને પોતાની શાક્ષીથી તેની ગતીમાં વધારો થવા લાગ્યો.

હિજરત.

કુદ્દાર લોકો હઝરત અમુતાલેખની હયાતી મુધી તો હઝરત સલ્અમનું કંઇ પણ કરી શક્યા નહિં પરંતુ તેમની વફાત (હઝરત અમુતાલેખના મુજરી ગયા બાદ) પછી મુસલમાનો ઉપર વધારે સખતી કરવા લાગ્યા, ને આવી સ્થિતી પાંચ છ વરસ મુધી રહી. અને તે સમયની હકીકત ઘણીજ દુઃખદર્શક છે. છેલ્લે હુન્નુર અન્વર

સહ્યમે મસ્લહત સમજી હુકમ આપ્યો કે મુસલમાન લોકોએ મ-
દીને શરીફ ચાલ્યા જવું અર્થાત સૌ પહેલાં અબુસત્રમા અબ્દુલ્લાહ
ખીન અશહલ રહીં પછી હઝરત બિલાલ રહીં અને હઝરત આ-
મીર યાસર રહીં એ હિજરત કરી. તેમના પછી ઉમર ફારુક આઝમ
રહીં ૨૦ માણસો સાથે જવા માટે તૈયાર થયા છપ્પન અસાકર
રહીં એ હઝરત અલી રહીં ની રીવાયત સાથે વિવેચન કર્યું છે કે
દરેક માણસે છાની રીતે હિજરત કીધી પરંતુ હઝરત ઉમર રહીં એ
જ્યારે હિજરત કરવાનો ધરાદો કર્યો તે પ્રસંગે એક હાથમાં ખુલ્લી
તલવાર લઈ ખીજા હાથમાં તીરકમાન લઈ કાળા શરીરમાં આવી
સાત ફેરા ત્યાં કરી. એ રિકાતો મુદ્દામ દખરાહીમમાં અદા કરી
તેના પછી કુરેશના વજનદાર લોકોના ટોળામાં આવી કહેવા લાગ્યા
કે લોકો ! ! ! અગર તમારામાં હિમત છે તો મને રોકો ને આવી
સામા થાઓ. આવા પ્રશ્નનો કંઈપણ ઉત્તર નહોતો. અને કોઈ હઝરત
ઉમરના સામા થવાને પણ શક્તિવાન નહોતું કુફરાર લોકો સ્તબ્ધ
રહી ગયા. અને પોતે પોતાના મિત્રો સાથે રવાના થયા.

ખીલાફત.

હઝરત ઉમર રહીં હઝરત અબ્બાસીયર સિદ્દીક રહીં ની હાજ-
રીમાંજ ખલિફા થયા હતા. અને જે દિવસે હઝરત અબ્બાસીયર રહીં
એ આ સંસારનો ત્યાગ કર્યો (સ્વર્ગવાસ થયો) તેજ દિવસે ખુલ્લી
રીતે ખયઅત થયા આપના સમયમાં અસંખ્ય વિજ્યો થયાં હાજુ કરીને
સને ૧૪ હિજરીમાં દમસ્કનો યુદ્ધ અને સલાહ દ્વારા જ્ય થયો. હમ્મ

અને બચ્ચાબક સલાહથી વિજય થયાં. અને બચ્ચા તથા અબ્બાહ ઉપર યુદ્ધથી ફતેહ મેળવ્યો. સને ૧૫ હિજરીમાં અઝુન અને અબ-રીયાહ પર ફતેહ મેળવ્યો. સને ૧૬ હિજરીમાં હવાજ અને મદાયન પર ફતેહ મેળવી તકરીત બયતુલ મુકદ્દસ ફન્સરીન હલખ અન્તા કીયાહ સરોજ કરકી સચ્ચાઅ મુસલમાનોનાં સ્વાધીનમાં આવ્યાં.

સને ૧૭ અને ૧૮ હિજરીમાં મસ્જદે નબવીને પ્રસાર થયો. નેશાપુર હલવાન રે. સમીસાત હરાન ચક્ષીન મુસલ અને ઘણાક દ્વિપેઃ ફતેહ મેળવી.

સને ૧૯ હિજરીમાં કીસારીયાહ પર ફતેહ મેળવી.

સને ૨૦ હિજરીમાં મીસર અને તસત્તર અને તમામ પશ્ચિમના મુલ્ક ઉપર અસકંદરીયા સિવાય ફતેહ મેળવી.

સને ૨૧ માં અસકંદરીયા તથા નહાવંદ ફતેહ થયાં.

સને ૨૨ હિજરીમાં આઝરબાયજન તથા હનુર માસખરાન હમદાન તરાબલસ અલગરખ અશકર તથા કોમ્સ પર ફતેહ મેળવી.

સને ૨૩ હિજરીમાં કરમાન સેધસ્તાન મકરાન અસનહાન અને અસન હાનની હાળુબાળુના ગામે ઉપર ફતેહ મેળવી.

હુકુમતમાં કરેલા કાનુનો.

પોતે દરેક ખાતામાં દુસ્તી કરી તેની દુકાલમાં હકીકત નીચે પ્રમાણે.

- (૧) બચતુલમાલ એટલે ખજાનો કાયમ કર્યો.
- (૨) કચેરીઓ કાયમ કરી કાઝી મુકરર કર્યા.
- (૩) તારીખ તથા સનની શરૂઆત કરી જે અધાપી પર્યંત જારી છે.
- (૪) ઇલકાખ અમીરુલમોઅમીનીન ધારણ કર્યો.
- (૫) લશ્કરી દફતરની ગોઠવણ કરી.
- (૬) ઇસ્લામી લડાયક લોકોના પગારની સત્તા ઠરાવી.
- (૭) માલતું દફતર કાયમ કર્યું.
- (૮) માપણીની શરૂઆત કરી.
- (૯) વસ્તી ગણતરીની શરૂઆત કરી.
- (૧૦) નેહરો બાંધી.
- (૧૧) શહેર આબાદ કર્યા (વસાવ્યા)
- (૧૨) રાજ્યનાં ભાગ પાડી તેમાં સુબાઓની ગોઠવણ કરી.
- (૧૩) અશુર એટલે કર (માખલ) ની ગોઠવણ કરી.
- (૧૪) દરીયાઈ ઉત્પત્તી જેમકે અંબર વીગેરે પર જકાત ઠેરવી.
- (૧૫) અરબી બહેપારીઓને અંદરખાને વહેપારની પરવાનગી આપી.
- (૧૬) જોલખાનું કાયમ કર્યું.
- (૧૭) દોરેહ (ફટકા) ની શરૂઆત કરી.
- (૧૮) રાત્રે રોત ફરી પ્રજાની હાલતની વક્રદિયત મેળવવાનો રિવાજ ઠાઢ્યો.

- (૧૯) પોલીસ ખાતું કાઢ્યું.
- (૨૦) દરેક સ્થળે હાવણીઓ કાયમ કરી.
- (૨૧) ઘોડાઓના જાતમાં અસીલ અને ખસ્તીની ઓળખાણની રીત કાયમ કરી જે તે વખતે અરબસ્તાનમાં નહોતી.
- (૨૨) લેખક કાયમ કર્યા.
- (૨૩) મક્કા મોઅઝઝમાથી મદીના મનબ્વરા સુધી મુસાફરોના આરામ માટે મક્કાનો બંધાવ્યા.
- (૨૪) રસ્તામાં રક્ષણતા બાળકોના પોપણ માટે માસિક રકમ મુકરર કરી.
- (૨૫) જુદા જુદા શહેરોમાં મુસાફરખાના બંધાવ્યા.
- (૨૬) એવો કાયદો ઠરાવ્યો કે અરબસ્તાનના લોકો પૈકી કોઈને ગુલામ બનાવી શકે નહિં ગમે તો બન્ને તે કાશિર પણ હોય.
- (૨૭) ગરીબને કંગાલ ઇસાઈ તથા યહુદીઓ માટે પોપણ સાફ પગાર કરી આપ્યા.
- (૨૮) શાળાઓ કાયમ કરી.
- (૨૯) મહેતાજીઓ (માસ્તરોનાં) પગાર બાંધી આપ્યા.
- (૩૦) હઝરત અબ્બાસકર સિદ્દીક રદીં થી આગ્રહ કરી કુરઆન શરીફનું બંધારણ કરી તેમાં પોતે પણ શરીક થયા.

- (૩૧) તર્કશાસ્ત્ર કાયમ કર્યું.
- (૩૨) વારસાની વહેંચણી વગર કસરે વહેંચવાની ગોઠવણ કરી.
- (૩૩) સહવારની “ અઝાનમાં અસસલાતો ખયરૂન તિન્નોમ ” નો વધારો કર્યો.
- (૩૪) તરાવીહની નમાઝ જમાઅત સાથે પઢવાનો રિવાજ કાયમ કર્યો.
- (૩૫) ત્રણ તલાકો જે એકી વખતે આપવામાં આવે તેનું નામ ખાયન કરાવ્યું.
- (૩૬) શરાબ (દારૂ) ની હદ માટે ૮૦ ફકોડા મુકરર કર્યા.
- (૩૭) સોદાગરી ઘોડા ઉપર જકાત ઠેરવી.
- (૩૮) બનુ તગલખ ઇસાઈઓ પર માથાદીઠ વેરાના બદલે જકાત કાયમ કરી.
- (૩૯) ધાર્મિક (સાર્વજનિક) નો નિયમ કાઢ્યો.
- (૪૦) જનાઝાહની નમાઝપર ચાર તકબીરો ઉપર લોકોની સલાહ લીધી.
- (૪૧) મસજીદમાં વાએઝનો રિવાજ કાઢ્યો. લોકો આપની પરવાનગીથી જ હજરત તમીમદારી રદીઠ એ વાઅજ કર્યો હતો. ને ઇસ્લામમાં આ વાએઝ પહેલવહેલો હતો.
- (૪૨) પેશદમામ તથા મુઅજ્જન (અઝા દેનાર) (ખાંગી) ના પગાર ઠેરવ્યા.

(૪૩) મસજીદોમાં રાત્રે અજવાળાની ગોઠવણ કરી.

(૪૪) બદનકશી માટે શિક્ષાનો કાયદો બંધો.

(૪૫) કવિતામાં સ્ત્રીઓના નામ લેવાની મનાઈ કરી.

સગ્ન તથા અવસાદ.

હજરત ઉમર રદી૦ એ જાહલીયત તથા ઇસ્લામમાં કેટલાક નિકાહ કર્યા પ્રથમ નિકાહ હજરત ઉસમાન બિન મઝુનની બહેન હજરત ઝયનબ રદી૦થી થયો. ઉસમાન રદી૦ જુના મિત્રો પૈકીમાંના હતા એટલે ઇસ્લામ કબુલ કરનારાઓમાં એમનો ચોથો નંબર હતો. સને ૨ હિજરીમાં સ્વર્ગવાસ થયો. અને હજરત સલ્મમ સ૦ અ૦ ૫૦ ને તેમનાં ગુજરી જવાથી એટલો બધો શોક થયો કે આપ લાશને યુબન કરતા હતા. ને બેઅખત્યાર રૂદન કરતા હતા. ઉસમાન રદી૦ ના બીજા બાઈ કદાસ્તહ રદી૦ સહાબીઓ પૈકીમાંના હતા. હજરત ઝયનબ રદી૦ એ મુસલમાન થઈને મક્કા મોઅઝઝમાં સ્વર્ગવાસ કર્યો હજરત અબ્દુલ્લાહ અને હજરત હકસા રદી૦ તેમનાજ પેટથી અવતર્યા હતા. બીજો નિકાહ કરી બતહ બિન્તે અબી અમ તુલ મખઝુમીથી થયો. જેઓ હજરત સલ્મમ સ૦ અ૦ ૫૦ ની પવિત્ર બીબી હજરત ઉમ્મ સલ્મા રદી૦ ની બહેન થતાં હતાં કેમકે તેમણે ઇસ્લામ કબુલ કરેલું નહોતું ને મુશરિકાહ (ઇસ્લામથી વિરૂધ વર્તનાર) થી નિકાહ જાયઝ નથી માટે સલાહ હદીખા પછી સને ૬ હિજરીમાં તેમને તલાક આપી.

ત્રીજો નિકાહ મલીકતહ બિન્તે હરૂલ નખરાઈથી થયો એમને

ઉમ્મ કુલશુ મપણુ કહે છે. આ પણ ઇસ્લામ લાવેલા નથી ને તેજ કારણથી સને ૬ હિજરીમાં એમને પણ તલાક આપવામાં આવી હઝરત અબીદુલ્લાહ રદી૦ એમનાજ પેટથી આવતર્યા છે.

ઝયનઅ રદી૦ તથા કરીબહ કુરેશના વંશથી અને મલીકહ ખન્નઅતહના કુટુંબથી હતાં. મદીના મુનવ્વરામાં આવી અન્સારમાં સગવટ કર્યો એટલે સને ૭ હિજરીમા હઝરત આસમ ખિન સાખિત ખિન અખીલ અફલહ જે કે એક માનવંતા અન્સારી ખાનદાનમાંથી હતા. અને બદરના યુદ્ધમાં પણ સામિલ હતા. તેમની દીકરી હઝરત જમિલાથી નિકાહ કર્યો જમીલા રદી૦ નું પહેલું નામ આસીયાહ હતું જ્યારે ઇસ્લામ કામુલ ક્યુ ત્યારે હઝરત સ૦ અ૦ વ૦ એ તે બદલીને જમીલા રદી૦ રાખ્યું પરંતુ તેમને પણ કંઈ કારણસર તલાક આપવામાં આવી.

છેલ્લા સમયે આપને ખ્યાલ આવ્યો કે નયુવતના ખાનદાનથી સંબંધ જોડવાથી આખર અને બરકતની વૃદ્ધીના કારણે છે માટે હઝરત અલી કરમ૦ વજહુથી હઝરત ઉમ્મ કુલસુમની દરખાસ્ત કરી જનામ મોસુફે ઉમ્મ કુલસુમનો ન્હાની વયના કારણે ઇનકાર કર્યો પરંતુ હઝરત ઉમરે જ્યારે વધારે માગણી કરી અને કહ્યું કે આવા સંબંધથી ઇઝતનો આખરનો વધારો થવાની ઉમેદથી આ આગ્રહ કર્યો છું-

હઝરત અલી કર૦ વજહુએ કમુલ ક્યુ અને સને ૧૭ હિજ-માં ૪૦ હઝાર દિરમ ઉપર નિકાહ થયો.

આપની ખીજ પણ ખીખીઓ હતી. જેમના નામે નીચે પ્રમાણે છે.

ઉમ્મ હકીમ બિનતુલ હારથ બિન સાલમ લમખજુમી કલી-
તહ યમીનહ. આતકહ બિન્તે ઝયદ બિન ઉમર બિન નફીલ.

હઝરત ઉમરને પુત્ર પરીવાર વિશેષ થયો હતો. જેમાં હઝરત હકીસા રદી૦ તેટલા માટે લોક માન્ય છે કે તેઓ ખાસ માનવંતા ખીખીઓ પૈકીમાંના છે. પોતાનો નિકાહ પ્રથમ હઝરત ખનીશ બિન ખદાફહ રદી૦ સાથે થયો હતો જેઓ મહાજરીન પૈકીમાંના હતા. ખનીસ રદી૦ જ્યારે ઓહદના યુદ્ધમાં શહીદ થયા. ત્યારે સને ૩ હિજરીમાં હઝરત સલ્અમ સ૦ અ૦ ૧૦ ના નિકાહમાં આવ્યા જેના માટે ઘણીક હદીષો તૈયાર છે અને ઘણા સહાખીઓ રદી૦ : એ હદીસોથી સાબિત કરી આપ્યું છે. સને ૪૫ હિજરીમાં ૬૩ વર્ષની વયે સ્વર્ગવાસ કર્યો.

પરીવાર (ઓલાદ) નાં નામ નીચે પ્રમાણે છે હઝરત અબ્દુ-
લ્લાહ રદી૦ હઝરત અબીદુલ્લાહ રદી૦ હઝરત આસમ રદી૦ અબુશ-
મહ રદી૦ અબ્દુરેહમાન રદી૦ હઝરત ઝંદ રદી૦ હઝરત વજીર રદી૦
આ બધામાં ત્રણ સાહેબો પ્રથમના ધણા નામાંકિત છે. હઝરત અબ્દુ-
લ્લાહ રદી૦ ફિકાહ અને હદીષના જખરરત રથંબ મનાએલા છે
ખુખારી અને મુસ્લિમમાં તેમનાજ મસલા અને હકીકતો સંખ્યાબંધ
લખાએલા છે તેઓ હઝરત ઉમર રદી૦ ની સાથેજ મક્કાશરીફ મુકામે
ધમાન લાવી મુસલમાન થયા હતા. અને ઘણી લડાઇઓમાં હઝરત

સહ્યમની સાથે રહી તેમાં ભાગ લીધો છે. ૧૬૫ ઉપરાંત પોતે સત્ય વાદીપણમાં ઘણાજ મશહૂર હતા ને સત્ય ખેલવામાં જરાપણ અચકાતા નહિ. એક વખતે હુજ્જન બિન યુસુફ મકામાં કાળા શરીરમાં ખુતખો પઢાવી રહ્યો હતો. તે પ્રસંગે પોતે ઉભા થઇ કહેવા લાગ્યા. “આ ખુદાનો દુસ્મન છે કેમકે એણે ખુદાના દોસ્તોને કતલ કરી નાખ્યા છે તેમજ ઘણું કરીને તેનાજ વેર લેવા માટે હુજ્જનને એક માણસને મુકરર કર્યો. જેણે ઝેર પાએલી તલવાર વડે ઝખમી કર્યા ને તેજ ઝખમથી માંદા થઇ સ્વર્ગવાસ પામ્યા જ્યારે હઝરત અલી કરમ ૦ ૫૦ અને હઝરત અમીર માઅમ્મીઆ રહી ૦ એ પોતાનો તમામ મામલો હુકમના હાથમાં સોંપ્યો ત્યારે લોકોએ હઝરત અબ્દુલ્લાહથી આવીને કહ્યું કે બધા મુસલમાનો આપની ખીલાફત ઉપર રાજી છે. માટે આપ તૈયાર થાઓ. “ તો અમો બધા આપના હાથ ઉપર બયઅત કરી લઇએ ” તેમણે ઇન્કાર કર્યો અને કહ્યું કે “ હું મુસલમાનોના ખુનથી ખિલાફત લેવાનું ગસંદ કરતો નથી ” હઝરત અબ્દુલ્લાહના દીકરા હઝરત સાલમ મદીના મુનવ્વરના તે સાત બુઝુર્ગોમાંના છે જેના ઉપર શિક્કને હદીષોનો આધાર રહેલો છે ને તેમના ખુલાસા સિવાય કોઇ કાજ ફેસલો કરી શકવા પશુ શક્તિવાન નહોતા ને આ વાત હમેશાં યાદ રાખવાને લાયક છે તમામ હદીષવેતાઓની આગળ પોતાની હદીષો વધારે માન ભરેલી ગણાય છે. ને તેમનું ઉપનામ “ ઝુન્નરે ઝર ” એટલે સોનાની સાંકળ છે પ્રથમ તો તે હદીષ કે જેની રિવાયતનો રિવાજ ને શરૂઆતમાં ઇમામ માલિક રહી ૦ હઝરત નાફા રહી ૦ હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિનઉમર રહી ૦ હોય ૦ ખીન્દુ જેની

અંદર હજરત ઇમામ ઝહરી રહીં હજરત સાલમ બિન અબ્દુલ્લાહ રહીં હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર હોય ઇમામ માર્લિક રહીં અને ઇમામ ઝહરી રહીં ના સિવાય બાકી બધા લોકો હજરત ઉમર રહીં અબ્બી ઇમામ ઝહરી રહીં ના સિવાય બાકી બધા લોકો હજરત ઉમર રહીં ના વંશના છે. એટલે હજરત અબ્દુલ્લાહ રહીં આપના દીકરા હજરત સાલમ રહીં આપના પૌત્ર (દીકરાના દીકરા) હજરત નાફા રહીં આપના ગુલામ.

હજરત અબ્બીદુલ્લાહ બહાદુરી અને પહેલવાનીમાં પ્રસિદ્ધ છે ત્રીબ દીકરા હજરત આસમ રહીં ઘણાં પવિત્ર મનવાળા ને વિદ્વાન હતા. સને ૭ હિજરીમાં તેમનો સ્વર્ગવાસ થયો.

તેઓ ઘણાં ઉંચા કદના તથા શરીરે પુષ્ટ હતા. ને કવિતા કહેવાનો ઘણો શાખ હતો વિવેકી માણસોનું કહેવું છે કે કદિ દુક મેળવવા સાર અગોચર શબ્દ પણ ગોઠવી દઇ કવિતા સરસ બનાવે છે. પરંતુ હજરત આસમ આ રિવાજથી જુદા હોઇ આ પદ્ધતિને વખોડતા હતા માટે આથી આપની વિદ્વતાની સાબિતી થઇ આવે છે. હજરત અમારૂં મોઅમેનિન ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ આપનાં [આસમરી] ના નવાસા [દીકરાના દીકરા] થાય છે.

હજરત ઉમર રહીં ના સંબંધમાં અસહાબીઓનાં અભિપ્રાય.

હજરત અબ્બાબકર સિદિક પ્રમાણે છે કે આ સંસાર ઉપર હજરત ઉમર કરતાં વિશેષ મને કોઇ પણ બહાલું નથી.

કોઇ માણસે હજરત અબ્બાસને રહીંથી પૂછ્યું કે આપ અમારો ઉપર હજરત ઉમર રહીં ને ખલીફા ઠરાવતા જાઓ છો પણ પરવરદિગારને શો જવાબ આપશો આપે કહ્યું એમનાથી સારો કોઇ પણ માણસ નહોતો. માટે તેમને ખલીફા બનાવ્યા છે.

હજરતઅલી કરં વં ફરમાવે છે જ્યારે પવિત્રને પાક માણસને સંભારો તે સમયે હજરત ઉમર રહીં ને જરૂર સંભારો.

હજરત ઇબને ઉમર રહીં ફરમાવે છે કે હજુર અન્વર સં અં વં થી બીજા નંબરે હજરત ઉમર યાદશક્તિવાળા હતા.

હજરત ઇબને મસઉદ રહીં ફરમાવે છે કે આખા જગતની વિધાને ત્રાણના એક પદ્ધતિમાં મુકવામાં આવે ને બીજા પદ્ધતિમાં હજરત ઉમરની વિધા તે એક આપની વિધાવાળો પદ્ધતિ વજનદાર હોઇ નીચો નમશે. પરવરદિગારે ૧૦ ભાગ વિધાના પેદા કરેલા તે પૈકી ૯ ભાગ હજરત ઉમર રહીં ને આપવામાં આવ્યા છે;

હજરત હઝીફ ફરમાવે છે કે હજરત ઉમર સિવાય બીજો કોઇ પુરૂષ એવો નથી કે જેણે હિમતની સાથે પરવરદિગારનાં રસ્તા સારૂ અપકિર્તી સાંભળી હોય.

હજરત અમીર માવીઆ ફરમાવે છે કે સંસાર સમૃદ્ધિ હજરત અબ્બાસને સિદ્ધિકની પાસે આવી. પરંતુ આપે તેને તુચ્છ ગણી ઉમેદ રાખી નહિ પછી હજરત ઉમર રહીં ની પાસે આવી આપે ધક્કામારી કાઢી મુકી પરંતુ મેં તેને પેટમાં બરી લીધી.

હજરત અલી કર વં એ ફરમાવ્યું કે હજરત ઉમર પોતાના ધરિદામાં અચળ, બુદ્ધિશાળી, વિદ્યા અને હિમતમાં એનઝીર (એમના જેવો બીજો કોઈ નહિં તે) છે.

હજરત ઇબ્ને મસઉદ રદીં ફરમાવે છે કે હજરત ઉમર રદીં અમેા બધાથી પરવરદિગારની કિતાબનો વધારે ઇલ્મ રાખે છે. હજરત ઇબ્ને અબાસ રદીંથી કોઈએ હજરત ઉમર રદીં તથા હજરત અબુબકર રદીં વિષે પુછ્યું તો કહ્યું કે હજરત અબુબકર રદીં પગથી માથા સુધી ફાયદાના તથા ખુબીના ભંડાર છે. અને હજરત ઉમર રદીં ની દલીલ એવી આપી કે જાણે એક ખુબસુરતને મનોહર પક્ષી હોય ને તેને પકડવા સાંઝે મન લગાવ્યાય તેવા છે.

હજરત ઇબ્ને મસઉદ ફરમાવે છે કે હજરત ઉમરનો મરતબો આ ચારે વાતોથીજ સાબિત થાય છે. (૧) યુદ્ધ બદરમાં પકડાએલા કેદીઓ માટે કતલનો હુકમ આપ્યો ત્યારે આયત લવલા કિતાબુન મિનલ્લાહે ઉતરી (૨) આપે ઉમ્મતે મોઅમેનીનની બીબીઓ માટે પરદા માટે ફરમાવ્યું ત્યારે પરદા માટે આયત ઉતરી (૩) હજરત સં અં વં એ આપનાં (ઉમર રદીં ના) ધરિલામ માટે દુઆ માંગી (૪) આપે હજરત અબુબકરથી પહેલાં બચઅત કર્યું.

હજરત મુન્નહિદ રદીં ફરમાવે છે કે શયતાનો હજરત ઉમર રદીં ની ખિલાફતમાં કેદ થયા ને આપના પછી છુટી ગયા.

હજરત અબુ મુસા રદીં ફરમાવે છે કે હજરત ઉમર રદીં ને જોતાંની સાથે શયતાનો નાશી જાય છે. ને પરવરદિગાર હમેશ તે-

મની આંખોની સામે છે. ને તેની સાથે તેમનો પવિત્ર આત્મા વાતચીત કરે છે હઝરત મુફ્તયાન પોરી રહેં ફરમાવે છેકે જે માણસ હઝરત ઉમર રહીં તથા હઝરત અબ્બાસકર સિદ્દીક રહીં ની ખિલાફતને હઝરત અલી. કરં વં ની ખિલાફત પર વિશેષતા આપે છે. [શ્રેષ્ઠતા) તે ખામ મહાજરીન ને અન્સારને બુલવાળા કેરવે છે.

હઝરત અબુ અસામહ રહીં ફરમાવે છે કે હઝરત અબુબકર રહીં તથા હઝરત ઉમર રહીં ઇસ્લામને માટે માખાપ તુલ્ય છે.

હઝરત ઇમામ જાફર સાદિક રહીં ફરમાવે છે કે તે માણસથી બ્રહ્માજ નારાજ છું કે જે હઝરત અબુબકર રહીં તથા હઝરત ઉમરને સારી લાગણીથી યાદ ન કરે. કુરઆન શરીફની તે આયતો કે જેથી હઝરત ઉમર રહીં મોટાઇ સાબિત થાય છે.

ઇમામ ખુખારી તથા ઇમામ મુસ્લામ રહીં ફરમાવે છે કે હઝરત ઉમર રહીં તું ફરમાન છે કે ત્રણ જગ્યાએ પરવરદિગારે મારે અલીપ્રાય પસંદ કર્યો.

(૧) જે હઝરત સલ્અમને વિં કરી કે જે મુકામ ઇબ્રાહીમની જગ્યા નમાજ માટે જગ્યા હોત તો ઘણું સાફ થાત તે પછી આજ આયત ઉતરી વ ઇતખઝ મુકામે ઇબ્રાહીમ મુસદ્દલી

(૨) જે અમ્મહાતુલ મોઅમેનીન રહીં ના પરદા માટે વિં કરી તો આયત પરદા માટેની ઉતરી (૩) જ્યારે પવિત્ર ખીખીઓ રહીં એ હુઝુર અન્વર સં અં વં ને શરમ અપાવવા માટે અભિપ્રાય

આંધ્યો ત્યારે મેં કહ્યું અસા રખખાહું ધન તદલકા કુંન અન તુખદે
લાહું અઝવાજન ખંચરન મિન કુંના.

હજરત હાકિમ રહીં ફરમાવે છે કે હજરત ઉમર રહીં એ
શરાખ (દારૂ) ને હરામ કરવા સારૂ પાક પરવરદિગારની સેવામાં
હુઆ માગી હતી. અર્થાત પરવરદિગારે સારી રીતે ખુલાસા સાથે
હરામ કરી તે બાબત બયાન ફરમાવ્યું કે **યસઅહુનકા અનિલ**
ખમરે છેલ્લે આયત અબ્દુલ્લાહ ધખતે અખીના સ્વર્ગવાસ સમયે
લોકોએ હજરત હજુર અન્વર સં અં વં ને જનાઝાની નમાઝ
માટે તસ્દી આપી (બોલાવ્યા) આ માણસ ઇસ્લામનો ખાસ હુસ્મન
હતો પરંતુ બ્યારે હજરત રસુલે ખુદા સં અં વં જવા લાગ્યા.
તો હજરત ઉમર રહીં એ હજરત રસુલે ખુદા સં અં વં ને
નેતાંજ ઓળખ્યા જેથી વિ. કરી કે અપદુલ્લા ખરેખર ખુદાનો હુસ્મન
હતો ત્યાર પછી આ આયત ઉતરી વલા તુસદલે અસા અહદિન
નિનહુંમ માતાઅખદા.

હજરત રસુલે ખુદા સં અં વં એક કોમની મુક્તિ માટે
હુઆ ઘણીજ માગતા હતા ત્યારે હજરત ઉમર રહીં એ કહ્યું કે
સવાઉન અલયહિમ હજરત સં અં વં એ અરહાખીઓને
ખદરના યુધ્ધ માટે ફરમાવ્યું ત્યારે હજરત ઉમર રહીં એ જવા માટે
કહ્યું તે વખતે આ આયત ઉતરી કમા અખોદ જકા રખખકા
મિન બચ્ચનેકા.

હજરત સં અં વં એ બ્યારે ખીખી આયશા રહીં માટે

સખ્તી કરી તો તે બાબત સહાણીઓએ મળીને સલાહ કરી હઝરત ઉમર શાફે હુકમ કર્યો ત્યારે આ આયત ઉતરી હાઝા બોહતાનુન અઝીમ ઘણું કરી આજ શબ્દોથી ઉતર્યા.

રમઝાન માસમાં રાત્રે પોતાની સ્ત્રીથી સંભોગ કરવો બ્યાજખી છે હઝરત ઉમર રદી એ તે બાબત અરજ કરી ત્યારે આ આયત ઉતરી આહિલ્લા લકમ લયલતા અસ્અયામે દાફેયા.

એક ચહુદી હઝરત ઉમર રદી૦ થી રસ્તામાં મળ્યો અને તેણે કહ્યું કે આપના મિત્ર હઝરત મોહમ્મદ મુસ્તુફા સલ્અમ અલ્લહ્ અન્ની હકીકત કહેતા હતા. તેઓ મારા દુશ્મન છે. તેના જવાબમાં આપે એ કિતર આપ્યો ને પ્રત્યક્ષ તેજ શબ્દો એટલે મનકાનાં અદુલિલ અખરીલ છેલ્લે આયત ઉતરી.

ઇબ્ને મરદોયહ રદી૦ એ રિવાયત સાથે અખુલ અસ્વદ રદી૦એ લખ્યું છે કે એ માણસોમાં કંઈ કારણસર તકરાર થઈ તેઓ હઝરત સલ્અમની સેવામાં હાજર થયા ને હઝરત સલ્અમે ફેંસલો કર્યો એક બોલ્યો કે હઝરત ઉમર રદી૦ ની સેવામાં પણ જરા જઈ આવીએ અર્થાત બેડિ આવ્યા. ને તમામ હકીકત જાહેર કરી આપે સાંભળીને કહ્યું કે તમે ચાલતા થાઓ હું આવું છું આવી રીતે ફરમાવી હાથમાં તલવાર લઈ આવ્યા. અને જોણે આપની સેવામાં આવવાની બલામણુ કરી હતી કતલ કરી નાખ્યો ખીજો નાશીને હઝરત સ૦ અ૦ વ૦ ની સેવામાં જતો રહ્યો ને હઝરત ઉમર રદી૦ ની હકીકત કહેવા લાગ્યો હઝરતે ધરશાહ એટલે હુકમ ફરમાવ્યો કે ઉમર રદી૦ કોઈ

મોમિનને કદી પણ કતલ કરશે નહિ ને નતો એવી હિમત કરી શકે !!
તેના ઉપર આ આયત ઉતરી ફેલારા રખખકા લાયવ મીનુન મત્ત-
લખકે હજુર અન્વર સં અન્વંએ ખુન માફ કરી હજરત ઉમર રદીં
ને કતલની તોહોમવથી નિર્દોષ બનાવ્યા.

એક દિવસ હજરત ઉમર રદીં સુઈ રહ્યા હતા ને આપનો
ગુલામ વગર રજાએ અંદર ચાલ્યો ચાલ્યો આપે દુઆ માગી કેપર-
વરદિગાર કે એકાંતમાં બેઠક આવવા સાડ મનાઈનો હુકમ કર
એટલે આયત પરવાનગી માટેની ઉતરી તે સિવાય હદીસો તો
ધણી છે.

સદગુણો.

મુખ્ન સઅદ રદીં ફરમાવે છે કે અમે એક દિવસ હજરત
અમીરૂલ મોઅમેનીનના દરવાજા આગળ બેઠા હતા તેવામાં એક
દાસી આવી. કેટલાક દહેવા લાગ્યા. કે આ લોંડી હજરત સં અં
વં ની છે આપે હુકમ ફરમાવ્યો કે, અમીરૂલ મોઅમેનીનને શો
હક છે. કે તે ખુદાની મિલકતમાંથી લોંડી રાખી શકે ! મારા માટે
ફક્ત બે બેડ લૂગડાં એક ગરમીના ઉપયોગ સાડ ને એક શિયાળાના
ઉપયોગ સાડ અને સાધારણ જાતનું ખાવાનું ખાદશાહી ખજનામાંથી
લેવું વ્યાજબી છે. તે સિવાય મારી તેજ સ્થિતી છે. જે એક
સામાન્ય મુસલમાનની છે જ્યારે આપ કોઈને ગવર્નર બનાવી મોક-
લતા તો આ શરતો તેમને સંબળાવતા. (૧) ઘોડા ઉપર કદી ન
બેસવું. (૨) ઉત્તમ ખોરાક ન લેવો. (૩) ઝીણો પોશાક ન પહેરવે.

(૪) ઉમેદવારોની શરીઆત સાંભળી બરાબર મદદ કરવી. આ ફરમાનો વિરુદ્ધ જાણીતું તો શિક્ષા કરતા.

લોકો આવીને આપને વિનયપૂર્વક કહેવા લાગ્યા કે ઉત્તમ ખોરાક ખાઓ કે જેથી શરીરમાં તાકત ઉત્પન્ન થાય. આપે કહ્યું કે શું બધા મુસલમાન લોકોની આવી સલાહ છે? લોકોએ કહ્યું હા. બધા એજ કહે છે ઉત્તર આપ્યો. તમારા લોકોની લાગણી પ્રસંસાપાત્ર છે. પરંતુ મેં તો મારાં બે મિત્રોને આજ સ્થિતિમાં જોયા (જે રીતે હું હમણાં કહું છું) તો પછી હું શું કરું!!!

સુકા વરસમાં આપ ધી અને ગોસ્ત, ખિલકુલ સુકી દેતા. ને એટલા બધા ચિંતાતુર થતા, કે લોકોને મરી જવાની દહેશત રહેતી હતી. એક વખત તાજી માછલી ખાવાનું આપનું મન થયું ને એક માણસને ઉંટ પર બેસાડી લેવા માટે મોકલ્યો. તે લઇ આવ્યો. આપે માછલી લઇ લીધી ને ઉંટને જોયો તો તેના કાનની હેઠળ પરસેવો જણાયો. કહ્યું હવે આ માછલી હું ખાવાનો નથી કારણ કે મારા માટેજ આ પ્રાણીને (ઉંટને) આટલું બધું દુઃખ વેઠવું પડ્યું છે.

હઝરત ફતાવા રદી૦ કહે છે કે, આપની ખિલાફતના સમયમાં હઝરત ઉમર રદી૦ ને જોયા તો આપ એક સુફનો શરટેલો કુરતો પહેરતા જેમાં કેટલાક ચામડાના થીંગળા મારેલા જણાતા હતા. આવો કિયાસ પોતે પહેરીને ફરતા હતા ને લોકોના ઘરોમાં પણ આવીજ સ્થિતિથી જતા હતા ને તેમના કામ કરી આપતા હતા.

હઝરત અન્સ રદીં ફરમાવે છે કે આપના કુરતાના ખભાની પાસેના ભાગમાં ચાર થીગળા મારેલા જોયા હતા.

હઝરત અબ્દુલ્લા બિન આમિર બિન રબીઆ રદીં ફરમાવે છે કે મેં હઝરતની સાથે હજ કરી. આપ મુકામ (મજલ) પર પહોંચી ગયા. છતાં પણ ત્યાં તંબુ કે ડેરો કંઈ હિલું કરતા નહિ. પણ કાંઈ લૂગડું લઈ ઝાડ ઉપર નાખી તેનાજ છાંયડે બેસતા.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઇસા રદીં ફરમાવે છે કે હઝરત ઉમર રદીંના બેઉ ગાંભો ઉપર રડી રડીને આંસુ વહેવાના કારણે બે લીટીઓ પડી ગઈ હતી.

હઝરત અન્સ રદીં ફરમાવે છે કે મેં એવું સાંભળ્યું કે, અબ ઉમર તું અને અમીરુલ મોમેનીન પરવરદિગારથી બીઓ નહિંતર સખ્ત દુઃખ થશે.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન આમર બિન રબીઆ કહે છે કે એક વખત આપે જમીન ઉપરથી એક ઘાસનું તણખલું ઉપાડ્યું ને કહ્યું કે જો કદાચ હું આ તણખલું થાત અને મારી માતૃશ્રી મને જન્મ ન આપત તો સારું થાત.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર ઇબ્ન હફસ રદીં ફરમાવે છે કે, એક દિવસ હઝરત પોતાની ગરદન મુબારક ઉપર પાણીની મશક રાખીને જતા હતા સોડોએ પૂછ્યું કે, આમ કરવાનું શું કારણ ! આપે કહ્યું કે મારા મને કંઈ અહકાર કર્યો હતો તેની આ શિક્ષા છે.

હઝરત ઇબ્ન ઉમર રદી૦ શરમાવે છે કે વધારે ક્રોધની સ્થિતિમાં જો કદાચ કોઈ પરવરદિગારની રટના કરતું અગર કુરઆન શરીફ પઢતું તો તરત તેના ક્રોધનો નાશ થતો.

પવિત્ર ફરમાન છે કે કોમની દુસ્તી કરવાનું બનવા જોગ છે પરંતુ એક અમીરની જગ્યા ખીજાને આપવી એ ઘણું કઠણ છે.

હિકમત ભરેલા વચનો.

જે માણસ પોતાના ભેદોને સંતાડી રાખે છે તે પોતે માલિક છે.

જે માણસ મારા એખ બતાવે છે તે મને વધારે પ્રીય છે.

જે માણસનો તમે ત્યાગ કર્યો હોય. તેનાથી ડરતા રહો.

બુદ્ધિશાળી માણસ તેજ છે કે પોતાના કર્તવ્ય સારા બનાવી શકે આજતું કામ કાલ ઉપર મુલતવી ન રાખવું.

પૈસો માથું ઉચું કર્યા વગર નથી રહેતો.

ખીજાની ચિંતામાં તમે પોતાને ન વીસરો.

પાપનો ત્યાગ કરવો તે તોખાહ કરવાની તકલીફ કરતાં વધારે સહેલ છે.

પરવરદિગારની ખીક.

એક વખત એક કાફલો મદીના મુનઝવરામાં આવ્યો. ન શહેર બહાર મુકામ કર્યો તેની બરદાસ્ત ને સંભાળ માટે પોતેજ ગયા તેને પહેરો દેવાને ચોતરફ શરૂતા. એક તરફથી રડવાનો સાદ સાંભળવામાં

આબો. તે તરફ ગયા. જોયું તો એક ધાવણું બાળક પોતાની માના બોળામાં રૂવે છે. તેની માને પોતે તાકીદ આપી કે તેની તબીબતને ખુશ કર કે જેથી તે છાનો રહે થોડી વાર પછી ફરી તે જગ્યાએથી આપ નીકળ્યા તો તે બાળકને પ્રથમ પ્રમાણે રોતો જોયો. ગુસ્સામાં આપ બોલ્યા તું ઘણીજ દયાહીણ મા છે. તેણે કહ્યું આપ ખરી હકીકતથી અજાણ છો. ને નાહક મનેજ દુઃખ આપો છો વાત આ છે કે ઉમર રદીં એ એવો હુકમ કરેલો છે કે બાળક જ્યાં દુધ ન મૂકે ત્યાં સુધી ખજનામાંથી તેમનો માસિક પગાર બંધાશે નહિં. આ કારણથી હું તેને દુધ છોડાવું છું. હજરત ઉમર રદીં સ્તબ્ધ થઇ ગયા અને કહ્યું અરે ઉમર રદીં તેં કેટલા બાળકોના ખુન કર્યા હશે !!! તેજ વખત ઢંઢેરો શહેરમાં કર્યો કે બાળક જે દિવસે અવતરે તેજ દિવસથી તેના પગાર આ તરફથી મુકરર કરવામાં આવે.

અસલમ રદીં હજરત ઉમર રદીં ના ગુલામ હતા. તે બાબત હકીકત કે એક વખત હજરત ઉમર રદીં રાત્રે રૌન યરવા નીકળ્યા મદીના મુનબરાથી ત્રણ માઇલ પર એક જગ્યા સરાર નામથી છે ત્યાં પહોંચ્યા જોયું તો એક સ્ત્રી કંઈ રાંધી રહી છે. ને જે ત્રણ બાળકો રડી રહ્યા છે પાસે જઈ હકીકત પુછી તેણે કહ્યું કે ઘણા દિવસોથી બાળકોને ખાવાનું નથી મળ્યું. જેથી તેમનું મન વાળવા તથા રાજી કરવા સારૂં હાંડીમાં પાણી નાખી ચૂલા ઉપર રાખી છે. હજરત ઉમર રદીં તેજ વખત ત્યાંથી ઉઠી મદીને આવ્યા ને બચતુલ માલમાંથી આટો, ગોસ્ત, ઘી અને ખજુરો લઇ અસલમ રદીં ને

કહ્યું કે મારી પીઠ ઉપર આ બધું મુકી દો. તેમણે કહ્યું કે હું લાંબને સાથે આવું છું. આપ તકલીફ લેશો નહિ. આપે ફરમાવ્યું કે અય અસલમ કયામતના દિવસે મારો બોળે તમે નહિ ઉપાડી શકો. અર્થાત બધી વસ્તુઓ ઉપાડીને લાવ્યા ને તે સ્ત્રીની આગળ મુકી દીધી. તેણે આટો ગુંદળી હાંડી ચૂલા ઉપર મુકી હઝરત ઉમર રદીં પોતેજ તે ચૂલાને :કુંકવા લાગ્યા. કારણ કે ખાવાનું વહેલાસર તૈયાર થાય. જેથી ઝટ તૈયાર થયું બાળકોએ ધરાઈને ખાધું ને રમવા લાગ્યા. હઝરત ઉમર રદીં તેમને જોઈ જોઈને રાઝી થવા લાગ્યા. તે સ્ત્રીએકહ્યું કે પરવરદિગાર આપને આનો સારો બદલો આપે. સાચું છે કે અમીરલ મોઅમેનીન થવાને લાયક તો આપ છે! નહિ કે ઉમર!!

એક વખત રાત્રે રૌન ફરતા હતા તેવામાં એક બદુ પોતાના તંબુની બહાર બેસી રહેલો હતો પોતે પણ પાસે જઈ બેઠો આમ તેમની વાતો શરૂ કરી એકદમ તંબુમાંથી રડવાનો સાદ સંભળાયો હઝરત પૂછ્યું કે કોણ રૂંદે છે બદ્દએ કહ્યું મારી સ્ત્રી સુવાવડ થવાની પીડાથી રૂંદે છે હઝરત પોતાના ઘરે આવી હઝરત ઉમ્મકુલસુમને સાથે લઈ ત્યાં આવી બદુની પરવાનગી મેળવી તે તંબુમાં ઉમ્મકુલ સુમને દાખલ કર્યા (તે બદુની સ્ત્રીની સારવાર કરવા માટે) થોડીવારે દીકરો અવતર્યો ત્યારે હઝરત ઉમ્મકુલસુમે કહ્યું અય અમીરલ મોમેનીન આપના દોસ્તને મુખારકબાદી આપો અમીરલ મોમીનિનનો શબ્દ સાંભળી બદુ ઝબકી ગયો. ને અદબસર બેઠો, હઝરતે ફરમાવ્યું. કંઈ ચિંતા ન કર કાલે મારી પાસે આવજો હું આ બાળકનો પગાર મુકર કરી આપીશ.

હઝરત અબ્દુરહેમાન બિન ઓર રહીં ફરમાવે છેકે એક વખત હઝરત ઉમર રહીં અને હું આખી રાત એક કાફલાનો પહેરો આપતા હતા હઝરત સંઈ બિન બરખુઅ રહીં સહાબી હતા જેમની આંખો જતી રહી હતી તેમનાથી હઝરત ઉમર રહીં એ પૂછ્યું કે આપ જુમ્માની નમાઝમાં કેમ નથી આવતા ? તેમણે કહ્યું કે મારી પાસે કામ માણસ નથી કે તે માર્ગ બતાવે હઝરત રહીં એ એક માણસ મુકરર કરી આપ્યો કે જે દરરોજ તેમની સાથેજ રહેતો હતો.

સ્વર્ગવાસ.

ઇમામ ઝહરી રહીં ફરમાવે છેકે મગીરા બિન શઅબ્બાએ આપને લખ્યું કે મારી પાસે એક ચાલાક માણસ છે જેને ઘણા હુન્નરો આવડે છે તે ચિત્રકામ સુથારી લુહારી વીગેરે કામો સારી રીતે બાળે છે આપે આવવાની પરવાનગી આપી તે માણસનું નામ શીરોઝ અને કનીત અબુલુલુ હતું હઝરત ઇબ્ન અબ્બાસ રહી ફરમાવે છેકે તે પારસી હતો મગીરાએ તેના ઉપર માસિક ૧૦૦ દીનારનો મેહસુલ મુકરર કરેલો હતો આપથી તેણે આ વધારે મેહસુલ બાબત વિનંતી કરી ત્યારે આપે ફરમાવ્યું કે તારા હુન્નરોની આગળ આ રકમ વધારે નથી શીરોઝ નાલાયક આવા જવાબથી ગુસ્સે થઈ ચાલ્યો ગયો. ને મજબૂત ધરાદો પોતાના મનમાં ઠરાવ્યો કે હઝરતને ઠાર કરવા તે ઝાલિમે ઘરમાં આવી (પોતાને ઘેર) બેધારવાળું ખંજર તૈયાર કર્યું તે લઈ સહવારની નમાઝની પથુ પહેલાં જઈને મસજિદમાં સંતાઈ રહ્યો હઝરત ઉમરનો હુકમ હતો કે નમાઝની પહેલાં બિછાતની દુરસ્તી

થઈ જવી જોઈએ. જ્યારે કામ થઈ રહેતું ત્યારે આપ આવીને નમાઝ પઢાવતા હતા અર્થાત તેજ વખતે આપ આવ્યા અને ઝાલિમ શીરોઝે છ વાર (ઝખમ) કર્યા જેમાંથી એક ફુટીની હેઠળ આવ્યો. આપે એકદમ હઝરતઅબ્દુરહેમાન બિન ઓફનો હાથ ઝાલી પોતાની જગ્યાએ ઉભા કર્યા (પેશામમામ બનાવ્યા) ને પોતે ઝખમના દુઃખથી પડી ગયા શીરોઝે વળી પણ ૧૨ અસ્હાબીઓને ધાયલ કર્યા જેમાંથી ૬ જણે સ્વર્ગવાસ કર્યો છેલ્લે એક માણસે તેના ઉપર લુગડું નાખ્યું અને તેમાંજ તેણે આપઘાત કરી પ્રાણ ખોયો.

લોકો હઝરત ઉમર રદી૦ ને ઉપાડી મકાન ઉપર લાવ્યા પ્રથમ એવો ખાલ હતો કે કારી ધા લાગેલ નથી. પરવરદિમાર ચાહશે તો સાફ થઈ જશે પરંતુ જ્યારે આપને દુધ અને કાંજ પાયાં તો બેડ વસ્તુઓ તે લાગેલા ધામાંથી થઈ નીકળી ગઈ ત્યારે સારા થવાની ઉમેદ આપે મૂકી દીધી લોકોએ તેમની જગ્યાએ કાયમ કરવા માટે અરજો કરી પણ આ ફેસલો એવો જરૂરી છે એકદમ તેનો ખુલાસો થઈ શકતો નથી અને તે બાબત હઝરતે લાંબી મુદતથી ચિંતાને તજવીજ કર્યા હતા પણ કંઈ પરિણામ જણાયું નહિ જેથી આપ દીલગીરીથી બોલી ઉઠ્યા કે મારા પછી આ મારે વજન ઉઠાવનારો કોઈ જણાતો નથી.

ખિલાફતને માટે જે અસ્હાબી ઉપર નજર નાખતા તેતું કારણ આ હતું હઝરતઅલી ૪૨૦ વ૦ હઝરત ઉસમાન રદી૦ હઝરત ઝખીર હઝરત તલહા રદી૦ હઝરત સઅદ બિન વકાસ રદી૦ હઝરત અબ્દુરહેમાન બિન ઓફ રદી૦

પરંતુ આ માનવંતાઓમાંથી એકને ખીજથી ઉંચાને સારા ગણવા એ મુશ્કિલ કામ હતું. જ્યારે હજરત ઉમર રદીં થી લોકોએ આગ્રહ કર્યો તો આપે કહ્યું કે આ છ માનવંતાઓમાંથી જેને ઇચ્છો પસંદ કરો પછી આપે પોતાના દીકરા હજરત અબ્દુલ્લાહને હજરત ઉમ્મુલ મોમેનીન આયશા રદીં ની સેવામાં મોકલ્યા તેમણે સલામ બાદ આ સંદેસો મોકલ્યો કે આપ (હજરત ઉમર રદીં ને) હુજુરે અન્વર સં અં વં ના પડખાનાં દફન કરવાની પરવાનગી આપો હજરત ઉમ્મુલ મોઅમેનીન આ હકીકતથી ઘણાજ ઉદાસ થયાં આપે હુકમ કર્યો કે આ જગ્યા છું ખાસ મારા માટે રાખવા ઇચ્છતી હતી. પરંતુ તે અમીરૂલ મોઅમેનીન કરતાં વધારે પ્રીય નથી જ્યારે હજરત અબ્દુલ્લાહ રદીં પરત આવ્યા ને આ જવાબ સંભળાવ્યો ત્યારે અમીરૂલ મોઅમેનીને કહ્યું પરવરદિગારનો ઉપકાર માતું છું કે મારી બધી આશાઓમાં આ આશા મોટી ને જરૂરી હતી આપે પોતાની જગ્યા ઉપર રાખવાની વસીયત કરી કે પાંચ ટોળા માટે વધારે ધ્યાન રાખશો.

મહાજરીન અન્સાર અઅરાબ ને તે અરબ લોકો કે જેઓ ખીજ શહેરોમાં વસેલા છે તે અને ઝમી (ખીજ ધર્મના લોકો કે જેઓ ઇસ્લામને મદદ કરનારા છે તે.)

આ કામથી પરવારી તજવીજ કરી કે મારા ઉપર કેટલું દેવું છે ? જણાવું કે ૮૬૦૦૦ છયાસી હજાર દિરમ. હુકમ કર્યો કે મારી મિલકત અને વારસાના હકદારો પાસેથી તે રકમ વસુલ કરવી અથવા કુલ કુરેશ લોકોથી.

ધણું કરીને આપનું ઘર જેમાં લાંબી મુદત સુધી રહી હજરતે ખિલાફતનો કારભાર કરેલો. તે ઘર હજરત અમીર માવીઆને વેચાણુ આપ્યું. (આ ઘર બાબુરસલામ અને બાબુરહેમાનની વચ્ચે હતું) અને દેવું પતાવી દાધું. હજરત અમીરશહ મોઅમેનીને ત્રણ દિવસ પછી સ્વર્ગવાસ કર્યો અને મોહોરમની પહેલી તારીખ શનીના વાર (હફતા) ના રોજ દફન કરવામાં આવ્યા. જનાઝાની નમાઝ હજરત સહીખ રદીઁ એ પઢાવી. અને હજરત અબ્દુરહેમાન, હજરત અલી કરઁ વઁ હજરત હિસ્માન રદીઁ હજરત તલહા રદીઁ હજરત વઅદતથા હજરત કાસઁહજરત અબ્દુરહેમાન ખિન ઝોફ વીગેરે સાહેબોએ કબરમાં ઉતાર્યા ને તે શેશન ને તેજદાર સૂર્ય ધુળમાં મળી ગયો. જેમણે ઇસ્લામી સંસારમાં એવા કામ કરેલા છે કે તેની ખરોખર સંસારમાં કોઈ બાએજ કરી શકે હજરત ઉમર રદીઁની વય આવત જુદા જુદા મત છે કેટલાએક ૬૩ વરસ લગભગ કહે છે ને થોડાક ૬૬ તથા ૬૧ કહે છે.

થોડીક યાદગીરીઓ સ્વર્ગવાસ પછીની.

આપની વીંટી (અંગુડી) ઉપર કંફા ખિલ માટે વા અઝન (મોત માણસને માટે મોટો વાએઝ છે) આ લેખ લખેલો હતો.

હજરત તિખરાની રિવાયત કરે છે, હજરત તારક ખિન શહાખ રદીઁ કહે છે કે, જે દિવસે હજરત ઉમર રદીઁ ના સ્વર્ગવાસ થયો તે દિવસે ઇસ્લામ સુસ્ત થઈ ગયું હતું.

હઝરત અબ્દુર્રહેમાન બિન બશીર રદી૦ ફરમાવે છે કે હું આપના સ્વર્ગવાસ વખતે હાજર હતો ને તે દિવસે સુર્યગૃહણ થયું હતું.

હઝરત ઇબ્ને અબ્બાસ રદી૦ એ આપના સ્વર્ગવાસ થયા પછી એક વરસે દુઆ માગી કે પરવરદિગાર હઝરત ઉમરને તું મને

સ્વપ્નામાં પણ દેખાડ. અર્થાત આપે જોયા. કે હઝરત પોતાના કપાળમાંથી પરસેવાને લૂછી રહેલા છે. હઝરત અબ્બાસ રદી૦ એ પૂછ્યું કે હઝુરનો કેવો હાલ છે. કહ્યું કે હમણાજ હિસાબ કિતાબથી નવરો થયો છું. અગર જો પરવરદિગાર દયાવંત ન થાત, તો હું બરખાદ થઈ જાત.

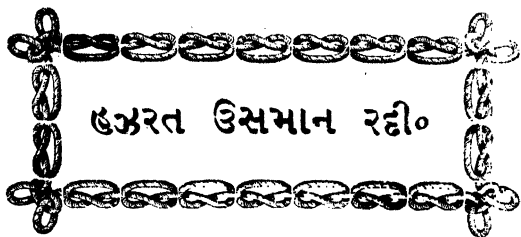
હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર બિન આસ૦ રદી૦ (બરિવાયત હઝરત ઝેદ બિન અસલમ રદી૦) અને હઝરત સાલમ બિન અબ્દુલ્લા બિન ઉમર રદી૦ (બરિવાયત હઝરત ઇબ્ન સઅદ રદી૦) એ હઝરતને સ્વપ્નામાં જોયા. અને આપે આજ હુકમ ફરમાવ્યો.

હઝરત અમીરુલ મોઅમીનીનના સમયમાં નીચે મુજબ અસ્હાબી-ઓએ સ્વર્ગવાસ કર્યો.

અતબા બિન ગઝવાન, અલાઅ મિનલ હઝરમી, કેસ બિન સકના, અબુ કહાશા. (હઝરત અબ્બાસકર સિદીકના મા તથા પિતાજી) સઅદ બિન અબ્બાદહ, સહીલ બિન ઉમર, ઇબ્ન ઉમ્મકુલસુમ અબ્બાસ બિન અબુ રબીઆ, અબ્દુર્રહેમાન-ઝુબૈર બિન અવામનો ભાઇ કેસ

ખિન અખી સઅસઆહ નોશિલ ખિન હારસ ખિન અખદુલ મુતલેખ
 અને તેઓના બાઈ સુરયાન ઉમ્મુલ મોમેનીન મારયહ—અમુ ઓઐદા
 ખિન લજરાહ, મઆઝ ખિન જખલ—યઝીદ ખિન અખી સુફયાન, શરજલ
 ખીન હસના, ફઝખિન અખાસ—અમુ જંદલ ખિન સહીલ—અમુ માલિકુલ
 અશઅરી—સફવાન ખિન મઅતલ—અખી ખિન કઅખ—ખિલાલ મુઅઝઝન
 (બાંગી) હસીદ ખિન હસીર ખરાખિન માલીક (હઝરત અન્સ રદી૦
 ના બાઈ) ઝયનખ ખિન્તે હજશ, અયાઝ ખિન ગનમ—અમુશહીમ
 ખિતીહાન ખાલિદ ખિન વલીદ, નોમાન ખિન મુકર્રહ કતાવહ ખિન નોમાન
 અફરમ ખિન હાખસ, સોદહ ખિન્તે ઝમઆ, ઓયમ ખિન સાદહ
 મીલાનલ શકદી, અમુમહજનલ શકદી, એતમામોથી પરવરદિગાર
 રાજ રહો.





હજરત ઉસમાન રહીં

વંશ.

ઉસમાન બિન અરફાન બિન-અબુલ આસ બિન ઉમ્મીયાદ બિન અબ્દુશમ્સ બિન અબ્દ મનાફ બિન કરસી બિન કિલાબ બિન મરદુ બિન લબી.

લકબ.

હજરત ઉસમાન રહીં સિવાય કોઈ પણ મહાત્મા એવા નથી થયા કે જેમના નિકાહમાં કોઈ નખીની બે દીકરીઓ આવી હોય આ કારણથી આપ જિન્નુરેન કહેવાતા હતા હજરત રૂકૈયાદ રહીં ના સ્વર્ગવાસ પછી હજરત ઉમ્મ કુલસુમ રહીં નો નિકાહ હજરત સં અં વં એ કરી દીધો.

સ્વરૂપ.

મધ્યમ કદ શીતળાના આકા મોઢા ઉપર હતા ઘણાજ રૂપાળા દાઢી ઘણીજ ઘાડી ચોડાહાડ રંગમાં લાલાશ વધારે, બેઉ બાજુઓને

ઘણું છેટું હતું. પીંડળીઓ ભરેલી હાથ લાંબા માથા ઉપર લુગરવાળા વાળ હજરત અબ્દુલ્લાહ બિનહકમ માજની રહીં કહે છે કે હજરત હિસમાન કરતાં વધારે રૂપાળા મેં કોઇ પુરૂષ અગર સ્ત્રીને જોઈ નથી હજરત મુસા ઇબ્ન તલહા રહીં નું કહેવું છે કે આપના બરોબર લાંબા ને ખૂબસુરત માણસ તે સમયમાં કોઇ નહોતો.

ધંધો.

આપ ઘણા મોટા ઝડેપારી હતા. ને ધનવાન મદાતમા હતા. અને વધારે ધનસંપત્તિના કારણે આપનો ગતીનો ઇસ્કામ હતો. (ઉપન.મ)

ઇસ્લામની ક'ખુલત (મુસલમાન થવું)

હજરત હિસમાન રહીં શીલના સમયના છ વરસ પછી ઇસ્લામ લાવી મુસલમાન થયા હતા. આપ શરઆતના મુસલમાનો પૈકીમાંના છે. જેમને હજરત અબુમુકર સિદીક રહીં એ ઇસ્લામ ક'ખુલ કરવા નોતરું આપ્યું હતું. આપે એ વખત હિજરતો કરી છે. એક અવ-શની અને બીજી મદીના તૈય્યાની

આલિમો કહે છેકે હજરત હિસમાન રહીં પહેલાના બુના બુકુર્ગો પૈકીમાંના છે હજરત સં અઃ વઃ હમેશાં આપથી રાજ રહેતા હતા. ઇબ્ન ઇસ્હાક ફરમાવે છે કે આપ હજરત અલી કરં વઃ હજરત અબુમુકર રહીં અને એ બિન હારસ રહીં ના પછી ઇમાન લાવ્યા હતા.

બનાવ.

આપની ખિલાફતમાં બધાથી મોટો બનાવ એ છે કે કુરઆન શરીફની સારી પદ્ધતિથી ગોઠવણ આપે કરી. હાલ જે કુરઆન શરીફ છે તેજ એ છે કે જેની ગોઠવણ હજરતે કરી હતી. હજી બધી માહિતગારી આપનેજ હતી. ને એવી ખુબીથી હદીસો રસ-માવી છે કે તે બાબત વિવેચન પણ થઈ શકે નહિ. તેમના તરફથી ૧૪૦ હદીસો બહાર પાડવામાં આવી છે.

ઇસ્લામ કબુલ્યા પછી આપના કુઆ હકમ ખિતલ આસે ઘણીજ સખ્તી કરી પરંતુ આપનું અચળ મન જરાપણ ડગ્યું નહિ ને તેની અસર એ થઈ કે તેમણે સખ્તી કરવાનું ખિલકુલ મૂકી દાણું હજરત અન્સ ફરમાવે છે કે હમશ તરફ સ્ત્રીને બચ્ચાંઓ સાથે પહેલાં હિજરત આપે ફરેલ છે હજરત સં ૨૦ ૫૦ નો હુકમ છે કે હજરત ઉસમાન મારાથી અને હજરત ઇબ્રાહીમ ખલીલુલ્લાહથી ઘણીજ માયા રાખે છે ને સાચા દોસ્ત છે ધન્ય બાગ કે આવા પ્રીય શખ્તે હજરતની જગ્યાન મુબારકથી નીકળે. હદીસોમાં આપની પ્રસંશા ઘણી છે.

આપના સમયમાં ઘડેલા કાનુનો અને રિવાજો સર્વ પહેલાં આપે લોકોની જાગીરા મુકરર કરી ગોચરો કાયમ કર્યા તકબીર ધીમેથી કહેવાનો હુકમ કર્યો બાંગી લોકોના પગાર બાંધી આપ્યા મસ્જિદમાં મુગંધીત વસ્તુ બાળવા અને જુમ્માના દિવસે પ્રથમ અઝાન (બાગ) નો હુકમ આપ્યો. સૌથી પહેલાં આપે ઇતની નમાજ પહેલાં ખુતબો પઢ્યો. લોકોને જકાત કાઢવાનો હુકમ આપ્યો પેલીસખાતું મુકરર.

કયું. આપજ એવા ખલીફા છે કે જે પોતાના માતૃશ્રીની હયાતીમાં ખિલાફતની ગાદી ઉપર બિરાજમાન થયા.

હઝરત ઉમર રહીં ની સ્થિતી જોઇ મસ્જિદમાં પોતાને માટે કાટડી બનાવી તમામ મુસલમાનોનો એકજ કિરાઅત ઉપર અભિ-પ્રાય બંધાવ્યો. આપના સમયમાં સંસારિક મિલકતનો એટલો બધો વધારો થયો કે લોકો ખેલના સાધનો એકઠા કરવા લાગ્યા. (કયુત-રની શરતો તથા ગિલોલની રમતો) આપે આ બાબતોનો ઘણી સખ્તી સાથે બંદોબસ્ત કર્યો. ને ઉડવાવાળા કયુતરોની પાંખો કપાવી નાખી ને ગલોલો તોડી નાખી ને આગંદાને માટે સદર કામ ઉપર એક અમલદારની ગોઠવણ કરી કે લોકોને ફરી તે કામ તરફ જવાની લાગણી રહે નહિ.

ખિલાફત અને બીજા બનાવો.

હઝરત ઉમર ખતાબ રહીં ના પછી તમામ અસ્હાબો ખલી-ફની પસંદગી માટે એકઠા થયા હઝરત અબ્દુર્રહેમાન બિન એફ રહીં એ ફરમાવ્યું કે અભિપ્રાય માટે અમોએ ત્રણ અસહાબોને પસંદ કરવાં જોઇએ કેમકે કામ સહેલાઈથી થઇ જાય અર્થાત તમામ સાહેબોએ ત્રણ અસહાબો માટે પસંદગી બતાવી તે નીચે મુજબ (૧) હઝરત અલી કરં વં (૨) હઝરત ઉસમાન રહીં (૩) હઝરત અબ્દુ-ર્રહેમાન બિન એફ રહીં હઝરત અબ્દુર્રહેમાન રહીં એ ફરમાવ્યું કે મારી ઇચ્છા ખિલાફતની નથી. હવે આપ સાહેબોજ કહો આ બેઉ સાહેબોએ કંઈ પણ જવાબ આપ્યો નહિ. ત્યારે હઝરત અબ્દુર્રહેમાને

શરમાયું કે પસંદગીનું કામ મારા ઉપર સોંપો-હું એવા માણસને પસંદ કરીશ કે જે તમામ ઉમ્મતમાં શ્રેષ્ઠ હોય અને ઉમ્મતની બેહતર સલાહની ખાત ધરાવતો હોય. ત્યારે બેડ સાહેબો રાજ થયા હઝરત અબ્દુરહેમાને હઝરતઅલી કર૦ વ૦ ને એકાંતમાં લઈ જઈને કહ્યું કે આપ પહેલાં મુસલમાન થયા છો. અને હઝરત સ૦ અ૦ વ૦ ના નજીકનાં સગા છો જેથી બધા કરતાં ખિલાફતના હકદાર આપ વધારે છો જે હું આપને પસંદ કરું તો આપ ઇન્સાફ :કરશોજી ને કદાચ આપના ઉપર કોઈ બીજાને સરદાર બનાવું તો તેની શરમાળરદારી કરશે આપે કયુલ્લ કર્યું તે પછી હઝરત અબ્દુરહેમાને હઝરત ઉસમાનને એકાંતમાં જઈને તેજ મુજબ કહ્યું અને આપથી બચઅત લીધી હઝરત અબ્દુરહેમાનના પછી હઝરત કરમુલ્લાહ વ૦ એ પણ ખુશીથી બચઅત લીધી ને કામ અડચણ વગર પસાર થયું. હઝરત ઉસમાન રદી૦ ની ખિલાફતના સમયમાં રે. અને ઇમના ઘણાક કિસ્સાઓ ફતેહ થયા હતા આપે મુગીરાને કુફાથી પદબ્રજ કરી હઝરત સઅદ બિન વકાસને હુકમત આપી હતી. સને ૨૫ હિજરીમાં આપે હઝરત સઅદ રદી૦ ને પણ પદબ્રજ કરી વલીદ બિન અકબા બિન મઈત ને તે હુકમત આપી (જે આપના સગા હતા) આ હકીકત ઉપરથી લોકોને શંકા થઈ કે આપ પોતાના સગાવહાલાના પોપણમાં મચેલા જણાય છે જોકે તે શંકા ખરી નહોતી ખલિફાના અભિપ્રાયમાં જે વાત અને કામ બ્યાજબી જણાય તેજ તે કહે છે અને ૨૬ હિજરીમાં સાબોર ઉપર ફતેહ મેળવી ને કેટલાક ઘરો ખરીદ કરી મસ્જિદુલ હરામને વિશાળ અને ખડોળી બનાવી.

સને ૨૭ હિજરીમાં અરબન વિગેરે ફતેહ થયા અને હઝરત ઉમર બિન આસ રદી૦ ની જગ્યા ઉપર અબ્દુલ્લાહ બિન સઅદને કાયમ કર્યા અબ્દુલ્લાએ આફ્રિકા ઉપર ચઢાઇ કરી તમામ મુલક જીતી લીધા.

સને ૨૮ હિજરીમાં હઝરત અમીર મઆવીઆએ કિયરસનામે દ્વિપ ઉપર ચઢાઇ કરી કબજે કર્યો ને ત્યાંના રહેવાસીઓએ વેરો કમુલ કરી સલાહ કરી લીધી.

સને ૨૯ હિજરીમાં હઝરત ઉકમાન રદી૦ એ મદીના તય્યાની મસ્જિદને પહોળી બનાવી. નકશીદાર પથર તળીએ જડયા તથા તેવા થાંભલા પણ લગાવ્યા. મસ્જિદની લંબાઇ એકસો સાઠ ગજ અને પહોળી ૧૫૦, ગજ કરી દીધી એજ સાલમાં અસ્તખ્બર અને કસાઅ પણ ફતેહ થયા.

સને ૩૦ હિજરીમાં જોર તથા ખુરાસાનનો કેટલોક હિસ્સો તથા નેશાપુર તુસ સરખસ મરદ બહીક ફતેહ થયાં.

આ ફતેહ થવાથી મુસલમાનોને ઘણો પૈસો મળ્યો. ત્યાં સુધી કે એક એક માણસે ચાર હજાર દીઆ સોનું મેળવ્યું હતું.

સ્વર્ગવાસ.

હઝરત—ઉકમાન રદીએ બાર વરસ સુધી ખિલાફત કરી છ વરસ સુધી તેો આપની જાતથી કાઢને કંઈ પણ ગિલ્લો ખમદા થયો નથી.

કેમકે આપ હજરત ઉમરથી પણ નરમ હતા પરંતુ ૭ વરસ પછી આપે પોતાના સગાવહાલાંઓને મુલકોના, હાકિમ બનાવવાની શરૂઆત કરી. ને તેનું કારણ એ જણાવ્યું કે હજરત ઉમર રદી૦ તથા હજરત અબુ-બકર રદી૦ એ કુરેશીઓની સાથે સલાહકારી અને દયાળુ વર્તણુંક રાખેલી હતી. પરંતુ હવે જરૂર છે કે, બધાની સાથે મુરબત રાખવી જોઈએ પહેલાં આજ કારણ પ્રદર્શિત કરવામાં આવ્યું હતું. અબ્દુલ્લાહ બિન સઅદ બિન અબીસરહ મિસરના હાકિમની વાતો પોતાની સેવામાં પહોંચી અને તે પહેલાં હજરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસઉદ રદી૦ હજરત અબુબકર અને હજરત અમાર યાસર રદી૦ ના મામલાઓએ આમ લોકોને ઉશ્કેરી મૂક્યા હતા. હવે જ્યારે અબ્દુલ્લાહની વાતો આવી તો શ્રી પણ અમિ આપી હી. હજરત ઉસમાને અબ્દુલ્લાને શીખામણ ભરેલો હુકમ મોકલ્યો પરંતુ તેમણે કંઈ પણ કયું નહિ. બલકે જે લોકોએ વાતો કરી હતી કેટલાએકને તેમાંથી કતલ કરી નાખ્યા. અને કેટલાએકને દેદ કર્યા. બાણું કરીને સાતસો મિસરવાસીઓ આપની સેવામાં ખીજવાર આવ્યા ને આ હકીકતો જાહેર કરી. હજરત તલહા બિન અબ્દુલ્લાએ આ મામલામાં આપથી નિરંકુશપણે વાતચીત કરી અને હજરત આયશા સિદીકાએ પણ કહેણ મોકલ્યું કે, લોકો આપે મુકરર કરેલા અમલદારથી નારાજ છે. ને તેમના જૂલમથી રડયા કરે છે. તેની શિક્ષા આપ આપશો. હજરત અલી કર વ૦ એ. ફરમાવ્યું કે, અબ્દુલ્લાહની જગ્યાએ કોઈ ખીજની નિમણુંક કરવી જોઈએ ને તે બાબત આપે ફરમાવ્યું કે, બહેતર એ છે કે મિસરના લોકોએ પોતાના માટે પસંદ કરીને હાકીમની જગ્યા પુરવાની ગોઠવણ કરી લેવી જોઈએ અર્થાત લોકોએ મોહમ્મદ બિન અબુબકરની પસંદગી જણાવી અને

ખિલાફતની કચેરીમાં આવીને તેમની નીમણુંક અને અબદુલ્લાની બરતરફી કરાવી ને તે બાબતના હુકમ જારી થઈ ગયા. મોહમ્મદ બિન અબુબકર મિસર તરફ રવાના થયા ને તેમની સાથે ઘણા લોકો મદાગસ્કરીન તથા અન્સાર પૈકીમાંથી આવ્યા કારણ કે, અબદુલ્લાના જીવ-મેની ખાતરી થાય આ કારણે (ટોળો) ત્રીજી મંજિલ પર પહોંચ્યો હતો તેટલામાં એક હબશી ગુલામ નજરે પડ્યો કે જે ઘણીજ ઝડપથી હંટણીને લઈને જતો હતો. ને તેની ચાલથી જણાતું હતું કે યા તો તે કોઈ ખેપીઓ હોય અથવા તો કોઈ તોહોમતવાળો આરોપી નાશી જતો હોય. એમ લાગતું. અસહાબીઓએ તેને પકડીને પૂછ્યું પરંતુ તે પકડાઈ જવાથી: એવો ગાબરો બની ગયો કે ઘડીમાં હઝરત અમીરૂલમોઅમીનીનનો કાસદ અને ઘડીમાં મરવાનનો. જ્યારે અસહાબીઓએ દિલાસો આપી પૂછ્યું તો તેણે કહ્યું કે હું હઝરત અમીરૂલમોઅમીનીનનો કાગળ મિસરના હાકીમ પાસે લઈને જઈ છું.

અરહાબ—મિસરના અમલદાર તો અહિંજ હાજર છે. (મોહમ્મદ બિન અબુબકર તરફ ઇશારો કરીને)

ગુલામ—આ માણસ મારો કાગળ લેનારા નથી (જેના ઉપર કાગળ લખ્યો છે તે આ નથી) હું તો અબ્દુલાહ બિન સઅદ બિન અબી સરહની સેવામાં જઈ છું.

એક બુઝૂર્ગ—(ગુલામ પર નજર કરીને) એશક આ હઝરત અમીરૂલમોઅમીનીનનોજ ગુલામ છે. હું ઓળખું છું.

અરહાબ—હીક ત્યારે તે કાગળ બતાવો ક્યાં છે ?

ગુલામ—મારી પાસે નથી.

બધા સાહેબોએ ઝડતી લીધી. તો કંઈ પણ મળ્યું નહિ. છેવટે પાણીના છીંકામાં કંઈ વસ્તુ હાલતી જણાઈ. તેને લઈ ઉઘાડ્યું તો કાગળ હતો. મોહમ્મદ ખિન અય્યુબકરે તેને વાંચ્યો. ને બધાઓને સંભળાવ્યો. તેની હકીકત નીચે પ્રમાણે છે.

“ અબ્દુલ્લા ખિન સઅદ ખિન અબી સરહ તરફ.

જ્યારે મોહમ્મદ ખિન અય્યુબકર રદી૦ શલાણા શલાણા માણુસો સાથે તમારી પાસે પહોંચે તો તેમને કાંઈ પણ યુક્તિથી કતલ કરી નાખવા અને નિમણુંકનો જે હુકમ આવ્યો હોય તેને રદ સમજશો, ને જ્યારે ખીજો હુકમ આ તરફથી ન પહોંચે ત્યાં સુધી તમારા સિવાય ખીજની નીમણુંક પણ રદ સમજવી. તમે પોતેજ કાયમ છો તે જાણવું. જે માણુસો તમારી વાતો કરનારા છે તેમને પણ કતલ કરી નાખો ”

આ હકીકત જોઈ તમામ સાહેબોના રંગ બદલાઈ ગયા. ને સ્તબ્ધ થઈ ગયા આ સ્થળેથી મદીને તૈયમે પરત આવ્યા અને કાગળ ઉપર સીલ કરી બંધ કરી દીધો.

મદીને આવી આ સાહેબોએ હઝરત તત્રહા રદી૦ હઝરત અલી રદી૦ હઝરત સઅદ રદી૦ અને ખીજ સાહેબોને એકઠા કરી આ હકીકતથી જાણીતા કર્યા. લોકોને ઘણો ક્રોધ ચઢ્યો અને હઝરત અબ્દુલ્લાહ મસકદ વિગેરેની હકીકતોએ વધારે અગ્ની સળગાવી

ને આ ગુલામ ને કોપે એટલો બધો વધારો કર્યો કે લોકોએ હઝરત ઉસમાનના ઘરને ઘેરી લીધું, હઝરત અલી કરં વં એ આ હકીકત જોઈ. હઝરત તલહાની સાથે હઝરત ઝુબૈર હઝરત સઅદ તથા હઝરત અમાર તથા ખીજા અરહાબીઓ આપની પાસે આવ્યા અને ગુલામને દેખાડી પૂછ્યું કે આ ગુલામ આપનો છે ?

હઝરત ઉસમાન—ખેશક આ મારો ગુલામ છે.

હઝરત અલી કરં વં—અને આ ઉંટણી ?

હઝરત ઉસમાન—તે પણ મારી છે.

હઝરત અલી—(કાગળ બતાવી) આ કાગળ આપેજ લખ્યો છે ?

હઝરત ઉસમાન—પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક કહું છું કે મેં આ કાગળ નથી લખ્યો કે નથી લખાવ્યો. હું તે વિષે કાંઈ જાણતો નથી.

હઝરત અલી—કાગળ ઉપર સિક્કો પણ આપનો છે ?

હઝરત ઉસમાન—ખેશક આ મહોર મારી છે.

હઝરત અલી—કાગળ આપનો, ગુલામ આપનો, ઉંટણી પણ આપની ને મહોર આપની છતાં પણ આપ અમલુ છો. ?

હઝરત ઉસમાન—હું ખીજી વખત પણ કસમ ખાઈ કહું છું કે ન તો મેં કાગળ લખ્યો છે, કે ન લખાવ્યો છે, કે ન તો કાગળ આપીને ગુલામને મોકલ્યો છે ?

હઝરત અલી તથા ખીન્ન અરઝાખીઓ ચાલ્યા આવ્યા. તબ-
વીન્ન કયા પછી જણાયું કે આ કારસ્તાન મરવાનતું છે. લોકોએ
રકઝક કરી કે આપ તેને સોંપી દો. કારણ કે તે આપના ઘરમાં
હાજર હતો. પરંતુ આપે ઇનકાર બતાવ્યો. (આવું કરવું આપનું
વ્યાજખી હતું જે માણસ આપના આશ્રયમાં આવે. જે કે તે ગમે
તેવું ગુન્હેગાર હોય તો પણ તેનું રક્ષણ કરવું એ ખાસ આપની
દરજ હતી. ને ઇસ્લામનો પણ એજ હેતુ છે) હવે ટોળાં પડી ગયાં
એક ટોળું હઝરત ઉસમાનને નિર્દય માને છે. ને ખીન્નું કહેતું હતું
કે જે તે કર્તવ્ય આપનું ન હોય તો મરવાનને શા માટે અમને નથી
સોંપી દેતા. છેવટે તેનું પરિણામ એવું આવ્યું કે લોકોએ હઝરતના ઘર
પર ઘેરો નાખ્યો ને તે એટલે સુધી કે અંદર પાણી ભરીને પણ કોઇ ન જઇ
શકે નહિ ? આપે બીંત ઉપરથી જોઈને કહ્યું કે આ ટોળામાં હઝરત
અલી છે કે ઉત્તર આખ્યો કે નથી. આપે કહ્યું કે કોઇ તેઓ સુધી
અમારી તરફનો સંદેશો પહોંચાડી દેશે. અર્થાત જ્યારે હઝરતઅલી કર૦
૧૦ ને આ ખખર થઇ તો આપે ત્રણ મશકો પાણીની મોકલી પરંતુ
આ પાણી પણ ઝપાઝપી અને કાપાકાપી થયા બાદ તેમને પહોંચ્યું
પછી હઝરતઅલીને ખખર મળી કે કદાચ મરવાન સ્વાધીન નહિ થશે
તો હઝરત ઉસમાન માર્યા જશે. (શહીદ થઇ જશે) આપે હઝરત
ઇમામહસન અને હઝરત ઇમામહુસેનને હુકમ આપ્યો કે તલવારો લઇને
હઝરતના આરણા ઉપર ઉભા રહો ને કોઇને અંદર દાખલ થવા દેશે
નહિ હઝરત ઝુમૈર રદી૦ તથા હઝરત તલહા રદી૦ એ પણ પોતાના
દીકરાઓને આવોજ હુકમ આપ્યો. તેનું પરિણામ એ આવ્યું કે
દુસ્મનો રોકાઇ ગયા.

મોહમ્મદ બિન અબુબકરે જોયું કે મામલો ગંભીર છે અર્થાત તેમણે તીર મારવાની શરૂઆત કરી ને તે એટલે સુધી કે હઝરત ઇમામ હુસેન ઝખમી થઇ ગયા ને આપની સાથે કન્યર રહીં એ પણ ઝખમ ખાધા આ બનાવથી એવા ગમરાયા કે એ :એક સાહેબોને ધાયલ થએલા જોઈ બની હાશમા (હાશમની એલાદના લોકો બગડી જઈ (હસ્તેરાઈ) ગળખ કરી નાખશે અને હમારી ધારણા (હેતુ) પાર પડશે નહિ. માટે બહેતર એ છે કે બે માણસો ભીંતપરથી અંદર જઈ આપને શહીદ કરી નાખે. તેવીજ રીતે વગર વિલંબે આ બખેડાનો અંત આવી ખુલાસો થઈ જશે માટે એજ ઇરાદા મુજબ મોહમ્મદ બિન અબુબકર અને બે માણસો ભીંત ઉપરથી કૂદી અંદર ગયા. હઝરત હિસ્માન રહીં પોતાની બીબી સાહેબાસહ અંદર હતા. મોહમ્મદ બિન અબુબકરે આપના :દાઢી પકડી આપે ફરમાવ્યું “ તારો પિતા આ સ્થિતી જોત તો શું કહેત એકદમ તેમનો હાથ ઢીલો પડી ગયો. તેવામાં પેલા બે માણસોએ આપને શહીદ કરી નાખ્યા. ને ત્રણે જણ છાના છાના ચાલ્યા ગયા. આ બનાવને જોઈ તેમની પવિત્ર બીબી સાહેબે ઘણો શોરબકાર કર્યો. પરંતુ બહાર શોરબકાર ઘણોજ થતો હતો જેથી કોઈએ સાંભળ્યું નહિ. આપે ભીંત ઉપર ચઢીને મોટેથી કહ્યું “ લોકો હઝરત અમીરલ મોમીનીન શહીદ થઈ ગયા હવે તો વઢવાડ સંપૂર્ણ કરો ” લોકો દોડી ગયા તો ખરેખર આપ કપાઈ ગએલા જઘાયા ઇન્નાલિલ્લાહે વ ઇન્ના ઇલયહે રાજ્જેન. જ્યારે આ બખર હઝરતઅલી રહીં હઝરત તલહા, હઝરત ઝુબૈર હઝરત સઅદ વીગેરે અસહાબી સાહેબોને પહોંચી તો તરત બાવલાની

સ્થિતીમાં આપ પહોંચ્યા ને આ બનાવ જોઈને મોઢામાં આંગળો દાખી રહી ગયા.

હઝરતઅલી કરં વં ઘણાજ ક્રોધમાં હતા આપે હઝરત ઇમામ હસનને થપડ મારી તથા હઝરત ઇમામહુસેનની છાતીમાં મૂકો માર્યો અને કહ્યું કે તમે લોકો અહિં હાજર હતા છતાં હઝરત ઉસમાન રહીં સુધી લોકો કેવી રીતે પહોંચી શક્યા ? મોહમદ બિન તલહા રહીં અને અબ્દુલ્લાહબિન ઝુબૈર રહીં ને પણ ઘણાજ સખ્ત શબ્દોમાં હુપ્દા આપ્યો.

સ્વર્ગવાસ (વફાત) પછીની હકીકતો.

લોક ગાબરા બની જઈ હઝરતઅલી રહીં ના સેવામાં હાજર થયા અને કહેવા લાગ્યા કે આપ હાથ લંબાવો કારણકે અમે બચઅત કરીએ. આપે ફરમાવ્યું કે ખલીફાની પસંદગી કરવાનું કામ બદરના લોકોનું છે નહિકે સામાન્ય માણસનું અર્થાત બદરના લોકો હાજર થયા અને કહ્યું કે હાલની સ્થિતી જોતાં ખિલાફતને હકદાર આપથી વધારે કોઈ નથી જેથી આપથી લોકોએ બચઅત કરી લીધી.

મરવાન નાશી ગયો હતો. અને ખિલાફત તથા બચઅતથી પરવાર્યા પછી હઝરત અલી કરં વં એ હઝરત ઉસમાનની બીબી સાહેબાથી પછયું કે હઝરતને કોણે કતલ કર્યા. આપે (બીબી સાહેબે જવાબ વાળ્યો કે હું જાણખી શકતી નથી; પરંતુ જે માણસો શરમાં પેસી ગયા હતા અને તેમનુંજ આ કામ છે, તેમની સાથે

મોહમ્મદ બિન અય્યુબકર રદી૦ પણ હતા. હઝરત અલી કર૦ વ૦ એ તાબડતોમ મોહમ્મદને બોલાવી તમામ હકીકત પૂછી. તેમણે કહ્યું કે હું બેશક ધરમાં પેસી ગયો હતો. અને હઝરત ઉસમાનને શહીદ કરવાનો મારો ધરાદો હતો. પરંતુ તેમણે એવા વાક્યો કહ્યા કે જેના સાંભળવા ૧ હું કંપી ગયો ને તરત ધરાદાને ફેરવી દીધો. હું પરવર દિગારની સેવામાં તોળા કહું છું. પરવરદિગાર સારી રીતે જાણે છે. મેં નતો તેમને ઝાલ્યા. અથવા નતો મેં તેમને શહીદ કર્યા. હઝરતની બીજી સાહેબાએ તેમને વાતની સત્યતા બતાવી ટેકો આપ્યો.

હઝરત ઈબ્ન અસાકર રદી૦ કનાના રદી૦ (સુફીયાના ગુલામ) થી રિવાયત કરે છે કે, હઝરત ઉસમાન રદી૦ ને કતલ કરનાર એક જાન નામે મિસરનો રહેવાસી હતો.

હઝરત મુગીરા બિંશઈમ રદી૦ એ હઝરત ઉસમાનની સેવામાં અરજ કરી કે “ આપ મુસલમાનોના ખલીફા અને અમીર મોમીનીન છો. કદાચ બહાર પધારશો તો પણ આપના ઉપર જીવ કુરબાન કરી આપને મદદ આપનારા આપના માણસો હાજર છે. પરવરદિગાર સારી રીતે જાણે છે કે આપ સત્ય પર છો. ને આપના વિરૂધ્ધો અસત્ય પર છે. અગર મરકે શરીફ આપ રવાના થઈ જાઓ. ત્યાં આપના વિરૂધ્ધો આપનું કંઈ પણ કરી શકનારા નથી. કેમકે તે હરમશરીફ છે અથવા શામ તરફ રવાના થાઓ. હઝરત મઆવીઆ આપને મદદ કરવા માટે તૈયાર છે. ” હઝરત અમીર મોમીનીને જવાબ દીધો કે હું વહવાડ કરવાનું નથી ઇચ્છતો. વાર આ કંઈ બાજબી ને સારી વાત છે કે રસુલ સ૦ અ૦

વં નો ખલિફો થઈને મુસલમાનોના લોહી વહેતા કરે? મક્કા મોઅઝ્ઝમે પહોં જવાની જરૂર નથી કારણ કે તે પરિત હરમશરીફ છે હઝરત રસુલે ખુદા સં અં વં નો હુકમ છે કે જે માણસ હરમ શરીફમાં કંઈ તોફાન ફિત્નન કરશે તો તેના ઉપર અર્ધી સૃષ્ટિનું દુઃખ થશે. નતો હું શામ જઈશ. કયામતથી હઝરત રસુલ સં અં વં ની હદ અને મારા હિજરતના સ્થળને મૂકી દઉં?

હઝરત ઇબ્ન અસાકર રહીં પ્રમાણે છે કે અમુસુદ્દલ ફદ્દમાં ફેરો ધાલવાના ઇરાદાથી હઝરત અમીરલ મોમીનીનની પાસે ગયા તો આપે કહ્યું. કે મારી દસ અમાનતો ખુદાની પાસે છે.

(૧) રસુલે ખુદા સં અં વં એ કરેલા ઇરાદા મુજબ ઇસ્લામમાં હું ગોથા નંબરે મુસલમાન છું.

(૨) હઝરત સં અં વં ની એક દીકરીનો નિકાહ મારી સાથે થયો છે.

(૩) જ્યારે તેમનો સ્વર્ગવાસ થયો તો ખીજ દીકરી પણ મારા નિકાહમાં આવ્યા.

(૪) મેં કોઈ દિવસ રાગતો શોખ કર્યો નથી

(૫) કોઈનું ખોટું કવું એવી ઇચ્છા મારી કોઈ દિવસ પણ અમ નથી.

(૬) જ્યારથી (જે દિવસથી) મેં હઝરત સં અં વં વા

અચઅત લીધી છે તે દિવસથી મારા જમણા હાથને મારા શરીરના ગુપ્ત ભાગને તે હાથ અડકાડ્યો નથી.

(૭) દરેક શુક્રવારે મેં એક ગુલામ મુક્ત કર્યો છે. ભોગજોગે તે બામતની ભુલ થાય તો કડા અઢા કરી.

(૮) કોઇ દિવસ હું વ્યભિચારનો આરોપી કર્યો નથી ઇસ્લામ લાંબા પછી પણ નહિ ને તે પહેલાં પણ નહિ.

(૯) કોઇ દિવસ ચોરી કરી નથી.

(૧૦) કુરઆન શરીફની હુકુમ અન્યરના સમયને અનુસરીને ગોઠવણ કરી છે.

હજરત ઉસમાન રદી૦ ની શહાદત સને ૩ હિજરી દરમ્યાન શનીવારના રોજ મગરીય અને ઇશાની વચ્ચે થઇ હતી. તુરબત મુખા નક બકીઆમાં છે.

એમના જીવનમાં ઘણીક વાતો છે ને ઉમર ૮૦ થી લઈને ૯૦ વરસ સુધીની બતાવવામાં આવે છે હજરત ઝુબેર રદી૦ એ જનાઝાની નમાઝ પઢાવી. ને કબરમાં પણ ઉતાર્યા

ઝહરી રદી૦ ફરમાવે છે કે મેં સમદ બિન મસીબથી હજરત ઉસમાનની શહાદતની હકીકત પૂછી. તો તેમણે જવાબ આપ્યો કે હજરત અમીરલ મોમીની. વગર વાંકે માર્યા ગયા. જેણે એમને શહીદ કર્યા તે માણસ બલિમ હતો ને જે તેમની સામે ન થયો તે લાયક હતો.

યઝીદ બિન હખીમ કહે છે કે જે લોકોએ હઝરત ઉસમાન ઉપર બળવો કર્યો તે બધા ગાંડા થઈ ગયા હઝીરા કહે છે કે સર્વથી પહેલ વહેણે તોશાન હઝરત ઉસમાનની શહાદત છે અને છેવટે દબલતું જાહેર થવું પરવરદિગારના સમ કે જે માણસ હઝરત ઉસમાનની શહાદત બાબત જરાપણુ રાજી થશે ખેરાક તે માણસ દબલનો તાબેદાર હશે.

હાકિમ બિન કેસ રદી૦ ફરમાવે છે કે હઝરતઅલી કર૦ ૧૦ જમલના યુદ્ધ પ્રસંગે ફરમાવતા હતા કે “પાક પરવરદિગાર તો સારી રીતે જાણે છે કે ઉસમાન રદી૦ ના ખુનથી બિલકુલ હું નિર્દોષ છું જે દિવસે તે શહીદ થયા તે દિવસે મારી અકલ પણ નકામી થઈ ગઈ હતી ” સમરા ફરમાવે છે કે ઇસ્લામ એક મજબૂત કિલાની અંદર હતું પરંતુ હઝરત ઉસમાન રદી૦ ની શહાદત થયા પછી તેની મજબૂતીમાં તથાવત આવી ગયા ને તે તક્લાવત કયામત સુધી કાયમ રહેશે ને તેમની શહાદત થવાના કારણે મદીનામાંથી ખિલાફત નીકળી ગઈ. આપની અંગુઠી ઉપર આમનતો બિલ્લજી ખલકા ફરસવાહા કાતરેલું હતું.

આપના સમયમાં ઇસ્લામના આલીમોએ સ્વર્ગવાસ કર્યો તેમના નામો નીચે પ્રમાણે—

સરાકા બિન માલિક બિન જઅશમ, હખમારીન શખર હાતિમ બિન અયુ બલતાઅ—અયાઝ બિન ઝહીર—અયુ અસદલ સાઅદી—એસ બિન સામત હરસબિન નોફલ અબ્દુલ્લાહ બિન હઝાફા એદ બિન ખારજલ લખીદ શાઅર—મુમીમ મઆઝ બિન ઉમર બિન લજમુહ—મઅબ્દ બિન

અખ્યાસ મહકમ બિન અમુ ક્ષાતમાતુલ દોસી-અખુલ બાબાહ-બિન અખુલ મનઝર નધમ બિન મસઉદલ અશજઘ વિગેરે સાહેબો.

હઝરત અમીરલ મોમીનીનના સંબંધમાં હદીસો.

ઇમામ ખુખારી રહીં તથા ઇમામ મુસ્લીમ રહીં હઝરત આ-યશા સિદ્દિકાથી રિવાયત કરે છે કે હઝરત સં અં વં એ પોતાના કુરતા મુખારકના ઃદામ ન મમેટી લીધા અને કહ્યું કે હઝરત કિસ-માનથી ફરિસ્તાઓ પણ શરમાય છે તો હું કેમ ન શરમાવું.

તિરમીઝી શરીફની રિવાયત છે કે હઝરત સં અં વં અસ-રના લશ્કરની તૈયારીમાં રોકાયેલા હતા. તેટલામાં હઝરત કિસમાને ૧૦૦ ઊંટ સામાન સાથે લાવીને હાજર કર્યા. થોડીક વાર પછી બીજા ૧૦૦ લાવ્યા એટલે સુધી કે ત્રણસોની સંખ્યા થઇ. હઝરત સં અં વં એ ફરમાવ્યું કે કિસમાન રહીં હવે કોઇ નશલ કામ ન કરે તો પણ બસ છે. તિરમીઝી શરીફમાં છે કે હઝરત કિસમાન રહીં હઝરત સં અં વં ના એલચી તરીકે મક્કા મુઅઝ્જમા તરફ ગયા હતા. મતલબ કે આમની નિંદામાં તમામ સાહેબોની બચ્ચતના પ્રસંગે સં અં વં એ ફરમાવ્યું કે હઝરત કિસમાન ખુદા અને તેના રસુલના કામ માટે ગએલા છે જેથી તેમના હાથને બદલે આપના હાથ મુખારકમાં બચ્ચત કરી લીધી જાહેર છે કે હુઝ-રનો હાથ હઝરત કિસમાનના હાથથી કેવો હશે ને તેની પવિત્રતા અને મોદાદ બાબત તો કહેવું જ શું.

હઝરત અલી રદી૦ ફરમાવે છે કે હઝરત સ૦ અ૦ વ૦ એ ફરમાવ્યું કે કદાચ મારે ૪૦ દીકરીઓ થાત તો એક પછી એક એવી રીતે હઝરત ઉસમાનથી નિકાલ કરી દેત.

હઝરત ઇમામ હસન રદી૦ ફરમાવે છે કે હઝરત ઉસમાન એટલા બધા શરમવાળા ને લાજવાળા હતા કે ન્હાતી વખત આરાજ બંધ કરી દેતા હતા અને તેવી સ્થિતિમાં પણ લૂગડાં ઉતારતા એટલા બધા શરમાતા કે પોતાની પીઠ સીધી કરી શકતા નહોતા.

તૈયાર છે !  તૈયાર છે !

મશહુર આર્ટીસ્ટના હાથથી ચિત્રાએલાં
સુંદર અને દેખાવડાં ચિત્રોથી છપાએલી

ચિત્રમય ગવહરખન

તૈયાર છે તાકીદે મંગાવો

કીંમત-૧-૮-૦ પો. જુદું

મેનેજર :- “પોલીટીકલ ભોમીઓ”

લાલ દરવાવાજા—અમદાવાદ.

હઝરત અલી કર૦ વ૦

વંશ.

અલી બિન અબુ તાલિબ બિન, અબ્દુલમુત્તલિબ બિન હાશમ
બિન અબ્દમનાફ બિન હશી બિન કલાબ બિન મરદ બિન લખ્વી
બિન ગાલિબ આપ હઝરત સરવરે કાયનાત સ૦ અ૦ વ૦ ના કાકાના
સાહેબબદા (દીકરા) થતા હતા અને આપની માતૃશ્રી સા૦
પણ બની હાશમના વંશ પૈકીનાં હતાં જેથી આપના માતૃશ્રી અને
પિતાશ્રી બની હાશમના વંશના હોવાથી આપ હાશમી કહેવાયા છે.

લકબ.

હઝરતઅલી કર૦ વ૦ નો લકબ (ઉપનામ) અયુલહસન
અને અયુતુરાબ : હતો એક સમયે આપ બીબી ફાતમા રહી. યા
નારાજ થઈ મસ્જિદમાં સૂઈ રહ્યા હતા. તે દરમ્યાનમાં હઝરત સ૦
અ૦ વ૦ ત્યાં પધાર્યા અને શરીર ઉપરથી ખેપડ (ધુળ) સાફ કરવા
લાગ્યા ને વારે વારે કહેતા હતા કે અયુતુરાબ ઉઠો આજ કારણ આ

લકબનું છે જે માણસ આપને અયુતુરાય કહેતો હતો તેનાથી આપ ધણા રાજ થતા હતા.

ઇસ્લામ ક'બુલ કરવું.

આપ શરમાવે છે કે જનાબ સં અં વં જે વખત મુકરર થયા તેના બીજા દિવસે હું મુસલમાન થયો તે વખતે આપની કિમત ૮ અથવા ૯ વરસની હતી હઝરત હસન બિન ઝેદ બિન હસન રહીં કહે છે કે આપે કોઈ દિવસ મુર્તિપૂજા કરી નથી ને બધાની પહેલાં આપજ મુસલમાન થયા કુરઆન શરીફના વિદ્વાન બહાદુરીમાં એકા ભક્તિ અને ઇબાદતમાં ધણા નામવર ખતીબ હતા હઝરત બીબી શાતમા રહીં ના પતિ હોવાથી તેમજ કુરઆનશરીફની ગોઠવણ કરનારાઓમાં આપનો દરજ્જો મોટો હતો બની હાશમમાં સર્વ કરતાં પહેલાં ખલિફા આપ હતા ને અસ્હાબ અશરા મુબશરામાં આપની પણ ગણતરી છે.

સ્વરૂપ.

સાધારણ કદ બેવડું શરીર માથામાં વાળ ઓછા તમામ શરીર ઉપર મોટા મોટા વાળ અને દાઢી મોટી હતી.

થોડાક બનાવો.

બ્યારે હઝરત સં અં વં મદીને શરીફ જતા રહ્યા તે વખત લોકોની જેટલી અનામતો હઝરત સં અં વં ની પાસે

હતી તે તમામ હજરત અલી કર૦ વ૦ ને સોંપી હુકમ કર્યો કે
 બધાને પાંચી આપી દો. તે સિવાય હજરત રસુલે ખુલ સ૦ અ૦
 વ૦ એ વસીયતો પહોંચાડવાનો પણ હુકમ કર્યો અર્થાત આપ બધા
 હુકમેનો અમલ કરી બધ્યાં અને બીબીસહ મદીનામાં આવતા રહ્યા
 એકંદર લડાઈઓમાં (ફક્ત બતુકની લડાઈ સિવાય) આપ સામિલ
 હતા ને તમામ લડાઈઓમાં આપની નામવરી મશહૂર છે અને ફેટલીક
 લડાઈઓમાં હજરત સ૦ અ૦ :૧૦ એ લડાઈના નિશાન આપને
 સોંપેલા છે. ઇસ્લામી ફાજના અમલદારનો દરજ્જો મોટો હોય છે.
 આપની બહાદૂરીના બનારો તો ઘણા વધારે છે. ખૈઅરના કિલ્લાનો
 દરવાજો આપેજ તોડ્યો છે- (ઉખેડી નાખ્યો છે) મતલબ કે ઇસ્લા-
 મને આપની જાતથી અસંખ્ય ફાયદા પહોંચ્યા છે. તત્વજ્ઞાન (તસવ્વુફ)
 ના ચારે રસ્તા કાદરીયા-નકશબંદીયા-સહોરવરદીયા-ચિશતિયા ની
 ખુષ્ટિ આપેજ કરેલી છે. ને એકસો બ્યાસી હદીસોના રચનાર આપ
 છે અને નીચેના સાહેબોએ રિવાયતો કરી છે.

ઇમામ હસન રહી૦ ઇમામ હુસેન રહી૦ મોહમ્મદ બિનુલ હનીફા
 ઇબ્ન મસૂદ રહી૦ ઇબ્ન ઉમર રહી૦ ઇબ્ન અબ્બાસ રહી૦ ઇબ્ન
 ઝબ્ર રહી૦ ઇબ્ન મુસા રહી૦ એદ બિન અકરમ રહી૦ અબુ સઈદ
 જાબિર બિન અબ્દુલ્લા અબુ ઇમામાહ અબુ હુરૈરા રહી૦ અને
 બીજા અસહાબો.

હજરતઅલી કર૦ વ૦ ના સંબંધમાં બીજા
 અસ્હાબોનાં અભિપ્રાયો.

હજરત સઅદ બિન વકાસ રહી૦ કહે છે કે હજરત સ૦ અ૦

૧૦ એ બતુકના યદ્દમાં આપને પોતાના નાયબ બનાવીને મદીના શરી-
શમાં રહેવાનો હુકમ કર્યો તે ઉપર આપે અરજ કરી કે મને હઝરત
સ. અ. ૧ કોમળ બચ્ચાંઓ અને સ્ત્રીઓ ઉપર ખલીફા બનાવે છે
હુઝુરે હુકમ કર્યો કે તમારે રાજ થવું જોઈએ કે હું હઝરત
લાઝન અલયહિસ્સલામની માફક હઝરત મુસાના નાયબ બનાવીને
બાકે છું.

હઝરત ઇમામ અહમદ હાંમલ રદી૦ ફરમાવે છે કે, હદીસોથી
જેટલા ફાયદા આપના સાબિત થયા છે. ખીજા કોઈ પણ બુઝુગથી
તેટલા થયા નથી હઝરત સઅદ બિન વકાસ ફરમાવે છે કે જ્યારે
આયત નહ્યો અંબના બનાવ અંબના અકુમ ઉતરી ત્યારે
હઝરતઅલી હઝરત ફાતમા, હઝરત ઇમામહસન, હઝરત ઇમામહુસેનને
બોલાવ્યા. અને દુઆ માગી કે પરવરદિગાર મારા યોગાના આ
માનવંતા છે.

હઝરત અબુ શરીમા રદી૦ તથા ઝૈદ બિન અરકમ રદી૦ફરમાવે છે
કે જનાબ સરવરે કાયનાતે હુકમ ફરમાવ્યો કે જેના અલી રદી૦ મા-
લિક છે, તેનો હું પણ માલિક છું.

તિરમીઝી રદી૦ અને હાકમ રદી૦ એ ખુરીદાની રિવાયત કરી કે
જનાબ હઝરત સ૦ અ૦ ૧૦ એ હુકમ ફરમાવ્યો કે, ચાર માણસોથી
મહોબત કરવાનો મને હુકમ મળ્યો છે. જેમાંથી એક તો હઝરત અલી
છે. અબુ સમદ ખદરી રદી૦ કહે છે કે, ઇસ્લામથી ફરી ગયેલો માણસ
તે છે કે, જે હઝરત અલી રદી૦ ને ખોટા કહે છે.

હઝરત ઇબ્ન સઅદ રદીં એ હઝરત અલી રદીં ને કહ્યું કે તેનું શું કારણ છે આપે બીજા અસહાબીઓના સંબંધમાં ઘણી હદીસો રચી છે. જવાબ આપ્યો કે, જ્યારે મારે કંઈ પૂજવાની જરૂર પડતી ત્યારે હઝરત સં અં વં તેનો ખુલાસો કરીને સમજાવી દેતા. હતા ને જ્યારે હું છાના રહેતો ત્યારે હઝરત સં અં વં મને પૂછતા હતા.

હઝરત ઉમર રદીં ફરમાવે છે કે, હઝરત અલી કરં વં અમો વધા કરતાં વહિવટમાં વધારે હોશિયાર છે.

ઇબ્ન મસઉદ રદીં ફરમાવે છે કે, અમોએ જ્યારે કોઈ પ્રસંગે હઝરતઅલીથી કોઈ બાબતનો ખુલાસો પૂછ્યો. ત્યારે તેનો જવાબ અમોને ખરોજ મળેલો છે. સત્તર મિન મસઅય્યમ ફરમાવે છે કે, હઝરત અલી વિના બીજા કોઈની હિમત નહોતી કે, દરેક વાતનો જવાબ ખરોખર આવી શકે, અને આપ કહેતા હતા કે, જે કોઈને કંઈ પૂછવું હોય તો મને પૂછો.

હઝરત ઉમ્મુલ મોમીનીન આયશા સિદ્દીકા ફરમાવે છે, સુન્નતોનો વાકિફગાર (માહીતગાર) હઝરતઅલી વિના બીજો કોઈ નથી મસરૂક કહે છે કે વિધા તો ઉમર રદીં અલી કરં વં ઇબ્ન મસઉદ અને અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદીં એટલા માણસો પર સંપૂર્ણ રીતે ખતમ થઈ ગઈ છે.

અબ્દુલ્લા બિન અબ્બાસ બિન અબુરબીઆ ફરમાવે છે કે, હઝ-

રત અલીકર૦ વ૦ નું વિધામાં મુખ્ય પાર્શ્વ સંપૂર્ણ રીતે હતું. તેમજ અશરામુ બશરા અને ખીજા હઝરત સ૦ અ૦ વ૦ ઉપર કુરઆન થનારા (સાચા સેવકો) ઉપર (પહેલ પહેલા મુસલમાન થવાથી તથા હઝરતના જમાઈ હોવાના કારણે તથા ફિકાહ અને સુન્નતોના વિદ્વાન, હિમતવાનને સખાવત વીગેરે કારણોથી) પોતે શ્રેષ્ઠ ગણાયા છે.

ધમ્મન અબ્બાસ કહે છે કે, કુરઆન પાકમાં જે સ્થળે યા અર્યો-દલ લાઝીના આમનુ આવ્યું છે તે સ્થળે હઝરત અલીને જાણવા આપની શાનમાં ત્રણસો આયતો ઉતરી છે.

કેટલાક ઝખરસ્ત અસ્હાબીઓ કહે છે કે, હઝરત અલીમાં અઢાર સદગુણો એવા છે કે તે ખીજાઓમાં નથી.

હઝરત ઉમર રદી૦ ફરમાવે છે કે, હઝરત અલી કર૦ વ૦ માં ત્રણ સદગુણો એવા છે કે, તે પૈકી એકપણ મારામાં હોય તો હું તમામ દુનિયાને તુચ્છગણું (૧) આપ હઝરત સ૦ અ૦ વ૦ ના જમાઈ છે (૨) હઝરત સ૦ અ૦ વ૦ એ હઝરત ફાતમા રદી૦ ને તથા આપને મસ્જિદમાં રહેવાનો હુકમ આપ્યો ને ખીજા બધાને માટે રહેવાનું નાદુસ્ત ઠરાવ્યું. (૩) ખેંચરના યુદ્ધમાં નિશાન આપ્યો.

સઅદ ખિત વકાસ રદી૦ ફરમાવે છે કે હઝરત સ૦ અ૦ વ૦ નું ફરમાન છે કે જે માણસે હઝરતઅલી કર૦ વ૦ ને દુઃખ આપ્યું તે જાણે મને દુઃખ દીધું.

ખિલાફત.

હજરત અમીર મોમીનીન હજરત ઉસ્માનની શહાદત પછી બીજા દિવસે હજરત તલહા તથા હજરત ઝુબૈર સિવાય તમામ અસ્હાબી સાહેબોએ આપથી ખિલાફતની બચાવ લીધી.

બેઉ સાહેબો હજરત આયસા રદીઠ ની સાથે બસરે ગયા અને હજરત ઉસ્માનના ખુનની હકીકત જાહેર કરી જ્યારે હજરતઅલી રદીઠ ને આ બનાવોની ખબર થઈ તો આપ પશુ દરમ્યાનમાં ગયા. અને જમાદીયુલ આખર ૩૬ હિજરીમાં જબલના યુદ્ધનો મામલો બન્યો આ લડાઈમાં હજરત તલહા હજરત ઝુબૈર તેર હજાર માણસો સાથે શહીદ થયા આપ પંદર દિવસ બસરામાં રહી કુદા તરફ રવાના થયા.

હજરત અમીર મઆવીઆ રદીઠએ સને ૩૭ હિજરીમાં આપથી યુદ્ધની શરૂઆત કરી અને સુફયનમાં ફાળે એકઠી કરી થોડા દિવસ સુધી તો ઝપાઝપી થતી રહી પછીથી અમીર મઆવીઆના સાથીઓએ કુરઆનશરીફ ઉંચા કર્યા અને લડાઈ બંધ થઈ બેઉ ટોળા તરફથી બે હાકીમો મુકરર કર્યા કારણકે સલાહકારીની વાતો કરે હજરત મઆવીઆના તરફથી હજરત ઉમર બિનલ આસ અને હજરતઅલી તરફથી હજરત અબુમુસા અશઅરી મુકરર કરવામાં આવ્યા ને એક કરારનામું લખવામાં આવ્યું. જેનો અનુલ આવતી સાલથી કરવામાં આવશે એવો ઠરાવ કર્યો.

આ પછી લોકોએ પોતપોતાના ઘરનો રસ્તો લીધો હજરતઅલી

કર૦ વ૦ કુદે ગયા પરંતુ આ તકરારમાં ખ્વારજ લોકો આપથી જુદા થઇ ગયા ને તે અમાગીઓએ આપની ખિલાફતથી ઇનકાર કર્યો ને લા હુકમ ઇલ્લાહ (ખુદા સિવાય બીજા કોઇનો હુકમ નથી) નો પોકાર કરવા લાગ્યા આ લોકો વરીયા નદી પાસે એકઠા થયા ને તેમનો મુકાબલો હઝરત અમાસે કર્યો પરિણામ એ આવ્યું કે કંઈક લોકો માણી માગીને હઝરતઅલી કર૦ વ૦ ની સેવામાં હાજર થઇ ગયા અને બાકીના નહરવાં તરફ જતા રહ્યા. અને મુસાફર લોકોને લુટવા લાગ્યા—સને ૩૮ હિજરીમાં હઝરતઅલીએ તે લોકોને સારી રીતે ઠીક કર્યા.

સને ૩૮ હિજરીના શયખાન માસમાં હઝરત ઉમર ખિનલઆસ તથા હઝરત અબુમુસા અશઅરી અને બીજા અસહાબીઓ અરઝહ મુકામે પ્રથમ કરેલા કરારનામા ઉપર વિચાર કરવા સાર એકઠા થયા એક અસહાબોમાં વાતચીત થઇ ત્યાર બાદ હઝરત અબુમુસા અસઅરીએ હઝરતઅલી કર૦ વ૦ ને બરતરફ કરી દીધા મુકરર કરી અપઅત કરી લીધી—આ વાત ઉપર ઘણાજ જુદા મત બંધાયા અને લોકોએ હઝરતઅલી કર૦ વ૦ ને ફસ્તુર પ્રમાણે ઇસ્લામના ખલિફા કાયમ રાખ્યા.

સ્વર્ગવાસ વફાત.

ઇસ્લામી દુનિયા સારી રીતે જાણે છે કે હઝરત અબુબકર સિદ્દીક રદી૦ હઝરત ઉમર ફારૂક રદી૦ હઝરત ઉસમાન જિજનુરન

રદી૦ હઝરતઅલી કર૦ : વજ્જી વીગેરે સાહેબોએ : દીન ઇસ્લામ નાટે કેટકેટલી તજવીજો કરી છે અને હઝરત સ૦ અ૦ વ૦ ની શરીઅતનો દુનિયામાં કેવી રીતે પ્રસાર કર્યો હકીકતમાં જો આ મહાત્માઓ ન હોત તો દુનિયામાં ઇસ્લામની નિશાની પણ બાકી ના રહેત ને જેવી રીતે ઇસાઈ પારસી યહૂદી-વહદાનીયતથી લુલા પડી આમ તેમ રખડતા શ્રે છે તેવીજ રીતે મુસલમાનો પણ ખોટી હાલતમાં રખડતા પરંતુ પરવરદિગારનો અપાર આભાર છે કે તેણે પોતાના મહેશુમે પાક સ૦ અ૦ વ૦ ના પછી પણ એવા 'મુઝુર્ગ' મહાત્માઓના પવિત્ર હસ્તમાં આ દીને ઇસ્લામની અમાનત મૂકી કે જેમણે દરેક પ્રકારે તેની સેવા બજાવી જોકે તેમને તેનો બદલો સંસારમાં દુઃખ અને મુસીબત વિના બીજાં કંઈ પણ મળ્યું નથી છતાં તેઓ તેમાં પણ રાજી રહ્યા ને પોતાની ધારણા અને હેતુઓને પૂરી રીતે પાર પાડ્યા-જઝાકદલાહે ફિદારેન ખયરા.

જુઓ કે પહેલા ખલીફા હઝરત અબાઅકર : સિદીક રદી૦ નો સ્વર્ગવાસ પણ આપના સ્વર્ગવાસનાં નજીકજ થયો છે અને આપ ઇન્ની ફઆલલ લમાયુરીદ (અમે જે ઇબ્દીએ છીએ તે કરીએ છીએ) કહેતાં કહેતાં શહીદ થયા બીજા ખલીફા હઝરત ઉમર રદી૦ ને એક નાલાયક અભાગી અને કનિષ્ઠ માણસે શહીદ કર્યા ત્રીજા ખલીફા હઝરત ઉસમાન રદી૦ નો પણ આવીજ રીતે બનાવ બન્યો હવે રહ્યા હઝરતઅલી રદી૦ કે જેઓ ચોથા ખલીફા આપના નસીબમાં પણ શહાદતનો લેખ લખેલો હતો. હકીકતમાં આપની શહાદત થઈ જવાથી ઇસ્લામની કિનાત અને ખિલાફતનો માર્ગ પૂરો

થઈ ગયો ઇન્ના લિલ્લાહે વ ઇન્ના ઇલયહે રાજેઉન જ્યારે નાલાયક લોકોએ જોયું કે હઝરત અમીર મચ્ચાવીઆ અને હઝરતઅલી કર૦ વ૦ વચ્ચે અણુબનાવ થઈ ગયો. તો ત્રણ અભાગીઓ અબ્દુરહિમાન ઇબ્ન ખલહમ લમરાવી બક્ર જિન અબ્દુલ્લાહ અલમામી ઉમર જિન બકીરલ તમીમી એ ધરાદો કર્યો કે હઝરતઅલી કર૦ વ૦ હઝરત અમીર મચ્ચાવીઆ રદી૦ ઉમર જિનુલઆસ રદી૦ એ ત્રણેને શહીદ કરીએ નાખીએ ઝાલીમેએ આ પણ ન સોચ્યું કે આ જુદાઈ (અણુબનાવ) સારા માટે છે કે ખોટા માટે છે પરંતુ તેઓ શું કરે જ્યારે આવી રીતે સોચ કરવાની સમજ તેમનામાં હોત તો શા માટે આવો કનિષ્ઠ ધરાદો તે લોકો કરત અર્થાત ઇબ્ન હઝરતઅલી કર૦ વ૦ ની બક્ર હઝરત મચ્ચાવીઆને ઉમરએ હઝરત ઉમર જિનલ આસની શહાદત કરવાનો (દાર કરવાનો) ધરાદો કર્યો ને એવો ઠરાવ કર્યો અને આ ત્રણે માણસો તે શહેરોમાં ગયા કે જ્યાં આ ત્રણે મહાત્માઓ મોજુદ હતા ઇબ્ન ખલહમ કુદામાં આગ્યો અને તા. સત્તર રમઝાન સને ૪૦ હિજરીએ હઝરતઅલી કર૦ વ૦ ને શહીદ કરવાનો ધરાદો કર્યો આપ તે વખતે ત્યાંજ હતા.

હમેશના રિવાજ મુજબ મુસલમાનોના ખલીફા અમીરૂલ મોમીનીન રસુલલ્લાહના વારસ પરવરદિગારના શેર ફાતેહ ખાઈબર ખાઈબરને ફતેહ કરનાર) ઈમામુલ અસરીયા અયુલ હસન અયુતુરાય હઝરતઅલી કર૦ વ૦ રહવારની નમાઝ માટે ઉઠ્યા અને હઝરત ઇમામ હસનને ધરમાલ્યું કે આજ રાત્રે મેં હઝરત સ૦ અ૦ વ૦ ને સ્વપ્નામાં જોયા અને મેં અરજ કરી કે આપની ઉમ્મતના લોકો તરફથી મને:

ધણુંજ દુઃખ પહોંચ્યું છે હજરતે જવાબ વાળ્યો કે તમે તેઓના માટે સારી દુઆ કેમ નથી માગતા અર્થાત મેં દુઆ કરી આપ આવી રીતે કહેતા હતા તેટલામાં ઇબ્ન નવ્વખાજ બાંગીએ નમાઝ માટે બાંગ આપી હજરત શેરે ખુદા લોકોને બોલાવતા બોલાવતા મસ્જિદમાં પહોંચ્યા ઇબ્ન બલહમ અભાગીઆએ તલવારનો ઝટકો માર્યો જેથી આપનો પવિત્ર ચહેરો કાન સુધી કપાઈ ગયો ને તેની અસર મગજ સુધી પહોંચી લોકોએ એકદમ તેને પકડી કેદ કરી દીધો અને આપને ઉપાડી મકાન ઉપર લાવ્યા આજ સ્થિતિમાં આપ શુક્રવાર સુધી લ્યાત રહ્યા અને શનીવારના દિવસે સ્વર્ગવાસ કર્યો. ઇસ્લામનો સૂર્ય અસ્ત પામ્યો અને તે પ્રકાશીત મણી કે જેની જોડેજ નથી ગુમ થઈ ગયું—ખિલાફત ત્રાશદા તમામ થઈ ગઈ. અને નખુવતનો પ્રકાશ જે હજરત અલીની અમાનતમાં હતો. ચાલ્યો ગયો કુરઆન શરીફથી મગજ નિકળી જઈ હાડકાં રહી ગયા (અસર જે હતી તે) અફસોસ ! અફસોસ ! ! અફસોસ ! ! ! હજરત ઇમામહસન રદીં હજરત ઇમામહુસેન રદીં હજરત અબુલ્લા મિન બાકર રદીં એ મળી હજરતના નુરાની શરીરને નવરાવ્યું અને હજરત ઇમામહસન રદીં એ જતા-જાતી નમાઝ પઢાવી ને જમીનને સોંપ્યા. (દફન કરી દીધા.) દારૂલ ઇમારત કુશમાં આપને દફન કરેલા છે ઇબ્ન બલહમના હાથ પગ કાપી નાખવામાં આવ્યા.

ઉમરમાં બિન્યતા છે. કોઈ ૬૩ વરસની કહે છે. અને કોઈ ૬૪ ૬૫ અને કેટલાક ૫૫-૫૮ વરસ પણ કહે છે. આપની અંગુઠી ઉપર “અમલ કાદરુલ્લાહ” (હજરત બાકર ઇબ્ન મોહમ્મદના કહેવા

મુજબ) કોતરેલું હતું. પરંતુ હઝરત ઉમર બિન ઉસ્માન કહે છે કે, તે નકશ “ ખાતિમુલ મુદ્દુલ્લાહ ” હતું.

આપની ખિલાફતના સમયમાં જે આલિમોએ સ્વર્ગવાસ કર્યો છે તેની તપસીલ નીચે મુજબ.

હઝીફા બિન સુલેમાન, તલહા, જેદ બિન સલ્સાન, સલ્માન ફારસી, હન્દ બિન અબીહાલા, અવેસ કરની, ખબાબ બિન લઅરત, અમાર બિન યાસર, સહલ બિન હનીફ, તમીમદારીખ્વાત બિન જબીર, સરજુલ બિન સમત, અબુ મેસરા બદરી, સફવાન બિન અસાલ, ઉમર બિન અબસહ, હુશશામ બિન હકીમ, અબુ રાફા, વીગેરે અરહામો સ્વર્ગવાસ પામ્યા.

હઝરત અલી કરં ૧૦ ની ટુંકી ખબરો અને વાક્યો. હઝરત અમીર માવોઆએ આપને પૂછ્યું કે. ખનશી મશાફલના વારસામાં શો હુકમ છે ? આપે જવાબ આપ્યો કે, પેશાબ કરવાની જગ્યા જેની પુરૂપ જેવી હોય. નો તેમનો વારસો પુરૂષો પ્રમાણે અને જેમની જગ્યા સ્ત્રીઓ માફક છે. તેનો વારસો સ્ત્રીઓ પ્રમાણે. સ્ત્રીઓ ના ભાગ પ્રમાણે તેને ભાગ આપવામાં આવશે આપે ઉપકાર માન્યો કે વિરહતાવાળા પણ આપથી ખુલાસા માગે છે.

આપ જ્યારે ખસરામાં કાયમ હતા તે વખતે ઇબન કવ્વા રહીં તથા કેસ ખીન અબ્બાદાદ એ આપને પૂછ્યું કે કેટલાક લોકોએ હાથ કરી રાખ્યો છે કે હઝરત સં અઝ ૧૦ પોતાના પછી આપનેજ ખલીફા

મુકરર કરવાનો હુકમ આપ્યો હતો કારણકે આપના સિવાય મોભાવાળા અને પવિત્ર પુરૂષ ખીજા કોણ હશે આ જાહેર થએલી હકીકત જુડી છે કે સાચી તે બાબત ખુલાસો કરી દેશોજ? આપે ફરમાવ્યું કે તે ખોટું છે (જૂઠું છે) જે એમ હોત તો હું હજરત અબ્બાસકર રદીં અને હજરત ઉમર શારક રદીં ને શા માટે ખલીફા થવા દેત.

આપ ફરમાવે છે કે ખીમારીની હાલતમાં હજરત સં અં વં એ હજરત અબ્બાસકર સિદ્દીકને ઇમામતનો હુકમ આપ્યો હતો હજરતની વશાત થઈ તે વખતે અમો બધાએ વિચાર કર્યો કે હવે ખલીફા કોણ થઈ શકે આપની પવિત્ર દ્રષ્ટી તેજ ખુજુર્ગ (અબ્બાસકર રદીં) ઉપર ગઈ કે જે હજરતની હયાતીમાં પણ આપની જગ્યાએ ઇમામ થયા હતા કારણકે નમાઝ એ દીનની સાબિતી છે તેટલા માટેજ મેં હજરત અબ્બાસકરની ફરમાબરદારી કબુલ કરી હજરત ઉમરે કોઈની ચુટણી કરી નથી કદાચ તેઓ પોતાના સ્વાર્થ તથા હુપદમાં રહેત તો પોતાની ઓલાદ ખિલાફતથી બેનસીબ રહેત નહિ. હજરત ઉસ્માન રદીં ને બધાએ એકમત થઈ ખિલાફત આપી. ત્યાર બાદ મેં જોયું કે, (હજરત ઉસ્માનના પછી) હવે ખિલાફત તથા બયઅતને લાયક કોઈ નથી જેથી લાચારીથી ખિલાફતને સાચવી રાખવાની ફરજ પડી પરંતુ મારી બરોબરીમાં તે માણસ છે કે (અમીર મઆવીઆ તરફ ઇશારો કરીને) જે સગ-પણુ વિદ્યા, અને ઇસ્લામની શ્રેષ્ઠતા મારા જેવી રાખતા નથી. માટે દરેક રીતે તેમના કરતાં હું વધારે હકદાર છું. હકીકતમાં અમીરૂલ મોમીનીને ધણોજ બ્યાજખી રીતે ફેસલો આપ્યો. જેથી દુનિયાનો દરેક માણસ તેને બરા અંતઃકરણથી કબુલ કરશે.

પોતાના સ્વાર્થ તથા હુંપદમાં રહેત તો પોતાની ઓલાદ ખિલા-
શતથી બેનસીય રહેત નહિ હઝરત ઉસમાન રદી૦ ને બધાએ એક
મત થઈ ખિલાફત આપી ત્યાર બાદ મેં 'જેયુ' કે (હઝરત ઉસમાનના
પછી) હવે ખિલાફત તથા બયઅતને લાયક કોઈ નથી જેથી લાયા-
રીથી ખિલાફતને સાચવી રાખવાની ફરજ પડી પરંતુ મારી બરોબ-
રીમાં તે માણસ છે કે (અમીર મઆવીઆ તરફ ઇશારો કરીને)
જે સગપણ વિદ્યા અને ઇસ્લામની શ્રેષ્ઠતા મારા જેવી રાખતા નથી
માટે દરેક રીતે તેમના કરતાં હું વધારે હકદાર છું—હકીકતમાં અમીરૂલ
મોમીનીને ઘણાજ બ્યાજખી રીતે ફેંસલો આપ્યો. જેથી દુનિયાનો
દરેક માણસ તેને ખરા અંતઃકરણથી કબુલ કરશે.

એક માણસે પૂછ્યું કે આપે એક વખત ખુતબામાં કહ્યું હતું કે
પરવરદિગાર તું અમેને ખુલફાએ રાશેદીન પેકે સલાહકારી ને સુખની
બક્ષિસ કર કોઈએ પૂછ્યું કે આપની બરોબરીમાં તે ક્યાંના એટલા બધા મોટા
હતા? હઝરત અમીરૂલ મોમીનીને આંખમાં આંસુ આણી ફરમાવ્યું કે તે
મારા મિત્ર અબાબકર સિદીક અને ઉમર રદી૦ છે. બેઉ બોધ કરનારા
આગેવાન અને ઇસ્લામના માલિક હતા કુરેશ લોકોએ હઝરત સં
અં વં ના પછી (બેઉતું અનુકરણ) (પેરવી) તેમના પાછળ
ઊભા રહીને નમાઝ પઢી છે ને જે લોકોએ આવો લાભ મેળવ્યો
છે. ખચિત તે પરવરદિગારના ખાસ ટોળાના માણસો છે.

જર બિન જોશ રદી૦ ફરમાવે છેકે એ માણસો બેસીને
ખાતા હતા એકની પાસે પાંચ રોટલીઓ હતી
ત્રણ. તેવામાં એક માણસ ત્યાં આવ્યો તો

આવામાં સામિલ કર્યો (ખાવા બેસાડ્યો) ખાઈ રહ્યા પછી તેણે આઠ દિરહમ આપ્યા. અને ચાલતો થયો. હવે આ બેઠકમાં તકરાર ઉઠી પાંચ રોટલીવાળો બોલ્યો કે હું પાંચ દિરહમ લાઈશ અને તને ત્રણ આપીશ. ત્રણ રોટલીવાળો કહેવા લાગ્યો કે હું અર્ધ કરતાં ઓછું લેવા બિલકુલ ખુશી નથી અંતે આ તકરાર હઝરતઅલી કરો વ૦ પાસે લઈ ગયા—આપે 'સાંભળીને ત્રણ રોટલીવાળાને દંધુ' કે બહે. તર છે કે તું ત્રણ દિરહમ લઈને ખુશી થા.

તે માણસ—હઝરત હું કેવી રીતે રાજ થાઉં મારો સંપૂર્ણ રીતે વ્યાજખી ઇન્સાફ કરી આપો.

હઝરત અલી રદી૦—વ્યાજખી રીતે તો જોતાં ફક્ત તારા ભાગમાં એકજ દિરહમ આવે છે અને બીજો સાત દિરહમનો હકદાર છે.

તે માણસ—હઝરત તો વિચિત્ર રીતે ઇન્સાફ કરે છે જરા મને સમજાવો તો ખરા.

હઝરત અલી રદી૦—સાંભળ આઠ રોટલીઓ હતી અને ત્રણ માણસો વચ્ચે રોટલીઓ બરાબર વહેંચી શકાય તેમ નથી માટે દરેક રોટલીના ત્રણ કકડા કરતાં એકંદર એવીસ કકડા થયા હવે એ નથી જણાતું કે કોણે રોટલીઓ વધારે ખાધી અને કોણે ઓછી ખાધી જેથી સમજવું જોઈએ કે ત્રણે બરાબર ખાધી તે તારા નવ કકડા-ઓમાંથી આઠ ખાધાં અને એક બાકી રહ્યો. પાંચ

રૌટલીવાળાએ ૧૫ કકડામાંથી આઠ ખાધા ને સાત ખાધી રહ્યાં આ હિસાબે દુતે ત્રીજા માણસે તારો એક કકડો ખાધો અને બીજાના સાત કકડા ખાધા બીજી ખુદી રીતે સાબત થાય છે આ સાંભળીને તે માણસ રાજી થઈ ગયો.

અગવસ્તાનના એક હકીમે કહ્યું કે યા અમીરલ મોમીનીન ખિલાફતની ગાદીને આપથી શોભા છે—પરંતુ આપને તેનાથી કંઈ પણ શયદો થયો નથી.

એક માણસ ઉપર બે માણસોએ ચોરીની તોહોમત મૂકી તેમાં સાક્ષી આપી ને આ કેસ હજરતની સેવામાં ફેંસલા માટે રજુ કર્યો. આપે ફરમાવ્યું કે કદાચ જુદા સાક્ષીદારો મારી પાસે આવશે તો સખત શિક્ષા કરીશ આવી રીતે કહી આપ બીજા કામમાં ગુંથાયા તેનાથી પરવારી તે કેસ તપાસ્યો તો બેઉ સાક્ષીદારો ત્યાં નહોતા (આઘ્યાજ નહિ.)

હજરત અમીરલ મોમીનીને બચતુલ માલમાં વાસીદું દબને દુઆ માગી કે પંરવરદીગાર મને એવી સદ્યુદ્ધિ આપ કે બચતુલ માલના પૈસા કોઈ મુસલમાનને આપતા અચકાઉં નહિં.

શીખામણો.

લોકોની ફરજ છે કે પોતાની જામથી અને શરીરથી મેળાપ ઉત્પન્ન કરે કર્તવ્ય અને હદયથી જુદાઈ રાખે.

કયામતને દિવસે માણસ તેજ વસ્તુ સાથે ઉદ્દેશ કે દુનિયામાં જે વસ્તુ ઉપર તેને ઘણો પ્રેમ હતો.

સારા કૃત્યો કબુલ થયા માટે ઘણીજ તજવીજ કરો કારણકે કોઈ પણ કર્તાવ્ય પવિત્ર મને અને ખાસ ધરાદા સિવાય કબુલ થશે નહિ કુરઆનશરીફ પઢી તે ઉપર અમલ કરવાની અતિ જરૂર છે વિદ્વાન તે માણસ છે કે જેણે ઇલ્મ પઢીને તેનો અમલ કર્યો.

એક સમય એવો આવશે કે ઇલમ અને અમલમાં સખ્ત વિરુદ્ધતા થઈ જશે તે લોકો કુંડાળા વળીને બેસસે અને એક બીજાને તિરસ્કારની દ્રષ્ટીએ જોશે અમલ (ખટકર્મો) તો કુંડાળા અને મંડોળથી સંબંધ રાખતા નથી પરંતુ ખાસ પરવરદિગારથી આ માર્ગ મળેલો છે (તે સમય આજકાલ હાલમાં ચાલે છે એજ છે.



તૈયાર છે !

તૈયાર છે !!

તૈયાર છે !!!

જલદી મંગાવો.

દરસ્તામના મહાન સેનાધિપતિ



આલિદ વિન વલીદ રદી.

જેમણે દરસ્તામનો એવી મહાન સેવા બખ્તરી છે કે જેના પ્રતાપે તેમને સૈફુલ્લાહ એટલે ખુદાઈ તલવારનો મહાન મરતબો મળેલો છે. આ દરસ્તામના મહાન બહાદુર હાડવૈયાના હાથ નીચે દરસ્તામીઓએ કેનાં પરાક્રમ કરી ગતાબ્યાં છે તે જો જોવું હોય તો આ તક જવા દેશો નહીં.

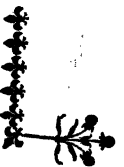
ગદેઝ કાગળ સોનેરી નામ સાથે પાકા પુંઠાની કિતાબની કોમત રૂ. ૦-૧૨-૦
પોસ્ટેજ અલગ.
લખો:-મેનજર

પોલિટિકલ લોમીઓ.-અમદાવાદ.

તેયાર છે !

તેયાર છે !!

તેયાર છે !



રસાદે અરબી.



જંજંજંજંજંજં

જંજંજંજંજંજં

ધણી મહેનતે તેયાર થએલી આ કિતાબ હવે છપાઈ બહાર પડી ગઈ છે. આશરે રસૂલ માટે આ જોક ઉમદા તોહફો છે. ખરા ઉમતીને ફરીફરી આવે. ચોક્કા હાથ લાગવાનો નથી. કોઈ પણ ઇસ્લામી ઘર આ તોહફાથી ખાલી રહેલું જોઈએ નહિ, માટે ચાલો વહેજો તે પહેલો. ૩૭૭ પૃષ્ઠની આ જોક ચોટી કિતાબ છે.

પાકી પુઠું સોનેરી નામ અને રસૂલ કાગળ વાળી કીતાબની કીમત રૂ. ૨-૮-૦. પોસ્ટેજ જુડું.

અર્ધ પાકું પુઠું. રફ કાગળવાળી કીતાબની કી. રૂ. ૧-૮-૦ પા. જુડું.

મળવાનું ઠેકાણું.

પકાણ નીચામખાન નુરખાન વહીવ.

સેનેજર પોલીટીકલ સોસાયટી. લાલ હરેવાળા, -અમદાવાદ.



ટરકીશ બહાદુરીના અત્યુત્તમ સ્ત્રીન
 બેવા હોય તો મશહુર આર્ટિસ્ટના હા
 થે તૈયાર કરાવવામાં આવેલા ઉત્તમ ફોટો-
 ગ્રાફીક ચીત્રો સાથની પ્રેમના રસથી
 છલોછલ ભરેલી ઐતિહાસીક નવલ
 કથા.

આઈને ઉલ્કત.

અથવા

પ્રેમીઓનું પરાક્રમ.

ઉમદા સોનેરી રૂપેરી પાકા પુઠા
 વાળી તૈયાર છે. આવા ખર્ચવાળી હોવા
 છતાં માત્ર રૂ. ૧૧) દોઢમાં આપવામાં
 આવશે. પણ બે આ પત્રનો કોઈ પ્રાહક
 મંગાવશે તો તેને તો રૂ. એકમાંજ
 આપનામાં આવશે. ટપાલ ખર્ચ બુદ્ધ.

લખો:—

લખો:—મનેજર પોલીટીકલ લોખીઓ,

લાલ હરવાળ-અમદાવાદ.

છાપવાનું સુંદર કામ

ટાઈમસર

કરી આપનાર છે માટે

ધી અમરાસંહલ પ્રેસની

મુલાકાત લેવા બુલ્લતાજ નહી.

ડ. લાલ દરવાજા, લાલકારા લોજ

અમદાવાદ.

